

LUONNOS

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkömarkkinalakia.

Esityksen tavoitteena on turvata sähköverkon kapasiteetin tarkoituksenmukainen ja tehokas hyödyntäminen kilpailevien tarpeiden kesken tilanteessa, jossa sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta.

Sähkömarkkinalakiin lisättäisiin säännökset etusijamenettelystä, jota verkonhaltijan olisi sovellettava sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelyssä. Tarjouspyynnöt sijoitettaisiin neljään etusijaryhmään liittymän tehon ja käyttötarkoituksen perusteella. Etusijamenettelyä ei sovellettaisi sähkön tuotantoon.

Etusijamenettely kannustaisi suurten sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen sijoittamiseen alueelle, jossa sähköverkon kapasiteetista ei ole niukkuutta. Alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta, suurten sähkönkäyttökohteiden liittyjät voisivat parantaa tarjouspyyntönsä asemaa sitoutumalla tarjoamaan sähkömarkkinoille joustavaa sähköntuotantokapasiteettia tai kattamaan osan sähkönkulutuksestaan samalla alueella sijaitsevalla uudella sähköntuotannolla. Tarjouspyyntöjen käsittelyssä otettaisiin huomioon lisäksi sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysaste.

Etusijaryhmä ja etusijajärjestys määrittäisivät sen, missä järjestyksessä verkonhaltija tarjoaa sähköverkon kapasiteettia ja kehittää sähköverkkoaan silloin, kun kapasiteettia ei voida tarjota kaikille liittyjille samanaikaisesti.

Ehdotuksella ei rajoitettaisi verkkoon pääsyä. Verkonhaltijoiden liittämisvelvollisuus säilyisi ennallaan, eikä esitys vaikuttaisi siihen, kenellä on oikeus liittyä sähköverkkoon.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027. Lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymisopimusta tai liittymissopimusta. Verkonhaltijan olisi käsiteltävä muiden kuin ylimpään etusijaryhmään kuuluvien liittyjien liittymistä koskevat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä ensimmäisen kerran viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta.....	4
1.2 Valmistelu.....	6
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Sähköverkon kapasiteetin nykytila	6
2.2 Liittymismenettely ja sähköverkon kapasiteetin jakaminen	8
2.3 EU-lainsäädäntö.....	11
2.4 Kansallinen lainsäädäntö	17
2.5 Liittämispalvelun ehtojen ja hinnoittelumenetelmien vahvistaminen.....	21
3 Tavoitteet	23
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	24
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	24
4.1.1 Etusijamenettely ja sen soveltamisala.....	24
4.1.2 Etusijaryhmät.....	24
4.1.3 Joustositoumus ja tuotantositoumus	25
4.1.4 Tarjouspyyntöjen käsittely ja etusijajärjestys	26
4.1.5 Sähköverkon kapasiteetin tarjoaminen ja sähköverkon kehittäminen	26
4.2 Pääasialliset vaikutukset	27
4.2.1 Vaikutukset yrityksiin.....	27
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	34
4.2.3 Aluetaloudelliset vaikutukset.....	34
4.2.4 Vaikutukset kotitalouksiin	35
4.2.5 Ympäristövaikutukset	35
4.2.6 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset.....	36
4.2.7 Vaikutukset viranomaisiin	37
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	38
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	38
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot.....	40
6 Lausuntopalaute	47
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	48
8 Voimaantulo	66
9 Toimeenpano ja seuranta	66
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	66
10.1 Elinkeinovapaus.....	66
10.2 Omaisuuden suoja.....	68
10.2.1 Omaisuuden käyttörajoitukset	68
10.2.2 Sopimusvapautta koskevat rajoitukset.....	70
10.3 Perustuslain 124 §.....	73
LAKIEHDOTUS	76
sähkömarkkinalain muuttamisesta	76
LIITE	82
RINNAKKAISTEKSTIT	82

sähkömarkkinalain muuttamisesta.....	82
--------------------------------------	----

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Sähköverkkoon liittämisen kysyntä on kasvanut merkittävästi sähköistymisen, uusiutuvan energian tuotannon lisääntymisen sekä uudentyyppisen sähkönkulutuksen ja sähkövarastoinnin yleistymisen myötä. Sähköverkot ovat paikoitellen ruuhkautuneet niiden aktiivisesta kehittämisestä huolimatta.

Sähkönkulutus kasvaa epätasaisesti eri puolilla Suomea. Energiamurros eriyttää sähkön kulutusta ja tuotantoa maantieteellisesti yhä enemmän. Tuulivoimatuotanto keskittyy erityisesti Pohjanmaan maakuntiin ja Pohjois-Suomeen, ja Etelä-Suomen tuotantokapasiteetti on vähentynyt. Etelä-Suomessa kulutus puolestaan kasvaa entisestään, kun asutuskeskittymät sähköistävät lämmöntuotantoaan, liikenne sähköistyy ja kulutus muutenkin keskittyy yhä enemmän Tampereen seudun eteläpuolelle.

Kantaverkonhaltija Fingrid Oyj:n (jäljempänä *Fingrid*) helmikuussa 2026 julkaistun toimenpidesuunnitelman¹ mukaan tuotantopainotteisilla alueilla on nyt 70 prosenttia koko maan tuotannosta ja vuoden 2030 ennusteessa 80 prosenttia. Samaan aikaan kulutuspainotteisella alueella on tällä hetkellä 50 prosenttia koko maan kulutuksesta ja vuoden 2030 ennusteessa 60 prosenttia. Tämä lisää voimakkaasti etelän ja pohjoisen välisten siirtoyhteyksien tarvetta ja aiheuttaa jo nyt niukkuutta sähköverkon kapasiteetista pääkaupunkiseudulla ja muualla Etelä-Suomen sähkökäyttökohteiden liittämisessä.

Fingridin toimenpidesuunnitelman kulutusennusteen mukaan sähkön kulutus kasvaisi Suomessa vuoden 2025 85 terawattitunnista verkkosuunnittelun lähtökohtana olevan skenaarion mukaan noin 123 terawattituntiin vuoteen 2030 mennessä ja 159 terawattituntiin vuoteen 2035 mennessä. Tehtyihin investointipäätöksiin ja liittymissopimuksiin perustuvan skenaarion mukaan kulutus kasvaisi 103 terawattituntiin vuoteen 2030 mennessä ja 104 terawattituntiin vuoteen 2035 mennessä.

Fingridin toimenpidesuunnitelman mukaan kantaverkon investointisuunnitelma on viisinkertaistunut viimeisten viiden vuoden aikana ja seuraavien 10 vuoden aikana kantaverkkoa kehitetään arviolta 5,2 miljardilla eurolla. Investointisuunnitelma merkitsee toimenpidesuunnitelman mukaan valmistautumista sähkönkulutuksen kaksinkertaistumiseen.

Sähkönkulutuksen kasvua vauhdittavat tällä hetkellä erityisesti datakeskus-, sähkövarasto- ja sähkökattilahankkeet. Datakeskusinvestointeja houkuttelevat puhdas ja kilpailukykyinen sähkö,

¹ https://www.fingrid.fi/contentassets/3067dada765b45dba6f42687146baf98/fingrid_toimenpidesuunnitelma_vaaka.pdf.

verkkoliittymän saatavuus, vakaa toimintaympäristö, tietoliikenneyhteydet sekä datatalouden ja tekoälyn hyödyntämisen voimakas kasvu. Suuret datakeskukset ovat merkittäviä ja pitkäaikaisia sähkönkäyttäjiä. Niiden sijoittuminen ja toteutusaikataulu vaikuttavat sähköntuotannon riittävyyteen, kantaverkkoon ja jakeluverkkoihin sekä alueelliseen infrastruktuuriin. Samalla datakeskukset voivat kuitenkin olla merkittäviä alueellisia toimijoita muun muassa hukkalämmön hyödyntämisen näkökulmasta.

Vuonna 2024 Suomen datakeskukset kuluttivat sähköä noin 1,6 terawattituntia, mikä oli hieman alle 2 prosenttia Suomen kokonaiskulutuksesta ja vastaa noin 200–300 megawatin tehoa. Joidenkin arvioiden mukaan datakeskusten sähkönkulutus kasvaisi 5–6 terawattituntiin vuoteen 2030 mennessä, mikä olisi noin 3–4 prosenttia kokonaiskulutuksesta. Ramboll on vuonna 2025 laatimassaan raportissa arvioinut Suomen datakeskuskapasiteetin olleen noin 285 megawattia, ja kapasiteetin kasvavan vuoteen 2030 mennessä 1,5 gigawattiin. Toisaalta rakenteilla olevien ja investointipäätöksen saaneiden datakeskusten kapasiteetiksi on arvioitu luokkaa 2 gigawattia. Tämä tarkoittaisi valmistuessaan karkeasti noin 15 terawattitunnin vuosikulutusta, josta todennäköisesti osa toteutuisi vuoden 2030 jälkeen. Fingridin alkuvuotta 2026 koskevan osavuosi-katsauksen perusteella se on solminut viimeisen 12 kuukauden aikana yhteensä 50 uutta liittymissopimusta, joista noin kolmannes on koskenut datakeskuksia. Fingrid on ilmoittanut, että vuoden 2026 kesäkuun loppuun mennessä liittymissopimuksen tehneiden datakeskushankkeiden suunniteltu lopullinen kokonaislaajuus oli hanketoimijoiden ilmoittamien tietojen perusteella yhteensä yli kolme gigawattia. Elokuun 2026 loppuun mennessä suunnitteilla olevien datakeskusten liittymissopimusten yhteenlaskettu teho oli kasvanut jo lähes viiteen gigawattiin. Arvioita datakeskusten yhteenlasketusta tulevasta kapasiteettitarpeista on kuitenkin kritisoitu, sillä datakeskusten julki tuomat arviot perustuvat usein niiden maksimikapasiteettiin, jonka saavuttaminen kestää usein vuosia tai jopa kymmeniä vuosia.

Suomeen on viime vuosina rakennettu myös merkittävä määrä sähkövarastoja, ja niiden määrän arvioidaan kasvavan edelleen nopeasti. Sähkövarastot tukevat sähköjärjestelmän toimintaa tarjoamalla lyhytaikaista joustoa sähkön tuotannon ja kulutuksen vaihteluihin sekä osallistumalla reservi- ja tasehallintamarkkinoille. Sähkövarastot voivat siten vähentää sähköjärjestelmän tehon riittävyyteen kohdistuvia riskejä ja vähentää sähköverkon kehittämisen tarvetta. Fingridin keräämien tietojen mukaan Suomen sähköverkkoihin oli alkuvuoteen 2026 mennessä liitetty sähkövarastoja yhteensä noin 1 050 megawatin tehon verran. Lukumääräisesti valtaosa sähkövarastoista on teholtaan alle kahden megawatin, mutta teholtaan yli 10 megawatin sähkövarastot muodostavat yli puolet yhteenlasketusta tehosta.

Sähkövarastojen liityntäkyselyiden määrä on kasvanut voimakkaasti. Fingridin mukaan kantaverkkoon kohdistuvien sähkövarastojen liityntäkyselyjen yhteisteho ylitti syyskuussa 2025 30 000 megawattia, mikä vastaa noin kaksinkertaista määrää Suomen suurimpaan mitattuun sähkönkulutukseen verrattuna. Liittymissopimuksia oli tuolloin tehty noin 1 800 megawatin edestä. Sähkövarastojen määrän kasvaessa myös niiden sijoittumisella on aiempaa suurempi merkitys sähköverkon toimivuuden ja kapasiteetin riittävyyden kannalta.

Sähkövarasto voi sekä ottaa sähköä sähköverkosta että syöttää sitä sähköverkkoon, minkä vuoksi se varaa sähköverkon kapasiteettia sekä otto- että syöttösuuntaan. Fingridin mukaan

yksittäisen suuren sähkövaraston teho voi vastata jopa keskisuuren suomalaisen kaupungin huipputehoa. Fingrid on arvioinut, että sähkövarastokapasiteetin nopea kasvu lisää tarvetta tarkastella sähkövarastojen sijoittumista sähköjärjestelmän kokonaisuuden näkökulmasta.

Sähkövaraston sijainnilla on tyypillisesti vähäinen merkitys sähkövaraston kaupallisen toiminnan kannalta. Sähkövarastot voidaan näin ollen sijoittaa useisiin vaihtoehtoihin liittymispisteisiin. Sähkövarastojen keskittyminen alueille, joilla sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta, voi lisätä siirtorajoituksia ja vaikeuttaa muiden sähkönkäyttökohteiden ja voimalaitosten liittämistä sähköverkkoon. Sähkövarastojen sijainnilla on tämän vuoksi merkitystä sähköjärjestelmän tehokkaan toiminnan ja sähköverkon kehittämisen tarpeen kannalta.

EU:n sähkömarkkinalainsäädännössä asetetaan siirto- ja jakeluverkonhaltijoille yleinen velvoite varmistaa kolmansien osapuolten syrjimätön pääsy verkkoihinsa. Samalla jäsenvaltioille ja sääntelyviranomaisille jätetään liikkumavaraa liittymismenettelyjen yksityiskohtien suunnittelussa, jotta järjestelmien erityispiirteet voidaan ottaa huomioon. EU:n sähkömarkkinalainsäädännössä ei edellytetä, että liittämistä koskevat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin saapumisjärjestyksessä. Jäsenvaltiot ja kansalliset sääntelyviranomaiset voivat ottaa käyttöön muita sääntöjä, joita verkonhaltijoiden on sovellettava, edellyttäen, että säännöt ovat syrjimättömiä ja avoimia ja perustuvat objektiivisiin sekä teknisesti ja taloudellisesti perusteltuihin kriteereihin.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä.

Luonnos hallituksen esityksestä oli lausuntokierroksella 18.9.-9.10.2026.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat valtioneuvoston hankeikkunan julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella TEM043:00/2026.

Sähkömarkkinalainsäädäntö kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan nojalla maakunnan toimivaltaan. Maakunnan sähkömarkkinoita sääntelee maakuntalaki 102/2015 (*landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstifning om elmarknaden*).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Sähköverkon kapasiteetin nykytila

Suomen sähköjärjestelmä ja sen tulevaisuuden näkymä on viime vuosina muuttunut merkittävästi. Suomen suuri puhtaan ja edullisen sähköntuotannon lisärakentamispotentiaali sekä kansainvälisesti katsottuna vahva sähköverkko houkuttelevat datakeskuksia ja muita sähköintensiivisen teollisuuden hankkeita. Hankkeiden määrä on lyhyessä ajassa moninkertaistunut suhteessa sähköjärjestelmän kokoon.

Nykyinen sääntely ei erikseen ohjaa hankkeita sijoittumaan alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on saatavilla. Käytännössä liittyjillä on ollut kannustin hakeutua alueille, jotka ovat

liiketoiminnan näkökulmasta houkuttelevia, vaikka sähköverkon kapasiteetista olisi niukkuutta. Uusi sähköntuotanto sijoittuu Suomessa pääosin länsirannikolle ja Pohjois-Suomeen, missä erityisesti tuulivoiman tuotantoedellytykset ovat hyvät. Tuotantokapasiteetin kasvu perustuu merkittävässä määrin tuuli- ja aurinkovoimaan, minkä vuoksi tuotantorakenne painottuu alueille, joilla olosuhteet ovat näiden tuotantomuotojen kannalta suotuisimmat. Sähkön kulutus puolestaan keskittyy pääasiassa Etelä-Suomeen, jossa sijaitsevat suurimmat väestö- ja teollisuuskeskittymät. Tuotannon ja kulutuksen alueellinen eriytyminen lisää huomattavasti sähkön siirtotarvetta pohjoisesta ja länsirannikolta etelän kulutuskeskittymiin, mikä kasvattaa sekä kantaverkon vahvistustarpeita että tarvetta hyödyntää olemassa olevaa sähköverkon kapasiteettia tehokkaasti.

Sähköverkkojen vahvistaminen on kuitenkin hidasta verrattuna investointihankkeiden etenemisnopeuteen. Fingrid-lehdessä (16.10.2025) on arvioitu voimajohtohankkeiden kestävän 7–8 vuotta, kun taas sähkökattilat ja sähkövarastot etenevät muutamassa vuodessa. Teollisen kulutuksen hankkeiden on todettu vievän arviolta 7–10 vuotta. Sähköverkon kehittämisessä joudutaan tasapainoilemaan ennakoivan investointitoiminnan ja investointiriskien välillä. Sähköverkkojen kehittäminen perustuu useimmiten pitkän aikavälin ennusteisiin sekä verkonhaltijoiden saamiin liityntäkyselyihin. Pelkkien kokonaismäärien lisäksi myös edellä kuvatulla kulutuksen ja tuotannon alueellisella eriytymisellä on huomattava verkkoinvestointien määrää lisäävä vaikutus.

Fingrid on arvioinut, että Suomen sähkönkulutus voi kasvaa jopa 40 prosenttia seuraavan noin viiden vuoden aikana jo liittymissopimusten saaneiden hankkeiden perusteella. Vieläkin suuremmalta näyttää kumulatiivinen sähkön kysyntää lisäävien hankkeiden liityntäkyselyiden määrä, joka on yli 100 gigawattia. Vaikka ainoastaan osa liityntäkyselyistä toteutuu, ovat ne siitä huolimatta toinen merkittävä kulutuksen lisääntymisen indikaattori edellä mainittujen jo tehtyjen liittymissopimusten ohella. Myös sähkövarastojen liityntäkyselyitä on tiedossa kymmenien gigawattien edestä. Koko valtakunnan sähköjärjestelmän tehotasapainon kannalta sähkövarastot ovat toivottuja hankkeita, mutta niiden epäedullinen sijainti voi entisestään lisätä edellä mainittua tarvetta sähköverkon kapasiteetin vahvistamiselle.

Alueellinen epätasapaino näkyy jo nyt sähköverkon kapasiteetin saatavuudessa. Verkonhaltijoiden liityntäkyselyiden ja liittymissopimusten määrät ovat jo ylittäneet joillakin alueilla mahdollisuudet liittää uusia liittyjiä sähköverkkoon. Fingrid on todennut, että Etelä-Suomessa suuret sähkönkäyttökohteet joutuvat odottamaan useita vuosia ennen kuin kantaverkkoa ehditään vahvistaa riittävästi. Tämä tarkoittaa suoraan kantaverkkoon liittyvien hankkeiden lisäksi luonnollisesti viivettä myös Etelä-Suomen jakeluverkkoihin suunnitelluille suurille sähkönkäyttökohteille.

Verkonhaltijat tarjoavat nykyisin aiempaa enemmän julkista tietoa sähköverkon kapasiteetista. Esimerkiksi Fingridin Verkkokiikari-palvelu mahdollistaa alustavan tarkastelun eri alueiden liittymismahdollisuuksista sekä suunnitteilla olevista verkkoinvestoinneista. Tarkoituksena on lisätä markkinoiden läpinäkyvyyttä ja auttaa hankekehittäjiä tunnistamaan alueita, joilla sähköverkkoon liittyminen on teknisesti mahdollista.

Vaikka jo tietämys sähköverkon kapasiteetin rajallisuudesta toimii jossain määrin kannustimena investointien sijoittumiselle, edellä kuvattu kehitys on nostanut esiin tarpeen harkita myös lain-säädännössä säädettyä sijainnin huomioon ottamista sekä muita keinoja sähköverkkoon liitty-jien etusijajärjestyksen määrittämiseksi kilpailevien tarpeiden kesken.

2.2 Liittymismenettely ja sähköverkon kapasiteetin jakaminen

Liittyminen kantaverkkoon

Kantaverkkoon liittyminen etenee vaiheittain. Liittyjät voivat tarkastella alustavaa tietoa kanta-verkon liittymismahdollisuuksista Verkkokiikari-palvelussa. Varsinainen liittymismenettely al-kaa, kun liittyjä tekee Fingridin liittymismenettelyssä käytetyn liityntäkyselyn, jossa ilmoitetaan hankkeen alustavat tiedot kuten hankkeen nimi, sijainti, liittymän tyyppi, tuotantomuoto sekä liittymän suunniteltu teho ja toteutusaikataulu. Liittyjän ilmoittamien tietojen pohjalta tarkas-tellaan liittymismahdollisuuksia ja sovitaan liittymistavasta, jota sovittaessa otetaan huomioon kantaverkon käyttövarmuus, siirtokyky, sähköturvallisuus, ympäristövaikutukset ja kokonais-kustannukset. Kantaverkkoon liittymistä koskevat vaatimukset on esitetty Fingridin yleisissä liittymiseshdoissa. Liityntäkysely ja Fingridin vastaus siihen eivät ole sitovia.

Liityntäkyselyyn voidaan liittää liittymissopimushakemus, jos liitettävällä hankkeella on lain-voimainen kaava ja lainvoimainen rakennus- tai rakentamislupa. Hankkeen edellyttäessä nimel-lisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin liittymisjohdon rakentamista, liittymisjohdon lunas-tuslupahakemuksen on oltava jätetty viranomaiselle. Jos lunastuslupaa ei tarvita, liittyjän tulee esittää Energiaviraston myöntämä hankelupa ja lupa johtokadun käyttöön.

Jos liittymissopimushakemuksen kohteena oleva sähköverkon kapasiteetti on käytettävissä ja hanke täyttää muut sille asetetut ehdot, liittyjällä on mahdollisuus tehdä liittymissopimus kah-den kuukauden määräajan kuluessa. Jos liittyjä ei tee liittymissopimusta määräajassa, hakemus raukeaa. Jos sähköverkon kapasiteettia ei ole riittävästi eikä kapasiteettia lisäävästä investoin-nista ei ole tehty päätöstä, hakemus siirretään jonoon. Jos taas kapasiteettia lisäävästä investoin-nista on tehty päätös, voidaan tehdä verkkoinvestoinnin valmistumiselle ehdollinen liittymisso-pimus, jonka tekemiselle on samat määräajat ja ehdot.

Liittymissopimuksella sovitaan varsinaisesta kantaverkkoon liittymisestä ja määritellään omis-tus- ja vastuurajat, käyttöoikeudet sekä sovitaan liittymismaksuista. Liittymissopimushakemus edellytetään vähintään kahden megawatin sähkönkäyttökohteilta, voimalaitoksilta ja sähköva-rastoilta kaikkialla Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Väliaikaiset alueelliset mata-lammat tehorajat on merkitty Fingridin verkkosivuilla julkaistuun karttaan². Liittymissopimus-hakemuksella tulee pyytää hyväksyntä Fingridiltä kulutusta, voimalaitosta tai sähkövarastoa

² <https://www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/palvelut/kulutuksen-ja-tuotannon-liittaminen-kanta-verkkoon/liittymissopimushakemus-kartta-voimassa-1.6.2026-alkaen.pdf>

koskevan liittymissopimuksen tekemiseksi tai olemassa olevan liittymissopimuksen tehon korottamiseksi myös muiden verkonhaltijoiden kautta tapahtuville liittymisille.

Liittymissopimus tulee voimaan, kun molemmat sopijapuolet ovat sen allekirjoittaneet ja asiakas on maksanut liittymissopimuksessa määritetyt liittymismaksut. Liittymissopimus on voimassa toistaiseksi kolmen vuoden irtisanomisajalla, kuitenkin vähintään 15 vuotta sopimuksen allekirjoittamisesta. Sähkönsiirrosta sovitaan erikseen kantaverkkosopimuksella ennen kantaverkkoliittymän käyttöönottoa ja jännitteenantoa. Fingridin liittymissopimusten hakemusmenettely on käytössä myös sähköverkkoluvan haltijana toimivan verkonhaltijan hakiessa uutta liittymää tai olemassa olevan liittymän suurentamista. Myös kantaverkkoon liittyneen verkonhaltijan tulee pyytää etukäteen hyväksyntä Fingridiltä liittymistehonsa korottamiseksi, jos korotus ylittää Fingridin kyseiselle alueelle määrittämän liittymissopimushakemuksen tehorajan.

Fingrid on ottanut käyttöön perinteisen liittymissopimuksen rinnalle ehdollisen liittymissopimuksen, jossa sovitaan asiakkaan hankkeen liittymän toteuttamisesta ja sopimusehdoista.

Kapasiteetin jako

Fingrid määrittää liittymistehot liittyjän tosiasiallisen tarpeen ja käytettävissä olevan sähköverkon kapasiteetin perusteella, ja liittymisteho kirjataan liittymissopimuksen liitteeseen. Jos liittyjän tehontarve on epävarma tai kasvaa asteittain useamman vuoden ajan, liittymistehon kasvuvuennuste kirjataan liittymissopimuksen liitteeseen ja Fingrid seuraa hankkeen etenemistä neljännesvuosittain.

Fingrid on valmistellut uusia liittämisen ja kantaverkon liittymismaksujen määräytymisen periaatteita, jotka on tarkoitus toimittaa Energiavirastolle vahvistettavaksi syksyllä 2026 ja ottaa käyttöön alkuvuodesta 2027. Valmisteltuihin periaatteisiin³ sisältyy muun muassa liittymisprosessi sekä periaatteet käytettävissä olevan sähköverkon kapasiteetin jakamiseksi.

Liittämisperiaatteiden luonnosversiossa todetaan, että liittymissopimushakemukset otetaan käsittelyyn saapumisjärjestyksessä. Jos kantaverkossa on käytettävissä sähköverkon kapasiteettia liittymän toteuttamiseksi, Fingrid antaa myöntävän vastauksen hakemukseen. Hakemusten käsittelyaika on normaalia pidempi niukkuustilanteissa, kun realistista potentiaalista kysyntää on alueella enemmän kuin käytettävissä olevaa sähköverkon kapasiteettia huomioiden myös suunnitteilla ja rakenteilla olevan uuden siirtoverkon. Niukkuustilanteissa Fingrid odottaa ensimmäisen liittymissopimushakemuksen saapumisesta kaksi kuukautta ennen käsittelyn aloittamista ja ottaa kapasiteetin jaossa huomioon kaikki tänä aikana jätetyt hakemukset, jotka täyttävät kypsyyskriteerit eli hankkeen kehitystasetta koskevat edellytykset.

³ <https://www.fingrid.fi/contentassets/f7e695d5d83b4599b38633689334125a/liittamisperiaatteet-2027-luonnos-konsultaatioon.pdf>

Luonnosversion mukaan niukkuustilanteissa käytettävissä oleva sähköverkon kapasiteetti jaetaan tasan kaikille käsittelyaikana saapuneille hakijoille, joiden hakemukset täyttävät kypsyyskriteerit, kuitenkin siten, ettei hakijalle tarjota enempää liittymistehoa kuin hakemuksessa on ilmoitettu.

Jos liittyjä ei hyväksy tarjottua sähköverkon kapasiteettia kahden kuukauden kuluessa saatuaan Fingridin vastauksen liittymissopimushakemukseen eikä allekirjoita tarjottua liittymissopimusta, kapasiteetti vapautuu ja jaetaan uudestaan. Vapautunut kapasiteetti tarjotaan tällöin tasan niille alkuperäisille hakijoille, jotka ovat hyväksyneet ensimmäisellä kierroksella tarjotun kapasiteetin kuitenkin siten, ettei hakijalle tarjota enempää liityntäkapasiteettia kuin mitä alkuperäisessä hakemuksessa on ilmoitettu tehontarpeeksi.

Jos kapasiteetin jakamisen hetkellä ei ole lainkaan sähköverkon kapasiteettia tarjolla, ilmoitetaan arvio pyydetyn kapasiteetin saatavuudesta tai tarjotaan vaihtoehtoinen liittymispiste. Liittynään hakijoille tarjotaan myös joustavaa liittymissopimusta, jos sen edellytykset täyttyvät. Fingrid tiedottaa, kun alueelle tulee lisää kapasiteettia tarjolle. Liittyjien tulee tehdä tällöin uudet liittymissopimushakemukset, ja kapasiteetti jaetaan kuten edellä on kuvattu.

Jakeluverkot

Energiavirasto on vahvistanut jakeluverkonhaltijoiden käytettäväksi Energiateollisuus ry:n suosittelemat liittymisehdot (LE 2019) sekä Energiateollisuus ry:n suosittelemat suurjännitteisen jakeluverkon liittymisehdot (SJLE 2019).

Liittymisehtoja sovelletaan liittymissopimuksissa, jotka koskevat sähkönkäyttöpaikan tai sähköntuotantopaikan liittymistä nimellisjännitteeltään enintään 36 kilovoltin jakeluverkkoon. Suurjännitteisen jakeluverkon liittymisehtoja sovelletaan liittymissopimuksissa, jotka koskevat sähkönkäyttöpaikan tai sähköntuotantopaikan liittymistä nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin paikalliseen tai alueelliseen sähköverkkoon.

Liittymisehtojen mukaan liittymissopimuksella sovitaan sähkönkäyttö- tai sähköntuotantopaikan liittämisestä sähköverkkoon, liittämisskohdasta sekä liittymismaksusta. Liittymissopimus tehdään lähtökohtaisesti toistaiseksi voimassa olevana ja kirjallisena.

Liittymisehtojen mukaan verkonhaltija liittää liittyjän sähkölaitteistot verkkoon, kun liittymissopimus on voimassa, liittymismaksu on maksettu sovitulla tavalla ja liittyjä on osoittanut täyttävänsä liittämiselle asetetut tekniset vaatimukset. Liittyjä vastaa siitä, että sen sähkölaitteistot täyttävät verkonhaltijan julkaisemat tekniset vaatimukset sekä mahdolliset järjestelmävastaavan asettamat järjestelmätekniset vaatimukset.

Liittymispiste muodostaa lähtökohtaisen omistus- ja vastuurajan verkonhaltijan sähköverkon ja liittyjän sähkölaitteistojen välillä. Liittyjä vastaa liittämisskohdan omalla puolellaan olevista sähkölaitteistoista ja niiden vaatimustenmukaisuudesta, kun taas verkonhaltija vastaa omasta verkostaan ja sen ylläpidosta.

Energiateollisuus ry:n suosittelemissa liittymisehdoissa (LE 2019) ei oteta nimenomaisesti kantaa sähköverkon kapasiteetin jakamiseen niukkuustilanteissa. Jakeluverkonhaltijoita velvoittavat kuitenkin Energiaviraston vahvistamat 2.4 luvussa kuvatut liittymien hinnoittelumenetelmät, joiden mukaan verkonhaltijan tulee huolehtia siitä, ettei sähköverkon kapasiteettia varata perusteettomasti hankkeille, joiden toteutumista ei voida pitää riittävän todennäköisenä. Liittymän on kyettävä osoittamaan hankkeen eteneminen ja toteutumisedellytykset siten, että verkonhaltija voi arvioida kapasiteetin varaamisen tarpeellisuutta. Jos hankkeen toteutus viivästyy olennaisesti tai myöhemmin ilmenee, ettei liittyjä tarvitse varaamaansa kapasiteettia alun perin ilmoitetussa laajuudessa, verkonhaltijan tulee voida vapauttaa käyttämättä jäävää kapasiteettia muiden liittyjien tosiasialliseen tarpeeseen. Lisäksi liittymän toimitusaikaa voidaan tarvittaessa tarkistaa siten, että verkon kapasiteettia voidaan olemassa olevan sähköverkon rajoissa kohdentaa ensisijaisesti nopeammin toteutuville hankkeille siihen saakka, kunnes tarvittavat sähköverkon vahvistukset on toteutettu.

Energiavirasto on pyytänyt lausuntoja koskien päivitettyjä liittymisehtoja (LE 2026) ja suurjännitteisen jakeluverkon liittymisehtoja (SJLE 2026) sekä niiden vahvistuspäätöksiä. Lausuntoaika on päättynyt 18.8.2026. Energiavirasto ei ole toistaiseksi vahvistanut päivitettyjä ehtoja.

2.3 EU-lainsäädäntö

Sähkömarkkinadirektiivi ja sähkökauppa-asetus

Verkkoon pääsyä, verkkoliityntöjä ja avoimuutta verkon kapasiteetista sekä joustavista liittymissopimuksia koskevat vaatimukset sisältyvät sähkön sisämarkkinanoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2019/944, jäljempänä *sähkömarkkinadirektiivi*, sellaisena kuin se on muutettuna unionin sähkömarkkinarakenteen parantamiseksi annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2024/1711, ja sähkön sisämarkkinoista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2019/943, jäljempänä *sähkökauppa-asetus*.

Sähkömarkkinadirektiivin tavoitteena on yhdennettyjen markkinoiden etuja hyödyntäen turvata kuluttajille kohtuulliset ja avoimet energian hinnat ja kustannukset, korkeatasoinen toimitusvarmuus ja sujuva siirtyminen kestävään vähähiiliseen energiajärjestelmään. Sähkömarkkinadirektiivissä vahvistetaan myös jäsenvaltioiden, sääntelyviranomaisten ja siirtoverkonhaltijoiden yhteistyön muodot pyrittäessä luomaan täysin yhteenliitetyt sähkön sisämarkkinat, joilla lisätään uusiutuvista energianlähteistä tuotetun sähkön integrointia, vapaata kilpailua ja toimitusvarmuutta.

Sähkömarkkinadirektiivin johdantokappaleessa 65 todetaan lisäksi, että syrjimätön pääsy jakeluverkkoon on edellytys toimitusyhteyksien luomiselle asiakkaisiin vähittäismarkkinatasolla.

Sähkömarkkinadirektiivin 6 artiklassa säädetään kolmansien osapuolten pääsystä verkkoon. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten siirto- ja jakeluverkkoihin pääsyä varten luodaan julkaistuihin tariffeihin perustuva järjestelmä, jota voidaan soveltaa kaikkiin asiakkaisiin ja jota sovelletaan puolueettomasti ja syrjimättömästi verkon

käyttäjien välillä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että nämä tariffit tai niiden laskentamenetelmät hyväksytään 59 artiklan mukaisesti ennen niiden voimaantuloa ja että tariffit ja, jos ainoastaan menetelmät hyväksytään, menetelmät julkaistaan ennen niiden voimaantuloa.

Sähkömarkkinadirektiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaan siirto- tai jakeluverkonhaltija voi evätä verkkoon pääsyn, jos verkon kapasiteetti ei ole riittävä. Epäämiselle on esitettävä asianmukaiset perustelut, jotka pohjautuvat puolueettomiin ja teknisesti ja taloudellisesti perusteltuihin kriteereihin, ottaen erityisesti huomioon direktiivin 9 artiklan julkisen palvelun velvoitteita koskevat säännökset. Jäsenvaltioiden tai, jos jäsenvaltio on niin säättänyt, kyseisten jäsenvaltioiden sääntelyviranomaisten on varmistettava, että näitä kriteereitä sovelletaan johdonmukaisesti ja että verkon käyttäjä, jolta pääsy on evätty, voi turvautua vaihtoehtoiseen riitojenratkaisumenetelyyn. Sääntelyviranomaisten on myös varmistettava, että verkkoon pääsyn epäämisen yhteydessä siirtoverkonhaltija tai jakeluverkonhaltija antaa tarvittaessa merkityksellisiä tietoja toimenpiteistä, joita verkon vahvistaminen edellyttäisi.

Sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 1 kohdan mukaan jakeluverkonhaltijan on vastattava sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset sähkönjakeluvaatimukset pitkällä aikavälillä, sekä varman, luotettavan ja tehokkaan sähkönjakeluverkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä taloudellisten edellytysten mukaisesti alueellaan ympäristö ja energiatehokkuus asianmukaisesti huomioon ottaen. Sähkömarkkinadirektiivin 40 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin siirtoverkonhaltijan on vastattava muun muassa a) sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset sähkönsiirtovaatimukset pitkällä aikavälillä, sekä varman, luotettavan ja tehokkaan siirtoverkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä taloudellisten edellytysten mukaisesti ottaen ympäristö asianmukaisesti huomioon ja tiiviissä yhteistyössä viereisten siirto- ja jakeluverkonhaltijoiden kanssa ja c) osaltaan toimitusvarmuuden turvaamisesta varmistamalla riittävä siirtokapasiteetti ja järjestelmän luotettavuus.

Sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 2 kohdan mukaan jakeluverkonhaltija ei saa missään tapauksessa harjoittaa syrjintää verkon käyttäjien tai käyttäjäryhmien välillä, myöskään uusiutuvan energian yhteisöjen ja kansalaisten energiayhteisöjen osalta, eikä varsinkaan siihen omistussuhteessa olevien yritysten eduksi.

Sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 3 kohdan mukaan jakeluverkonhaltijan on julkaistava tiedot uusia liitántöjä varten käytettävissä olevasta kapasiteetista toiminta-alueellaan, mukaan lukien liityntäpyynnön mukainen kapasiteetti ja mahdollisuus joustavaan liitántään siirtoarajoitusten alaisilla alueilla. Vastaava velvollisuus asetetaan siirtoverkonhaltijalle sähkökauppa-asetuksen 50 artiklan 4 a kohdan ensimmäisessä alakohdassa.

Sähkökauppa-asetuksen tavoitteena on vahvistaa perusperiaatteet hyvin toimiville, yhdenneville sähkömarkkinoille, jotka mahdollistavat kaikkien resurssien tarjoajien ja sähköä asiakkaiden syrjimättömän pääsyn markkinoille. Sähkökauppa-asetuksen 3 artiklan q-alakohdan mukaan markkinaosapuolilla on oltava oikeus päästä siirtoverkkoihin ja jakeluverkkoihin objektiivisin, avoimin ja syrjimättömin ehdoin.

Uusien voimalaitosten ja energiavarojen liittäminen sekä joustavat liittymissopimukset

Sähkömarkkinadirektiivin 42 artiklan 1 kohdan mukaan siirtoverkonhaltijan on laadittava ja julkaistava avoimet ja tehokkaat menettelyt uusien tuotantolaitosten ja energiavarastojen liittämiseksi siirtoverkkoon syrjimättömällä tavalla. Artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan sen ensimmäinen alakohta ei rajoita siirtoverkonhaltijoiden mahdollisuutta rajoittaa taattua liittymiskapasiteettia tai tarjota liitöntöjä toiminnallisia rajoituksia noudattaen varmistaakseen taloudellisen tehokkuuden uusien tuotantolaitosten tai energiavarastojen osalta, jos sääntelyviranomaisen on hyväksynyt tällaiset rajoitukset. Sääntelyviranomaisen on varmistettava, että taatun liittymiskapasiteetin rajoitukset tai toiminnalliset rajoitukset otetaan käyttöön avointen ja syrjimättömien menettelyjen perusteella ja että ne eivät luo perusteettomia esteitä markkinoille pääsylle.

Sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklan 24 c alakohdan mukaan joustavilla liittymissopimuksilla tarkoitetaan sellaisten sähkökapasiteetin verkkoon liittämistä koskevien sovittujen edellytysten kokonaisuutta, jonka ehdoilla rajoitetaan tai ohjataan sähkön syöttöä siirto- tai jakeluverkkoon ja käyttöä siirto- ja jakeluverkosta. Sähkömarkkinadirektiiviin 6 a artiklan mukaan sääntelyviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen, jos jäsenvaltio on niin säätänyt, on luotava kehys siirtoverkonhaltijoille ja jakeluverkonhaltijoille, jotta ne voivat tehdä joustavia liittymissopimuksia sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 3 kohdan sekä sähkökauppa-asetuksen 50 artiklan 4 a kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti julkaistuilla alueilla, joilla verkkokapasiteettia on saatavilla uusia liitöntöjä varten rajoitetusti tai ei lainkaan.

Kehyksessä on 6 a artiklan nojalla varmistettava, että joustavat liittymissopimukset eivät pääsääntöisesti viivästytä verkon vahvistamista määritellyillä alueilla, että verkon kehittämisen jälkeen taataan siirtyminen joustavasta liittymissopimuksesta kiinteään liittymissopimukseen vakituneiden kriteerien pohjalta ja että alueilla, joilla verkon kehittämisen katsotaan olevan vähemmän tehokas vaihtoehto, joustavia liittymissopimuksia voidaan tarvittaessa pitää pysyvänä ratkaisuna, myös energian varastoinnille.

Sähkömarkkinadirektiivissä ja sähkökauppa-asetuksessa asetetaan näin ollen jakelu- ja siirtoverkonhaltijoille yleinen velvoite varmistaa kolmansien osapuolten syrjimätön pääsy verkkoihinsa. Samalla jäsenvaltioille ja sääntelyviranomaisille jätetään liikkumavaraa liittymismenettelyjen yksityiskohtien suunnittelussa, jotta järjestelmien erityispiirteet voidaan ottaa huomioon. Sähkömarkkinadirektiivissä ei edellytetä, että liittämistä koskevat tarjouspyynnöt käsitel-täisiin saapumisjärjestyksessä. Jäsenvaltiot ja kansalliset sääntelyviranomaiset voivat siten ottaa käyttöön muita sääntöjä, joita verkonhaltijoiden on sovellettava, edellyttäen, että säännöt ovat syrjimättömiä ja avoimia ja perustuvat objektiivisiin sekä teknisesti ja taloudellisesti perusteluihin kriteereihin.

Jäsenvaltion ja kansallisen sääntelyviranomaisen toimivallan rajanveto

Sähkömarkkinadirektiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kolmansien osapuolten siirto- ja jakeluverkkoihin pääsyä varten luodaan julkaistuihin tariffeihin perustuva järjestelmä, jota voidaan soveltaa kaikkiin asiakkaisiin ja jota sovelletaan puolueetomasti ja syrjimättömästi verkon käyttäjien välillä. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tai, jos jäsenvaltio on niin säätänyt, sääntelyviranomaisten on varmistettava, että verkkoon

pääsyn epäämisen perusteena olevia kriteereitä sovelletaan johdonmukaisesti. Sähkömarkkinadirektiivin 59 artiklan 7 kohdan a alakohdan mukaan sääntelyviranomaisilla on oltava velvollisuus vahvistaa tai hyväksyä riittävän ajoissa ennen niiden voimaantuloa ainakin kansalliset menetelmät, joita käytetään liittämisen ja kansallisiin verkkoihin pääsyn laskennassa tai niitä koskevien ehtojen vahvistamisessa, siirto- ja jakelutariffit tai niitä koskevat menetelmät mukaan lukien. Sähkömarkkinadirektiivin 57 artiklan 4 kohdan b alakohdan ii alakohdan mukaan sääntelyviranomaisen henkilöstö ja hallinnosta vastaavat henkilöt eivät saa viranomaistehtäviä suorittaessaan pyytää eivätkä ottaa suoria ohjeita miltään hallitukselta tai muulta julkiselta tai yksityiseltä elimeltä. Vaatimus ei kuitenkaan rajoita Tämä vaatimus ei rajoita tarvittaessa tiivistä yhteistyötä muiden asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten kanssa hallituksen julkaisemien, 59 artiklan mukaisiin sääntelytehtäviin ja toimivaltuuksiin liittymättömien yleisten poliittisten suuntaviivojen noudattamista. Suomessa sääntelyviranomaisen 59 artiklan mukainen toimivalta on toteutettu valvontalain 10 §:llä, jonka 1 momentin 4 kohdan nojalla Energiavirasto vahvistaa verkonhaltijan noudatettavaksi liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi.

Etusijamenettelyssä ei olisi kysymys sähkömarkkinadirektiivin 59 artiklan 7 kohdan a alakohdassa tarkoitettusta kansallisesta menetelmästä, jota käytetään liittämistä tai verkkoon pääsyä koskevien ehtojen vahvistamisessa, vaan etusijamenettelyä koskevista kansallisista puitteista, jota verkonhaltijan olisi sovellettava sähkökäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelyssä. Tällaiset säännöt ovat osa sitä kolmansien osapuolten verkkoon pääsyn järjestelmää, jonka luominen on sähkömarkkinadirektiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion tehtävä, ja ne määrittävät kansalliset puitteet, joiden rajoissa sääntelyviranomainen käyttää 59 artiklan mukaista toimivaltaansa. Etusijamenettely ei kohdistuisi yksittäisiin liittymiin tai hankkeisiin, vaan laissa säädettäisiin perusteet, joita verkonhaltijat soveltaisivat yhdenmukaisesti kaikkiin samaan etusijaryhmään kuuluviin tarjouspyyntöihin. Etusijamenettelyä säätäminen lailla ei siten rajoittaisi Energiaviraston sähkömarkkinadirektiivin 59 artiklan mukaista toimivaltaa eikä sen 57 artiklassa tarkoitettua riippumattomuutta. Energiavirasto vahvistaisi edelleen liittämispalvelun ehdot ja liittymien hinnoittelumenetelmät etusijamenettelyn muodostamissa puitteissa ja valvoisi menettelyn noudattamista valvontalain nojalla.

Komission tiedonanto verkkoliitäntöjen tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta koskevista ohjeista

Komissio on 19.12.2025 antanut tiedonannon verkkoliitäntöjen tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta koskevista ohjeista (C/2025/6703), jonka tarkoituksena on esittää jäsenvaltioille, kansallisille sääntelyviranomaisille sekä siirto- ja jakeluverkonhaltijoille joukko toimenpiteitä verkkoliitäntäpyyntöjen liian pitkien jonojen ehkäisemiseksi, pyyntöjen toteuttamisen optimoimiseksi ja jonojen purkamiseksi. Komissio on todennut tiedonannossa, että jäsenvaltioiden velvoite varmistaa syrjimätön verkkoonpääsy ei tarkoita velvollisuutta noudattaa saapumisjärjestyksen periaatetta (first-come, first-served). Sen sijaan jäsenvaltiot voivat asettaa verkonhaltijoiden sovellettavaksi muita sääntöjä, edellyttäen kuitenkin, että ne ovat syrjimättömiä, läpinäkyviä ja noudattavat objektiivisia ja teknisesti tai taloudellisesti perusteltuja kriteerejä. Tällaiset säännöt voivat

perustua esimerkiksi hankkeen valmiusasteeseen (first ready, first served) tai välitavoitteiden saavuttamiseen ja niiden noudattamisen valvontaan (milestone-based, milestone-enforced).⁴

Verkonhaltijoiden on sovellettava sääntöjä, maksuja ja sopimusehtoja johdonmukaisesti ja objektiivisesti kaikkiin osapuoliin. Syrjimättömyys edellyttää avoimuutta kaikissa menettelyissä, mukaan lukien verkkoon pääsy, verkkotariffit ja palvelujen tarjoaminen. Verkkoonpääsyn tulee perustua selkeisiin, etukäteen määriteltyihin ja yleisesti sovellettaviin kriteereihin, ja kaikki markkinoille osallistumiseen vaikuttavat päätökset tulee tehdä objektiivisesti ja perustellusti. Komissio on kuitenkin nimenomaisesti todennut, että tämä ei estä mahdollisuutta priorisoida tiettyjä käyttötarkoituksia sen perusteella, miten ne täyttävät syrjimättömät ja avoimet kriteerit. Priorisointikehys ei kuitenkaan voisi olla verkkonhaltijoiden yksinomaisessa harkintavallassa, vaan soveltaminen edellyttää selkeää ja läpinäkyvää kansallista lainsäädäntö- tai sääntelykehystä.⁵

Komissio on tiedonannossaan tunnistanut kolme pääasiallista tapaa poiketa saapumisjärjestyksen periaatteesta. Ensinnäkin voidaan poiketa sellaisten investointien hyväksi, jotka parantavat sähköjärjestelmän tehokkuutta tai lieventävät sähkönsiirtoverkon pullonkauloja. Toiseksi voidaan poiketa sosiaalisin tai kansalliseen turvallisuuteen liittyvin perustein taikka ensisijaisten tarpeiden perusteella. Kolmanneksi kysymyksessä voi olla taloudellinen priorisointi markkinapohjaisten puitteiden perusteella. Komissio on todennut, ettei tiedonannon antamisen aikaan ole olemassa esimerkkiä nimenomaisesta ja suorasta priorisointikehyksestä, joka perustuisi taloudellisiin kriteereihin tai panokseen tiettyjen politiikkatavoitteiden edistämisessä. Tällaisia kehyksiä voidaan komission mukaan ottaa käyttöön, kunhan ne ovat asianmukaisesti perusteltuja ja linjassa verkon käyttäjien syrjimättömän ja läpinäkyvän kohtelun kanssa.⁶

Komissio on todennut tiedonannossaan, että priorisointikehykseen liittyy oikeudellinen kysymys siitä, voidaanko tällaisia sääntöjä soveltaa jo tehtyihin liityntäpyyntöihin ja onko niillä taannehtivia vaikutuksia, joiden perusteella asianosaiset voisivat riitauttaa viranomaisen tai verkkonhaltijan menettelyn. Komission mukaan muutoksilla voidaan katsoa olevan oikeusvaikutuksia vain tulevaisuuteen, kun ne toteutetaan yleisen edun vuoksi ja niihin liittyy siirtymäaika, minkä vuoksi tällaisilla säännöillä ei ole taannehtivaa vaikutusta. Komissio on nimenomaisesti esittänyt, että tällaiset toimet on kuitenkin aina tasapainotettava huolellisesti, jotta sijoittajien luottamus ei heikkene, ja niiden on oltava täysin läpinäkyviä ja niistä on ilmoitettava hyvissä ajoin etukäteen. Priorisointikehyksen käyttöönotolle tulisi määritellä selkeä siirtymäkausi.

⁴ Komission tiedonanto: Verkkoliitântöjen tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta koskevat ohjeet. EUVL C, 19.12.2025, s.14.

⁵ Komission tiedonanto: Verkkoliitântöjen tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta koskevat ohjeet. EUVL C, 19.12.2025, s.14.

⁶ Komission tiedonanto: Verkkoliitântöjen tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta koskevat ohjeet. EUVL C, 19.12.2025, s.14 ja 15.

Muutosten ei esimerkiksi pitäisi vaikuttaa hankkeisiin, jotka ovat edenneet pitkälle ja jotka on tarkoitus liittää verkkoon vuoden tai kahden kuluessa.⁷

Komission tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova, eikä sillä voida laajentaa tai supistaa sähkömarkkinadirektiivistä ja sähkökauppa-asetuksesta johtuvia velvoitteita. Tiedonannolla on kuitenkin merkitystä osoituksena siitä, miten komissio tulkitsee verkkoon pääsyä koskevaa unionin sääntelyä.

Edellä esitetyn perusteella kansallisen priorisointikehyksen asettaminen olisi siten EU-lainsäädännön näkökulmasta mahdollista, edellyttäen, että sen kriteerit arvioidaan ja perustellaan asianmukaisesti, ja että priorisointikehys asetetaan säädöstasolla tai sitovilla viranomais määräyksillä perustelluin ja syrjimättömin perustein.

Komission ehdotus sähkökauppa-asetuksen muuttamiseksi ja parlamentin ehdotus sähkömarkkinadirektiivin muuttamiseksi

Komissio on 17.7.2026 antanut ehdotuksen sähkökauppa-asetuksen muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottavista sähkölaskuista unionissa vähentämällä järjestelmäkustannuksia ja edistämällä sähköistämistä ja digitalisaatiota (COM(2026) 600 final). Komission ehdotus sisältää uuden 18 d artiklan, joka koskee verkkoon liitää koskevia toimenpiteitä verkon ruuhkautuessa. Ehdotetun 18 d artiklan 1 kohdan mukaan jotta markkinaosapuolille voidaan tarjota pääsy siirto- ja jakeluverkkoihin 3 artiklan q alakohdan mukaisesti silloin, kun käytettävissä olevasta verkkokapasiteetista on pulaa, sääntelyviranomaiset voivat hyväksyä toimenpiteitä, joilla ehkäistään spekulatiivisia verkkoon liitää koskevia pyyntöjä, varmistetaan verkkoon liitää pyytävien hankkeiden riittävä kypsyys ja asetetaan etusijalle sellaiset verkon käyttäjäryhmät kuin julkinen sektori, sosiaalipalvelut, energiayhteisöt, kotitaloudet, pienet ja keskisuuret yritykset, datakeskukset, energiantensiiviset teollisuudenalat tai liikennealan markkinatoimijat sekä asetetaan ehtoja, jotka mahdollistavat tarvittaessa käyttäjien priorisoinnin tietyssä käyttäjäryhmässä objektiivisten, läpinäkyvien ja syrjimättömien kriteerien perusteella. Näissä kriteereissä voidaan ottaa huomioon mahdollisten hankkeiden vaikutus verkon ruuhkautumisen ratkaisemiseen sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset hyödyt.

Komissio on 10.12.2025 antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien (EU) 2018/2001, (EU) 2019/944 ja (EU) 2024/1788 muuttamisesta lupamenettelyjen nopeuttamisen osalta (COM(2025) 1007 final). Parlamentin ehdotusta koskevissa kolmikantaneuvotteluissa esittämä ensimmäinen kanta sisältää sähkömarkkinadirektiiviin 6 a artiklaan lisättäväksi ehdotetun uuden 3 a kohdan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on viimeistään 6 kuukautta muutospäivästä voimaantulopäivästä vahvistettava selkeät, läpinäkyvät ja ennustettavat kriteerit sähköverkkoon pääsyä hakevien hankkeiden liitääpyyntöjen

⁷ Komission tiedonanto: Verkkoliitäänten tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta koskevat ohjeet. EUVL C, 19.12.2025, s.16 ja 17.

priorisoimiseksi, jotka kattavat sekä siirto- että jakeluverkot kaikilla jännitetasoilla, ja jotka asianomaisten verkonhaltijoiden on hyväksyttävä ja sovellettava. Näitä kriteerejä vahvistaessaan jäsenvaltioiden on otettava huomioon komission edellä selostettu tiedonanto verkkoliitännöjen tehokkuutta ja oikea-aikaisuutta koskevista ohjeista (C/2025/6703).

Edellä mainitut ehdotukset eivät ole voimassa olevaa oikeutta, eikä niistä siten johdu jäsenvaltioille sitovia velvoitteita. Ehdotusten sisältö voi myös vielä muuttua myöhemmin. Ehdotukset osoittavat kuitenkin, että myös EU-tasolla on tunnistettu tarve säätää tarkemmin liittymistä koskevien pyyntöjen keskinäisestä järjestyksestä.

Syrjimättömyys- ja yhdenvertaisuusperiaatteet

Koska verkkoon pääsy kuuluu edellä esitetysti EU-oikeuden alaan, tulee sen tarkastelussa ottaa huomioon myös EU-oikeuden yleiset periaatteet sekä EU:n perusoikeuskirja. EU-sääntelyn edellyttäessä verkkoonpääsyä objektiivisin, avoimin ja syrjimättömin ehdoin, tulee tarkasteltavaksi etenkin syrjimättömyyden vaatimus, eli niin sanottu yhdenvertaisuusperiaate. Sähkömarkkinadirektiivin edellyttämä verkon käyttäjien syrjimätön kohtelu on katsottu oikeuskäytännössä yleisesti sähkömarkkinoilla sovellettavaksi periaatteeksi (ks. asia C-17/03 VEMW ym.8, kohdat 42–46).

EU-tuomioistuimien on katsonut, että yleinen yhdenvertaisuusperiaate edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla ja että erilaisia tapauksia ei kohdella samalla tavalla, ellei eroa voida objektiivisesti perustella (ks. esim. asia C-101/12 Schaible, kohta 76; asia C-313/04 Franz Egenberger, kohta 33). Oikeuskäytännön mukaan erilainen kohtelu on perusteltua, kun se perustuu objektiiviseen ja järkevään perusteeseen eli kun se vastaa asianomaisessa lainsäädännössä hyväksyttävästi tavoiteltua päämäärää ja kun tämä erilainen kohtelu on oikeassa suhteessa asianomaisella kohtelulla tavoiteltuun päämäärään nähden (asia C-101/12 Schaible, kohta 77). Yhdenvertaisuusperiaate ei näin ollen tarkoita sitä, että kaikkia tapauksia tulisi aina kohdella samoin.

2.4 Kansallinen lainsäädäntö

Verkkoon pääsyä koskevat keskeiset periaatteet

Verkonhaltijan keskeiset sähkömarkkinalakiin sisältyvät velvollisuudet sähkömarkkinaosa-puolten verkkoon pääsyn mahdollistamiseksi ovat 19 §:ssä säädetty kehittämisvelvollisuus, 20 §:ssä säädetty liittämisvelvollisuus sekä 21 §:ssä säädetty siirtovelvollisuus. Järjestelmävastaa-van kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta täsmentävät lisäksi sähkömarkkinalain 45 §:n järjestelmävastuuta koskevat säännökset. Verkonhaltijan keskeisiä velvoitteita täsmentävät myös 20 a §:n erityissäännökset voimalaitosten ja energiavarastojen liittamisestä kantaverkkoon ja suurjännitteiseen jakeluverkkoon, 20 b ja 20 c §:n säännökset joustavista ja pysyvästi joustavista liittymissopimuksista, 21 a §:n säännökset verkkoon pääsyn järjestämisestä sähköjärjestelmässä, 21 b §:n säännökset verkkoon pääsyn täytäntöönpanosta sähköverkoissa sekä 21 c §:n säännökset vastuusta varman, luotettavan ja tehokkaan sähköverkon käytöstä.

Näitä velvollisuuksia täydentävät sähkömarkkinalain 18 §:ssä säädetty verkkopalveluiden tarjonnan yleiset periaatteet. Sähkömarkkinalain 18 §:n verkkopalveluiden tarjonnan yleisten periaatteiden mukaan verkonhaltijan on tarjottava sähköverkkonsa palveluita sähkömarkkinoiden osapuolille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Lisäksi palveluiden tarjonnassa ei saa olla perusteettomia tai sähkökaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Sähkömarkkinalakia koskevan hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) perusteluiden mukaan tietty palvelu olisi tarjottava samoilla, yhtenäisillä ehdoilla kaikille verkon käyttäjille. Verkkopalvelujen ehdot voisivat kuitenkin vaihdella palvelujen käytön suhteen erikokoisten tai -tyyppisten verkon käyttäjien välillä. Myös lainsäädännön verkonhaltijoille asettamat vaatimukset voivat edellyttää tai oikeuttaa erillaiseen palveluun eri verkonkäyttäjryhmien osalta. Saman verkonkäyttäjryhmän sisällä tulisi kuitenkin soveltaa yhtäläisiä ehtoja ja palveluperiaatteita.

Sähkömarkkinalain 19 §:ssä säädetty verkonhaltijan kehittämisvelvollisuus velvoittaa verkonhaltijaa toiminta-alueellaan riittävän hyvälaatuiseen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitämään, käyttämään ja kehittämään sähköverkkooan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. Pykälän 2 momentissa tarkennetaan kehittämisvelvollisuuden sisältöä edellyttämällä muun muassa sitä, että sähköverkko on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että sähköverkkoon voidaan liittää vaatimukset täyttäviä sähkönkäyttökohteita, voimalaitoksia ja energiavarastoja. Momentin 6 kohdan mukaan sähköverkko on lisäksi suunniteltava ja ylläpidettävä siten, että verkonhaltija kykenee tuottamaan siirto- ja jakelupalvelun verkkonsa käyttäjille kustannustehokkaalla tavalla. Kehittämisvelvollisuus on siten säädösten tasolla rajattu verkon käyttäjien kohtuullisiin tarpeisiin, ja sen sisältöä määrittää myös kustannustehokkuuden vaatimus. Pykälän 3 momentin mukaan verkonhaltijan on sovellettava energiatehokkuuslain (1429/2014) 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettua energiatehokkuus ensin -periaatetta sähköverkkonsa suunnittelussa ja kehittämisessä sekä sitä koskevissa investointipäätöksissä.

Järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan kehittämisvelvollisuutta tämentävät lisäksi sähkömarkkinalain 45 §:n järjestelmävastuuta koskevat säännökset, joihin sisältyy järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan velvollisuus ylläpitää ja kehittää järjestelmävastuun piiriin kuuluvia toimintojaan ja palveluitaan. Järjestelmävastaavan tulee näin ollen soveltaa sähkömarkkinalain 19 ja 45 §:n säännöksiä rinnakkain. Kehittämisvelvollisuus merkitsee, että sähkömarkkinoiden toimivuutta tulee tarkastella sähkömarkkinoiden ja sähköjärjestelmän kokonaisuuden sekä kokonaisedun näkökulmasta. Järjestelmävastaavan tulisi siten tehdä yksittäistapauksissa ratkaisunsa sähkömarkkinoiden ja sähköjärjestelmän toimivuuden kokonaisedun näkökulmasta, jota yksittäisen markkinaosapuolen intressi ei voi syrjäyttää.

Sähkömarkkinalain 45 §:n 1 momentin mukaan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan on huolehdittava järjestelmävastuustaan sähkömarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Pykälän 2 momentin mukaan järjestelmävastaava kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja voimalaitosten, energiavarastojen ja kuormien sekä sähköverkkojen liittämiselle sähköjärjestelmään sekä sähköjärjestelmän ja siihen liitettyjen voimalaitosten, energiavarastojen, kuormien ja sähköverkkojen käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne

vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013, jäljempänä *valvontalaki*) 10 §:n mukaisesti.

Sähkömarkkinalain 21 c §:n 2 momentin mukaan verkonhaltijan on tehtävä yhteistyötä ja koordinoitava toimintaansa muiden verkonhaltijoiden kanssa verkon varman, luotettavan ja tehokkaan käytön varmistamiseksi sekä huolehdittava riittävien tietojen toimittamisesta sähköverkon kanssa yhteenliitettyjen muiden sähköverkkojen haltijoille, jotta yhteenliitetyn sähköverkon varma ja tehokas käyttö, koordinoitu kehittäminen ja yhteentoimivuus voidaan varmistaa. Säännös ei kuitenkaan koske liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelyn ajallista yhteensovittamista, vaikka jakeluverkkoon liitettävä sähkönkäyttökohde voi edellyttää kapasiteettia myös kantaverkosta tai suurjännitteisestä jakeluverkosta.

Liittämisvelvollisuus ja liittämisaika

Sähkömarkkinalain 20 §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttökohteet, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. Liittymän syöttöteho sähköverkkoon tai ottoteho sähköverkosta ei kuitenkaan saa ylittää suurinta sallittua askelmaista tehonmuutosta, jonka sähköjärjestelmä kestää käyttövarmuutta vaarantamatta. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus. Pykälän 2 momentin mukaan verkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset sekä kohtuullinen aika, jonka kuluessa verkonhaltija käsittelee liittymistä koskevat tarjouspyynnöt.

Edelleen pykälän 3 momentin mukaan liittymä on kytkettävä sähköverkkoon liittyjän kohtuulliset tarpeet ja liittymän kytkemiseksi tarvittavat sähköverkkoinvestoinnit huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa liittymissopimuksen tekemisestä. Kohtuullinen liittämisaika kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkossa saa ylittää 24 kuukautta ja jakeluverkossa kuusi kuukautta ainoastaan, jos se on tarpeen liittymän laajuuden ja teknisen toteutuksen vuoksi tai jos siihen on muita erityisiä syitä.

Liittämisvelvollisuuden soveltaminen ei riipu siitä, onko verkossa sähköverkon kapasiteettia saatavilla, eikä pykälässä ole säädetty muusta liittämisvelvollisuuden rajoituksesta kuin suurimmasta sallitusta askelmaisesta tehonmuutoksesta. Voimassa oleva laki ei sisällä säännöksiä siitä, missä järjestyksessä liittymistä koskevat tarjouspyynnöt käsitellään, eikä se tunnista tilannetta, jossa yhden liittyjän liittämistä nopeutettaisiin toisen liittyjän kustannuksella.

Sähköverkon kapasiteetin rajoittaminen ja joustavat liittymissopimukset

Sähkömarkkinalain 20 a §:n 1 momentin mukaan kantaverkonhaltija ja suurjännitteisen jakeluverkon haltija ei saa kieltäytyä liittämästä uutta voimalaitosta tai energiavarastoa vetoamalla käytettävissä olevassa verkon siirtokapasiteetissa myöhemmin mahdollisesti ilmeneviin rajoituksiin. Pykälän 2 momentin mukaan liittämistä koskevissa ehdoissa voidaan liittymän toteuttamisen nopeuttamiseksi ja liitettävän yksikön taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi asettaa yleisestä liittämiskäytännöstä poikkeavia rajoituksia liittymispisteen taatulle teholle tai

asettaa liittymälle toiminnallisia rajoituksia, jos liittymän toteuttaminen normaalissa aikataulussa ei ole mahdollista riittämättömän siirtokapasiteetin vuoksi tai heikentämättä verkon käyttövarmuutta. Rajoitusta ei kuitenkaan sovelleta, jos liittyjä huolehtii liittymän varmistamiseen liittyvistä kustannuksista, joiden ei voida katsoa kuuluvan 19 §:ssä säädetyn kehittämisvelvollisuuden piiriin.

Joustavalla liittymissopimuksella liittymä voidaan toteuttaa sähköverkkoa kehittämättä siten, että liittymispisteen taattua tehoa rajoitetaan tai liittymän sähkönkäyttöä tai sähkönsyöttöä ohjataan. Joustava liittymissopimus voidaan tehdä joko tilapäisenä tai pysyvästä ratkaisuna. Sähkömarkkinalain 20 b §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijan on tarjottava joustavia liittymissopimuksia sellaisissa sähköverkkonsa osissa, joissa sähköverkon kapasiteettia on saatavilla rajoitetusti tai ei lainkaan uusia liittymiä tai olemassa olevan liittymän suurentamista varten ja joissa liittymän tarvitseman liittymän toteuttaminen edellyttää sähköverkon kehittämistä. Pykälän 4 momentin mukaan joustava liittymissopimus ei saa viivästyttää sähköverkon kehittämistä ja joustavasta liittymissopimuksesta tulee siirtyä kiinteään liittymissopimukseen sähköverkon kehittämisen myötä.

Sähkömarkkinalain 20 c §:n 1 momentin mukaan sähköverkon osissa, joissa Energiavirasto on verkonhaltijan hakemukseen perustuvalla päätöksellään katsonut, ettei sähköverkon kehittäminen ole tehokkain ratkaisu, joustavia liittymissopimuksia voidaan uusien liittymien toteuttamiseksi tai olemassa olevien liittymien suurentamiseksi liittymän suostumuksella tehdä 20 b §:n 4 momentista poiketen pysyvinä ratkaisuin. Pykälän 3 momentin mukaan Energiavirasto voi peruuttaa päätöksensä tai muuttaa siinä tarkoitetun sähköverkon osan ulottuvuutta olosuhteiden muututtua, ja peruutuspäätöksessä on määrättävä sekä verkonhaltijan että liittymien kannalta kohtuullinen siirtymäaika.

Sähkömarkkinalakiin sisältyy siten jo nykyisin keinoja, joilla liittymien toteuttamista voidaan sovittaa yhteen käytettävissä olevan kapasiteetin kanssa. Keinot kohdistuvat kuitenkin yksittäisen liittymän tehoon ja ehtoihin, eivät liittymispyyntöjen keskinäiseen käsittelyjärjestykseen.

Siirtovelvollisuus, verkkoon pääsyn rajoittaminen ja liittämisestä kieltäytyminen

Sähkömarkkinalaki takaa lähtökohtaisesti verkon käyttäjille ja muille asiakkaille verkkoon pääsyn. Verkonhaltijalla on kuitenkin sähkömarkkinalain 19, 20, 20 a ja 21 §:n asettamien reunaehtojen puitteissa oikeus rajoittaa verkkoon pääsyä tai evätä se kokonaan.

Sähkömarkkinalain 21 §:n mukaan verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä sähköä siirto- ja jakelupalveluja niitä tarvitseville sähköverkkonsa siirtokyvyn rajoissa. Lain 21 a §:ssä säädetään verkonhaltijan velvollisuudesta järjestää edellytykset sille, että sähköverkkoon liitetyt sähkömarkkinoiden osapuolet voivat tosiasiallisesti osallistua sähköä tukku- ja vähittäismarkkinoille sekä tasehallintamarkkinoille.

Sähkömarkkinalain 21 b §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijan on toimitettava verkon käyttäjille, energiavarojen haltijoille ja asiakkaille tiedot, joita nämä tarvitsevat päästäkseen tehokkaasti verkkoon ja käyttämään sitä tehokkaasti. Pykälän 2 momentin mukaan verkonhaltijan

tulee tehdä pyynnöstä tarjous liittyjälle sähköverkkoon liittamisesta sekä verkon käyttäjälle, energiavaraston haltijalle ja asiakkaalle sähkön siirto- ja jakelupalvelusta. Liittämistä koskevassa tarjouksessa on esitettävä liittämisen edellytyksenä olevat tekniset vaatimukset sekä liittymän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista ja arvio liittymän toimitusajasta. Pykälän 3 momentin mukaan jos verkonhaltija kieltäytyy liittamisesta taikka siirto- tai jakelupalvelusta, sen on annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot kieltäytymisensä syistä. Kieltäytymiseen on liitettävä tieto siitä, että verkon käyttäjällä, energiavaraston haltijalla ja asiakkaalla on halutessaan mahdollisuus saattaa asia Energiaviraston ratkaisutavaksi riitojenratkaisumenettelyssä sekä Energiaviraston yhteystiedot.

Liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen asettamisessa etusijajärjestykseen ei olisi kysymys 21 b §:n 3 momentissa tarkoitetusta kieltäytymisestä, vaikka alempiin etusijaryhmiin kuuluvien sähkökäyttökohteiden tai sähkövarastojen liittäminen voisi etusijamenettelyn vuoksi viivästyä siitä, milloin liittyjä voisi saada liittymän nykyisten käytäntöjen mukaisesti. Verkonhaltijan olisi edelleen tehtävä liittyjälle pyynnöstä tarjous sähköverkkoon liittamisesta, ja etusijaryhmä ja etusijajärjestys vaikuttaisivat ainoastaan siihen, missä järjestyksessä sähköverkon kapasiteettia tarjotaan ja sähköverkkoa kehitetään. Jos verkonhaltija kuitenkin kieltäytyy liittamisesta, kieltäytymiseen sovellettaisiin mainittua momenttia siitä riippumatta, mihin etusijaryhmään tarjouspyyntö kuuluu.

Käytettävissä olevaa kapasiteettia koskeva tiedottaminen

Sähkömarkkinalain 54 b §:n mukaan jakeluverkonhaltijan on julkaistava verkkosivustollaan kolmen kuukauden välein selkeät ja läpinäkyvät tiedot uusia liittamispyyntöjä varten käytettävissä olevasta jakeluverkkonsa ja suurjännitteisen jakeluverkkonsa kapasiteetista sekä perusteet tämän kapasiteetin laskemiseksi. Käytettävissä oleva kapasiteetti on ilmaistava olemassa olevien ja mahdollisten verkon käyttäjien tarpeet huomioiden riittävän tarkalla maantieteellisellä tarkkuudella, jos julkaisu ei vaaranna yleistä turvallisuutta tai tietojen luottamuksellisuutta. Julkaisussa on kerrottava mahdollisuudesta joustavaan liityntään siirtorajoitusten alaisilla alueilla.

Velvollisuus julkaista tiedot käytettävissä olevasta jakeluverkon ja suurjännitteisen jakeluverkon kapasiteetista antaa liittyjälle mahdollisuuden ottaa sähköverkon kapasiteettitilanne huomioon jo hanketta suunnitellessaan. Velvollisuus ei kuitenkaan vaikuta siihen, missä järjestyksessä kapasiteettia tarjotaan, eikä siihen, mikä merkitys liittymän sijainnilla on liittymän asemaan. Kantaverkonhaltijaa koskeva vastaava velvollisuus perustuu suoraan sovellettavan sähkökauppa-asetuksen 50 artiklan 4 a kohtaan.

2.5 Liittämispalvelun ehtojen ja hinnoittelumenetelmien vahvistaminen

Liittämispalvelun ehdot ja hinnoittelumenetelmät

Valvontalain 10 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan Energiaviraston tulee päätöksellään (vahvistuspäätös) vahvistaa verkonhaltijan noudatettavaksi muun ohella liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittamisesta perittävien maksujen määrittämiseksi sekä sähkömarkkinalain 45 §:n

2 momentissa tarkoitetut järjestelmävastuun piiriin kuuluvat ehdot ennen niiden käyttöönottamista.

Energiavirasto on 15.12.2025 antamissaan liittymien hinnoittelumenetelmiä koskevissa vahvistuspäätöksissä (Dnro 3122/040302/2025-3209/040302/2025, jäljempänä *vahvistuspäätös*) asettanut periaatteet, jotka koskevat uusien liittymien liittymistehon määrittämistä ja kapasiteetin varaamista liittymille verkon vahvistustoimenpiteiden ajaksi. Periaatteilla ei saa perusteetta hidadtaa ja hankaloittaa uusien liittyjien liittämistä, eivätkä ne saa muutoinkaan olla luonteeltaan syrjiviä eri liittyjiä kohtaan. Verkonhaltijan tulee soveltaa periaatetta vain niihin verkon osiin, joissa kapasiteetin on arvioitu olevan riittämätön täyttämään lähitulevaisuuden liittyjien tarpeet, ja niihin tapauksiin, joissa yksittäinen suuritehoinen liittyjä voisi estää verkonvahvistusten ajaksi ainakin muiden pienempitehoisten liittyjien liittämisen.

Vahvistuspäätöksen mukaan verkonhaltijan on lisäksi kuvattava liittymisperiaatteissaan kypsyyskriteerit, joiden pohjalta liityntäkapasiteettia varataan verkosta vain riittävällä varmuudella valmistuville hankkeille ja vain liittyjän tosiasiallista tarvetta varten. Energiavirasto on lisäksi antanut sähkömarkkinalain 20 b ja 20 c §:n nojalla määräyksen joustavista liittymissopimuksista sekä julkaissut 22.1.2026 joustavien liittymissopimusten soveltamisohjeen.

Voimassa oleva vahvistuspäätös osoittaa, että sähköverkon kapasiteetin jakamista koskevia periaatteita ja hankkeen kehityssastetta koskevia kriteerejä on jo asetettu verkonhaltijoiden noudatettaviksi. Vahvistuspäätöksessä ei ole kuitenkaan voitu voimassa olevan sähkömarkkinalain säännösten nojalla asettaa liittyjiä etusijajärjestykseen ottotehon, käyttötarkoituksen tai muun liittyjään liittyvän ominaisuuden perusteella.

Varatun kapasiteetin käyttö ja käyttämättä jäävä kapasiteetti

Liittymismaksullaan liittyjä saa oikeuden ottaa sähköä sähköverkosta tai syöttää sähköä sähköverkkoon liittymissopimuksessa sovitun tehon mukaisesti. Liittymä varaa siten sähköverkon kapasiteettia sovitun tehon suuruisesti siitä riippumatta, käytetäänkö tehoa tosiasiaassa. Jos kapasiteettia varataan tosiasiallista tarvetta enemmän tai ennen kuin liittymälle on tarvetta, kapasiteettia jää muiden liittyjien käytettävissä olevan kapasiteetin ulkopuolelle ilman, että se palvelee sähkönkäyttöä.

Energiaviraston vahvistuspäätöksessä on asetettu tätä koskevia periaatteita. Tarjoukseen tai liittymissopimukseen on asetettava määräaika liittymän käyttöönotolle. Jos hanke viivästyy olennaisesti eikä liittyjä pysty osoittamaan, että hanke etenee ja että viivästys on vähäinen tai liittyjästä riippumaton, liittymissopimus tulisi purkaa, jotta varattu kapasiteetti vapautuisi muiden käyttöön. Verkonhaltijan on lisäksi seurattava liittymissopimuksen tekemisen jälkeen hankkeen etenemistä ja liittyjän todellista tehontarvetta sekä varmistettava, että sillä on tarvittaessa oikeus korjata liittymissopimusta vastaamaan todellista tilannetta. Jos liittymän käyttöönoton jälkeen käy selvästi ilmi, että liittyjä on hankkinut liian suuren liittymän suhteessa todenmukaiseen tehontarpeeseen eikä tälle ole kunnollisia perusteita, verkonhaltijan on korjattava liittymissopimuksen liittymistehoa vastaamaan paremmin todellista tehontarvetta. Vastaavia varatun

kapasiteetin käyttöä ja käyttämättä jäävää kapasiteettia koskevia ehtoja sisältyy verkonhaltijoiden liittymisperiaatteisiin.

Voimassa olevassa sähkömarkkinalaissa ei säädetä siitä, milloin varattu mutta käyttämättä jäävä kapasiteetti on vapautettava muiden liittyjien käyttöön. Käyttämättä jäävän kapasiteetin vapauttaminen perustuu siten vahvistuspäätöksessä asetettuihin periaatteisiin ja liittymissopimuksen ehtoihin. Esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa nykytilaa tältä osin.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on turvata sähköverkon kapasiteetin tarkoituksenmukainen ja tehokas hyödyntäminen kilpailevien tarpeiden kesken tilanteessa, jossa sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta.

Säätelyllä turvattaisiin sähköverkon kapasiteetin riittävyys tavanomaiselle sähkönkäytön kasvulle, joiden liittymät ovat teholtaan pieniä mutta kilpailevat samasta kapasiteetista huomattavasti suuritehoisempien liittymien kanssa. Lisäksi säätelyllä turvattaisiin kapasiteetin riittävyys yhteiskunnan kannalta kriittiselle toiminnalle. Yksittäinen suuritehoinen liittymä ei saisi varata sähköverkon osan koko kapasiteettia siten, ettei tavanomaista tai yhteiskunnan kannalta kriittistä sähkönkäyttöä voida liittää ennen sähköverkon kehittämistä.

Esityksen tavoitteena on kannustaa suurten sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen sijoittamiseen alueille, joilla sähköverkon kapasiteetista ei ole niukkuutta. Alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta, tavoitteena on kannustaa suurten sähkönkäyttökohteiden liittyjiä tarjoamaan sähkömarkkinoille joustavaa sähköntuotantokapasiteettia ja kattamaan osan sähkönkulutuksestaan samalla alueella sijaitsevalla uudella sähköntuotannolla. Samalla vältettäisiin tarpeettomia siirtoyhteyksien rakentamisinvestointeja ja hillittäisiin sähkönsiirron ja sähköjakelun maksujen nousupainetta.

Tavoitteena on lisäksi parantaa liittyjän mahdollisuutta ennakoida asemaansa. Ehdotettu etusijamenettely perustuisi laissa säädettyihin objektiivisiin, syrjimättömiin ja avoimiin perusteisiin, joita verkonhaltijoiden tulisi soveltaa yhdenmukaisesti. Kun liittyjien keskinäiseen asemaan vaikuttavista perusteista säädetään laissa, liittyjä voi ottaa perusteet huomioon jo hanketta suunnitellessaan.

Esityksen tavoitteena ei ole rajoittaa verkkoon pääsyä. Verkonhaltijoiden liittämisvelvollisuus säilyisi ennallaan, eikä esitys vaikuttaisi siihen, kenellä on oikeus liittyä sähköverkkoon.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Etusijamenettely ja sen soveltamisala

Sähkömarkkinalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset etusijamenettelystä, jota verkonhaltijan olisi sovellettava käsitellessään sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevia tarjouspyyntöjä. Verkonhaltijan olisi lisäksi otettava etusijaryhmät ja etusijajärjestys huomioon tarjotessaan sähköverkkonsa kapasiteettia toiselle verkonhaltijalle, ja tarjouspyynnön tehneen verkonhaltijan olisi toimitettava tätä varten tarvittavat tiedot. Etusijamenettelyssä tarjouspyynnöt sijoitettaisiin etusijaryhmiin ja asetettaisiin etusijaryhmän sisällä etusijajärjestykseen. Etusijaryhmä ja etusijajärjestys määrittäisivät sen, missä järjestyksessä verkonhaltija tarjoaisi sähköverkon kapasiteettia, ja ne olisi otettava huomioon sähköverkon kehittämisessä.

Etusijamenettelyä sovellettaisiin uuden liittymän lisäksi olemassa olevan liittymän suurentamiseen. Etusijamenettelyä ei sovellettaisi voimalaitosten liittymiseen. Jos liittymä palvelisi sekä sähkönkäyttökohdetta tai sähkövarastoa että voimalaitosta, menettelyn soveltaminen ratkaistaisiin liittymän pääasiallisen käyttötarkoituksen perusteella.

Etusijamenettely ei rajoittaisi liittämismisvelvollisuutta. Verkonhaltijan olisi edelleen liitettävä sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttökohteet ja sähkövarastot ja tehtävä liittyjälle pyynnöstä tarjous sähköverkkoon liittämisestä. Etusijamenettely koskisi ainoastaan tarjouspyyntöjen käsittelyn, sähköverkon kapasiteetin tarjoamisen ja sähköverkon kehittämisen järjestystä, ei sitä, kenellä on oikeus liittyä sähköverkkoon.

Etusijamenettelyä sovellettaisiin kantaverkossa, suurjännitteisissä jakeluverkoissa ja jakeluverkoissa. Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkon haltijaan etusijamenettelyä ei sovellettaisi. Suljetun jakeluverkon haltijan olisi kuitenkin toimitettava liittäville verkonhaltijalle tiedot, joita tämä tarvitsee ottaakseen etusijaryhmät ja etusijajärjestyksen huomioon tarjotessaan kapasiteettia suljetun jakeluverkon haltijalle.

4.1.2 Etusijaryhmät

Etusijaryhmiä olisi neljä. Ryhmiin sijoittaminen perustuisi liittymän ottotehoon sähköverkosta ja käyttötarkoitukseen. Suurten sähkönkäyttökohteiden osalta merkitystä olisi lisäksi liittyjän mahdollisesti antamilla sitoumuksilla. Jos liittymä palvelisi useampaa toimintaa, tarjouspyyntö sijoitettaisiin etusijaryhmään liittymän pääasiallisen käyttötarkoituksen perusteella.

Etusijaryhmään 1 kuuluisivat sähkönkäyttökohteet, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään kolme megawattia, sekä datakeskukset, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään yksi megawatti. Etusijaryhmään 1 kuuluisivat siten muun muassa kuluttajat, pienet ja keskisuuret yritykset sekä latauspisteet, joiden liittymän ottoteho alittaa säädetyn rajan. Lisäksi etusijaryhmään 1 kuuluisivat yhteiskunnan kannalta kriittistä toimintaa palvelevat

sähkökäyttökohteet sekä teholtaan enintään 100 kilovolttiampeerin ja voimalaitoskokonaisuuteen kytkeytyvät sähkövarastot.

Etusijaryhmään 2 kuuluisivat sähkökäyttökohteet, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta on yli kolme megawattia ja enintään 100 megawattia, sekä datakeskukset, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta on yli yksi megawattia ja enintään 10 megawattia. Ryhmään kuuluisivat lisäksi mainitut tehorajat ylittävät sähkökäyttökohteet ja datakeskukset, jos liittymän antama joustositoumus kattaa vähintään 80 prosenttia sähkökäyttökohteen huipputehosta.

Etusijaryhmään 3 kuuluisivat mainitut tehorajat ylittävät sähkökäyttökohteet ja datakeskukset, jotka eivät kuulu etusijaryhmään 1 tai 2.

Datakeskuksiin sovellettaisiin muita sähkökäyttökohteita matalampia tehoroja. Ero perustuisi datakeskustoiminnan luonteeseen, liittymän vaikutukseen sähköverkkoon sekä markkina-tilanteeseen. Datakeskukset ovat tyypillisesti suuritehoisia ja kuormittavat sähköverkkoa tasaisesti ja jatkuvasti, ne ovat toteutettavissa nopeammin kuin niiden edellyttämä sähköverkon vahvistaminen tai muut vastaavan kokoluokan teolliset hankkeet. Lisäksi datakeskusten sijainti on vähemmän sidottu tiettyyn paikkaan kuin muiden vastaavan kokoluokan valmistavien teollisuushankkeiden sijainti. Matalammat tehorajat perustuisivat näihin sähköverkon kapasiteetin riittävyyteen vaikuttaviin piirteisiin, eivät toimialaan itseensä.

Etusijaryhmään 4 kuuluisivat muut kuin etusijaryhmään 1 kuuluvat sähkövarastot. Käytännössä kyse olisi erillisistä sähkövarastoista, jotka eivät kytkeydy voimalaitoskokonaisuuteen ja jotka ladataan sähköverkosta otettavalla sähköllä. Etusijaryhmään 4 kuuluisi lisäksi tarjouspyyntö, joka koskee samaa liittymispistettä tai sähkökäyttökohdetta kuin liittymissopimus, joka on purettu sitoumuksen laiminlyönnin vuoksi, jos tarjouspyyntö tehdään viiden vuoden kuluessa sopimuksen päättymisestä.

4.1.3 Joustositoumus ja tuotantositoumus

Liittyjä voisi parantaa asemaansa etusijamenettelyssä antamalla tarjouspyynnössä joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen. Sitoumusten antaminen olisi vapaaehtoista.

Joustositoumuksessa liittyjä sitoutuisi tarjoamaan järjestäytyneellä markkinapaikalla joustavaa sähköntuotantokapasiteettia joko sähköntuotantona tai sähkökäyttökohteen kulutusjoustona. Kapasiteetilla olisi oltava kyky tuottaa sähköä ilman keskeytyksiä, sitä olisi tarjottava jatkuvasti ja sen tehon olisi oltava vähintään 10 prosenttia sähkökäyttökohteen huipputehosta. Tuotantositoumuksessa liittyjä sitoutuisi siihen, että vähintään 50 prosenttia sähkökäyttökohteen arvioidusta vuotuisesta sähkönkulutuksesta katetaan sähköllä, joka on tuotettu voimalaitoksessa, joka on otettu käyttöön aikaisintaan 36 kuukautta ennen sähkökäyttökohteen käyttöönottoa ja joka sijaitsee kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samalla alueella kuin sähkökäyttökohde. Kantaverkonhaltija määrittäisi ja julkaisisi alueet, joita pidetään siirtorajoitusten kannalta samana alueena.

Sitoumukset olisivat perusteltu keino tavoitteiden saavuttamiseksi, koska ne kohdistuvat seikkoihin, jotka aiheuttavat sähköverkon kehittämisen tarvetta. Joustositoumus lisäisi sähköjärjestelmän joustavuutta ja pienentäisi liittymän aiheuttamaa kuormitusta silloin, kun sähkön kysyntä on suurimmillaan suhteessa tarjontaan. Tuotantositoumus lisäisi sähköntuotantoa ja vähentäisi sähkönsiirron tarvetta, koska voimalaitoksen on sijaittava kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samalla alueella kuin sähkönkäyttökohde. Sitoumukset antaisivat liittyjälle keinon vaihtaa omaan asemaansa etusijamenettelyssä.

Liittyjän olisi noudatettava sitoumusta liittymän koko käyttöajan, ja liittymissopimuksessa olisi mainittava sitoumuksen sisältö. Verkonhaltijan olisi valvottava sitoumuksen noudattamista, ja liittyjän olisi toimitettava valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Jos liittyjä laiminlöisi sitoumuksen noudattamisen olennaisesti eikä oikaisisi laiminlyöntiä kohtuullisessa määräajassa, verkonhaltijalla olisi oikeus purkaa liittymissopimus.

4.1.4 Tarjouspyyntöjen käsittely ja etusijajärjestys

Etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin saapumisjärjestyksessä. Muihin etusijaryhmiin kuuluvat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin etusijaryhmäkohtaisissa erissä kaksi kertaa vuodessa. Erissä käsittely olisi tarpeen, jotta tarjouspyyntöjä voidaan verrata keskenään. Erässä käsiteltäisiin ennen sen alkamista saapuneet tarjouspyynnöt. Verkonhaltijoiden olisi sovittava erien ajankohdat ja käsittely yhteen siltä osin kuin tarjouspyyntöjen toteuttaminen edellyttää toisen verkonhaltijan sähköverkon kapasiteettia.

Etusijaryhmissä 2 ja 3 tarjouspyynnöt asetettaisiin etusijaryhmäntarjouspyynnöt asetettaisiin etusijajärjestykseen porrastetusti liittymän sijainnin sekä mahdollisen joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen perusteella. Etusijaryhmässä 4 perusteena olisi liittymän sijainti. Sijaintiperuste antaisi paremman aseman tarjouspyynnölle, joka koskee aluetta, jossa sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa. Peruste ohjaisi siten sähkönkäyttöä ja sähkövarastoja alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa.

Verkonhaltijan olisi lisäksi otettava käsittelyssä huomioon sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysaste. Verkonhaltijat edellyttävät jo nykyisin hankkeilta tiettyä kehitysastetta ennen kapasiteetin tarjoamista, jotta kapasiteettia ei sidota hankkeisiin, joiden toteutuminen on hyvin epävarmaa.

4.1.5 Sähköverkon kapasiteetin tarjoaminen ja sähköverkon kehittäminen

Verkonhaltijan olisi tarjottava sähköverkon kapasiteettia etusijaryhmien mukaisessa järjestyksessä etusijaryhmä kerrallaan ja etusijaryhmän sisällä etusijajärjestyksessä. Jos kapasiteettia ei voida tarjota kaikkien samaan etusijaryhmään kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella niissä ilmoitettuun tehoon asti, kapasiteettia tarjottaisiin etusijajärjestyksessä siihen asti, kunnes kapasiteetti ei enää riitä, minkä jälkeen jäljellä oleva kapasiteetti tarjottaisiin tasan jäljellä olevien tarjouspyyntöjen kesken.

Tasajako olisi perusteltua, koska ilman sitä yksittäinen suuritehoinen liittymä voisi varata sähköverkon osan koko jäljellä olevan kapasiteetin, jolloin muita liittymiä ei voitaisi liittää ennen kuin sähköverkko on kehitetty. Tasajalla useamman liittymän kohtuulliset tarpeet voidaan täyttää sähköverkon kehittämisen ajan.

Ennen kapasiteetin tarjoamista muihin etusijaryhmiin kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella verkonhaltijan olisi varattava etusijaryhmään 1 kuuluvien liittymien ennakoidun kehityksen edellyttämä kapasiteetti, ja varattua kapasiteettia saisi tarjota vain tähän tarkoitukseen. Varaus on tarpeen, koska mainittuun etusijaryhmään kuuluvia tarjouspyyntöjä ei käsitellä erissä. Ilman varausta suuritehoinen sähkönkäyttökohde voisi aiheuttaa huomattavia viiveitä etusijaryhmään 1 kuuluville liittymille.

Etusijaryhmät ja etusijajärjestys ohjaisivat myös sähköverkon kehittämistä. Verkon kehittämisvelvollisuutta koskevaan 19 §:n 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan verkonhaltijan olisi otettava ne huomioon kehittäessään sähköverkkoon sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseksi. Lisäys on tarpeen, koska kapasiteetin tarjoaminen ja sähköverkon kehittäminen muodostavat kokonaisuuden. Jos etusijaryhmät ja etusijajärjestys ohjaisivat ainoastaan kapasiteetin tarjoamista, ne menettäisivät merkityksensä juuri niissä sähköverkon osissa, joissa kapasiteetista on niukkuutta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset yrityksiin

Yleistä

Esityksen vaikutukset yrityksiin kohdentuisivat kolmeen yritysryhmään: verkonhaltijoihin, sähköverkkoon liittyviin sähkönkäyttökohteisiin ja sähkövarastoihin sekä välillisesti sähköntuottajiin ja joustopalvelujen tarjoajiin.

Verkonhaltijoista etusijamenettelyä soveltaisivat kantaverkonhaltija, suurjännitteisen jakeluverkonhaltijat sekä jakeluverkonhaltijat. Suljetun jakeluverkon haltijat rajattaisiin menettelyn ulkopuolelle. Etusijamenettelyä soveltavia verkonhaltijoita olisi yhteensä 87. Verkonhaltijoille kohdistuvat vaikutukset painottuisivat käytännössä niihin sähköverkon osiin, joissa liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen edellyttämä kapasiteetti ylittää käytettävissä olevan kapasiteetin. Etusijamenettelyn soveltaminen edellyttäisi kuitenkin toimintamallien muuttamista kaikilta verkonhaltijoilta, koska etusijaryhmään sijoittaminen olisi tehtävä jokaisesta sähkönkäyttökohteen ja sähkövaraston liittymistä koskevasta tarjouspyynnöstä riippumatta siitä, onko kapasiteetista niukkuutta.

Sähköverkkoon liittyvistä yrityksistä esitys koskisi kaikkia yrityksiä, jotka pyytävät tarjousta uudesta liittymästä tai olemassa olevan liittymän suurentamisesta sähkönkäyttökohdetta tai sähkövarastoa varten. Vaikutukset eroaisivat kuitenkin olennaisesti sen mukaan, mihin etusijaryhmään yrityksen tarjouspyyntö ehdotetun 20 f §:n nojalla kuuluisi. Liittymän ottoteholtaan enintään kolmen megawatin sähkönkäyttökohteet (sekä enintään yhden megawatin datakeskukset),

joihin kuuluu valtaosa pienten ja keskisuurten yritysten liittymistä, kuuluisivat etusijaryhmään 1, jonka asema nykytilaan verrattuna paranisi. Merkittävimmät vaikutukset kohdistuisivat etusijaryhmiin 2–4 kuuluviin tarjouspyyntöihin eli ottoteholtaan yli kolmen megawatin sähkönkäyttökohteisiin, yli yhden megawatin datakeskuksiin ja muihin kuin etusijaryhmään 1 kuuluviin sähkövarastoihin.

Vaikutukset verkonhaltijoihin

Esitys lisäisi verkonhaltijoiden tehtäviä erityisesti silloin, kun liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen edellyttämä kapasiteetti ylittää käytettävissä olevan sähköverkon kapasiteetin. Nykyiseen toimintatapaan verrattuna verkonhaltijoiden olisi sijoitettava tarjouspyynnöt etusijaryhmiin sekä asetettava ne etusijajärjestykseen laissa säädettyjen perusteiden nojalla, sekä tarjottava sähköverkon kapasiteettia ja kehitettävä sähköverkkoaan etusijaryhmien ja etusijajärjestyksen mukaisessa järjestyksessä. Tämä lisäisi verkonhaltijoiden sääntelytaakkaa, joka johtaisi kertaluonteisiin kustannuksiin sekä sääntelyn noudattamisesta aiheutuviin jatkuviin kustannuksiin.

Kertaluonteisia kustannuksia aiheutuisi siitä, että esitys edellyttäisi verkonhaltijoilta uusien toimintamallien, ohjeistusten ja mahdollisesti myös tietojärjestelmäratkaisujen käyttöönottoa. Verkonhaltijan olisi kyettävä luokittelemaan tarjouspyynnöt etusijaryhmiin, käsittelemään etusijaryhmiin 2–4 kuuluvat tarjouspyynnöt 20 h §:n 2 momentissa tarkoitetuissa erissä, dokumenttoimaan etusijajärjestyksen perusteet sekä seuraamaan 20 g §:n 2 momentissa tarkoitettua, etusijaryhmää 1 varten varatun kapasiteetin käyttöä. Kantaverkonhaltijalle aiheutuisi lisäksi kustannuksia 20 e §:n 3 momentissa tarkoitettujen alueiden määrittämisestä ja julkaisemisesta. Esitys edellyttäisi muutoksia myös verkonhaltijoiden liittymisehtoihin ja liittymissopimuksiin. Liittymissopimuksiin olisi sisällytettävä liittyjän mahdollisesti antamien sitoumusten sisältämät ehdot, valvontamenettelyt ja 20 e §:n 6 momentissa tarkoitettua sopimuksen purkamista koskevat ehdot. Koska Energiavirasto vahvistaa valvontalain 10 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla verkonhaltijan noudatettavaksi liittämispalvelun ehdot, sopimusehtojen uudistaminen edellyttäisi todennäköisesti myös vahvistuspäätösten hakemista. Sopimusehtojen laatiminen voitaisiin toteuttaa toimialan yhteisinä mallisopimusehtoina, jolloin yksittäisen verkonhaltijan kustannukset jäisivät vähäisiksi.

Jatkuvia sääntelyn noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia aiheutuisi tarjouspyyntöjen käsittelystä erissä, etusijajärjestykseen asettamisesta, verkonhaltijoiden välisestä tietojenvaihdosta ja liittyjän mahdollisesti antamien sitoumusten arvioinnista ja valvonnasta. Tämä edellyttäisi nykyistä laajempaa vuoropuhelua liittyjien kanssa sekä perehtymistä esitettyihin teknisiin ja kaupallisiin ratkaisuihin. Ehdotetun 20 d §:n 3 momentin mukaan liittyjän olisi toimitettava tarjouspyynnössä tiedot, jotka ovat tarpeen etusijaryhmään sijoittamiseksi ja etusijajärjestykseen asettamiseksi.

Sääntely lisäisi verkonhaltijoiden liittymissopimusten noudattamiseen liittyvää valvontaa myös liittymän käyttöönoton jälkeen. Verkonhaltijoiden olisi seurattava, toteutuvatko liittymissopimukseen sisältyvät mahdolliset sitoumukset koko liittymän käyttöajan. Käytännössä tämä voisi edellyttää tietojen keräämistä liittyjältä, tietojen tarkastamista sekä tarvittaessa selvitysten

pyytämistä. Jos verkonhaltija havaitsee, ettei liittyjä noudata sopimusvelvoitteitaan, verkonhaltijan olisi ryhdyttävä 20 e §:n 6 momentissa säädettyihin toimenpiteisiin. Liittymissopimuksen purkaminen olisi verkonhaltijan kannalta poikkeuksellinen toimenpide, johon voisi liittyä riita-asioita ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Tämä kasvattaisi verkonhaltijoiden sääntelytaakkaa ja lisäisi niiden vastuuta liittymissopimusten valvonnassa. Sitoumusten valvontaa koskevat kustannukset kohdistuisivat kuitenkin vain niihin verkonhaltijoihin, joiden verkkoon liittyy sitoumuksen antaneita liittyjiä, eli käytännössä kantaverkonhaltijaan ja suurimpiin jakeluverkonhaltijoihin.

Kustannusten jakautuminen verkonhaltijoiden kesken olisi epätasaista. Tarjouspyyntöjen käsittelystä erissä ja etusijajärjestykseen asettamisesta aiheutuva työ painottuisi verkonhaltijoille, joiden alueella on runsaasti etusijaryhmiin 2–4 kuuluvia tarjouspyyntöjä. Sellaisille jakeluverkonhaltijoille, joiden verkkoon ei kohdistu etusijaryhmiin 2–4 kuuluvia tarjouspyyntöjä, jatkuvat kustannukset rajoittuisivat käytännössä tarjouspyyntöjen käsittelyyn.

Verkonhaltijoille aiheutuvat kustannukset olisivat verkkotoiminnan kustannuksia, jotka otetaan huomioon Energiaviraston valvontalain 10 §:n nojalla vahvistamissa verkkotoiminnan hinnoittelun valvontamenetelmissä. Kustannukset siirtyisivät siten verkkopalvelumaksuihin ja edelleen verkon käyttäjien maksettaviksi. Esitys ei sisältäisi säännöksiä, joiden nojalla verkonhaltija voisi periä etusijamenettelyä erillistä maksua tarjouspyynnön tekijältä.

Toisaalta etusijamenettely voi pitkällä aikavälillä helpottaa verkonhaltijoiden sähköverkon suunnittelua ja kapasiteetin hallintaa. Ehdotus voi kannustaa liittyjiä sijoittumaan alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on paremmin saatavilla, tai toteuttamaan kulutuksen yhteydessä joustoa ja uutta sähköntuotantoa, jolloin sähköverkon kuormitus voi vähentyä verrattuna tilanteeseen, jossa kapasiteettia tarjotaan yksinomaan saapumisjärjestyksessä. Tämä voi osaltaan vähentää kiireellisten verkkoinvestointien tarvetta sekä parantaa olemassa olevan sähköverkon hyödyntämisastetta.

Esitys edellyttäisi nykyistä kattavampaa koordinointia kantaverkonhaltijan ja jakeluverkonhaltijoiden välillä liittymistä koskevissa asioissa. Kantaverkonhaltijalla tulisi olla käytössään tiedot siitä, mihin etusijaryhmiin kuuluvien sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseen jakeluverkonhaltija tarvitsee kapasiteettia, jotta se voi ottaa etusijaryhmät ja etusijajärjestyksen huomioon tarjotessaan kapasiteettia jakeluverkonhaltijoille. Ehdotetun 20 h §:n 2 momentin mukaan verkonhaltijoiden olisi sovittava erien ajankohdat ja käsittely yhteen siltä osin kuin tarjouspyyntöjen toteuttaminen edellyttää toisen verkonhaltijan sähköverkon kapasiteettia. Yhteensovittaminen edellyttäisi käytännössä toimialan yhteisiä menettelytapoja ja tietojenvaihdon järjestämistä.

Vaikutukset sähköverkkoon liittyviin yrityksiin

Ehdotettu sääntely tarkoittaisi, että sähköverkon kapasiteettia hakevien yritysten asema ei enää kaikissa tilanteissa määräytyisi yksinomaan tarjouspyynnön saapumisajankohdan ja sähkönkäyttökohteen kehitysasteen perusteella. Nykyisin kapasiteettia tarjotaan jaksossa 2.2 kuvatulla tavalla saapumisjärjestyksessä ja niukkuustilanteessa tyypillisesti tasan jaettuna

osakapasiteettina kaikille kypsyyskriteerit täyttävillä hakijoille. Esitetystä etusijamenettelyssä osa hankkeista saattaisi joutua odottamaan liittymää pitempään verrattuna nykytilaan. Jos kapasiteettia ei ole riittävästi tarjolla kaikille liittyjille, kapasiteettia tarjottaisiin 20 g §:n 3 momentin mukaisesti etusijajärjestyksessä ensimmäisille liittyjille täysimääräisesti ja jäljellä oleva kapasiteetti tasan muille liittyjille. Jos nämä liittyjät eivät ottaisi tarjottua tehoa vastaan, tarjottaisiin liittymää nykyisen käytännön mukaisesti sähköverkon vahvistamisen edellyttämällä viiveellä.

Ehdotetut muutokset merkitsisivät yrityksille sekä hyötyjä että haittoja. Hyötynä olisi ennakoitavuuden paraneminen. Kun etusijaperusteista säädettäisiin laissa, yritys voisi jo hanketta suunnitellessaan arvioida paremmin asemansa etusijamenettelyssä ja ottaa sen huomioon sijaintia, tehoa ja hankkeen ajoitusta koskeissa ratkaisuissaan. Nykytilassa verkonhaltijan liittämisperiaatteet vaihtelevat jossakin määrin verkonhaltijoin, eikä liittyjä voi ennakoita, miten sen tarjouspyyntö sijoittuu suhteessa muihin samaan aikaan vireillä oleviin hankkeisiin. Haittana olisi se, että osalla yrityksistä liittymän saanti voisi viivästyä nykytilaan verrattuna. Viivästyminen voisi merkitä hankkeen tuottojen lykkääntymistä, jo tehtyjen investointien sitoutumista pidemmäksi ajaksi ja pahimmillaan hankkeen toteuttamatta jäämistä tai siirtymistä toiselle aluelle tai toiseen maahan.

Etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen käsittely erissä kaksi kertaa vuodessa merkitsisi, että tarjouspyynnön käsittelyn alkaminen voisi viivästyä enimmillään noin kuudella kuukaudella sen saapumisesta. Lain voimaantulon jälkeen ensimmäisen erän käsittely alkaisi viimeistään 31.12.2027, joten vuonna 2027 viive voisi olla tätä pidempi. Nykytilassa kantaverkonhaltija odottaa jakson 2.2 mukaan niukkuustilanteissa kaksi kuukautta ennen käsittelyn aloittamista. Erien aiheuttama viive olisi siten nykyistä pidempi, mutta se koskisi vain etusijaryhmiä 2–4 ja olisi liittyjän ennakoitavissa, kun erien ajankohdat olisivat tiedossa.

Yrityksille aiheutuisi myös hallinnollista taakkaa 20 d §:n 3 momentissa säädetystä velvollisuudesta toimittaa tarjouspyynnössä etusijaryhmään sijoittamiseksi, etusijajärjestykseen asettamiseksi ja kehitystason arvioimiseksi tarpeelliset tiedot. Etusijaryhmään 1 kuuluvien tarjouspyyntöjen osalta tiedot rajoittuisivat käytännössä liittymän ottotehoon ja sähkökäyttökohteessa harjoitettavaan toimintaan, jotka liittyjä ilmoittaa jo nykyisin. Etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen osalta tiedonantovelvollisuus olisi mahdollisista liittyjän antamista sitoumuksista riippuen laajempi.

Etusijaryhmään 1 kuuluvat yritykset

Etusijaryhmään 1 kuuluisivat 20 f §:n 1 momentin mukaan liittymän ottoteholtaan enintään kolmen megawatin sähkönkäyttökohteet, enintään yhden megawatin datakeskukset, yhteiskunnan kannalta kriittistä toimintaa palvelevat sähkönkäyttökohteet sekä teholtaan vähäiset ja voimalaitoskokonaisuuteen kytkeytyvät sähkövarastot. Ryhmään kuuluisi valtaosa yritysten liittymistä, muun muassa kaupan, palvelujen ja pienteollisuuden sähkönkäyttökohteet sekä latauspisteet. Näiden yritysten asema paranisi nykytilaan verrattuna. Tarjouspyynnöt käsiteltäisiin edelleen saapumisjärjestyksessä, ja verkonhaltijan olisi 20 g §:n 2 momentin nojalla varattava ryhmän ennakoitun kehityksen edellyttämä kapasiteetti ennen kapasiteetin tarjoamista muihin etusijaryhmiin. Esitys parantaisi siten pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia

perustaa ja laajentaa toimintaansa alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta. Etusijaryhmään 1 kuuluville yrityksille ei lähtökohtaisesti aiheutuisi uusia velvollisuuksia eikä sääntelytaakkaa.

Kriittistä toimintaa harjoittavien yritysten, kuten vesihuolto- ja tietoliikenneyritysten, osalta vaikutus olisi vastaava riippumatta liittymän ottotehosta. Kohdan soveltaminen edellyttäisi kuitenkin 20 f §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyjen edellytysten tapauskohtaista arviointia, mikä voisi yksittäistapauksissa aiheuttaa tulkintaerimielisyyksiä liittymän ja verkonhaltijan välillä.

Etusijaryhmään 2 kuuluvat yritykset

Etusijaryhmään 2 kuuluisivat liittymän ottoteholtaan yli kolmen ja enintään 100 megawatin sähkönkäyttökohteet sekä yli yhden ja enintään 10 megawatin datakeskukset. Näiden yritysten asema muuttuisi nykytilaan verrattuna siten, että tarjouspyynnöt käsiteltäisiin erissä ja asetettaisiin etusijaryhmän sisällä 20 h §:n 3 momentissa säädettyjen perusteiden mukaiseen etusijajärjestykseen. Etusijaryhmään kuuluvien yritysten keskinäinen järjestys määräytyisi ensisijaisesti liittymän sijainnin perusteella. Yrityksille, joiden sähkönkäyttökohte sijaitsee tai on suunniteltu sijoitettavan niukkuusalueelle, esitys voisi pidentää liittymän odotusaikaa nykytilaan verrattuna, jos samalla alueella on vireillä sitoumusten perusteella paremmassa asemassa olevia tarjouspyyntöjä.

Etusijaryhmään 3 kuuluvat yritykset

Etusijaryhmään 3 kuuluvien yritysten asema heikkenisi nykytilaan verrattuna. Kapasiteettia tarjottaisiin niille vasta, kun etusijaryhmiin 1 ja 2 kuuluvien tarjouspyyntöjen edellyttämä kapasiteetti on tarjottu.

Etusijaryhmään 3 kuuluva yritys voisi kuitenkin nostaa tarjouspyyntönsä etusijaryhmään 2 antamalla 20 e §:n 1 momentissa tarkoitetun joustositoumuksen, jonka kattama joustava sähköntuotantokapasiteetti on vähintään 80 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta. Sitoumuksen antaminen olisi vapaaehtoista, mutta sen kustannukset olisivat käytännössä hinta, jonka yritys maksaisi paremmasta asemasta etusijamenettelyssä. Kustannukset koostuisivat joustavan sähköntuotantokapasiteetin investointi- tai hankintakustannuksista sekä kapasiteetin ylläpito- ja käyttökustannuksista liittymän koko käyttöajan.

Kustannuksia vähentäisi se, että joustavasta sähköntuotantokapasiteetista saataisiin tuloja tarjottaessa sitä järjestäytyneellä markkinapaikalla. Tulojen määrä riippuisi sähkön ja reservituotteiden markkinahinnoista, joita ei voida ennakoida liittymän koko käyttöajalle.

Lisäkustannusten vuoksi on mahdollista, että etusijamenettely vaikuttaisi eniten sähkönkäyttökohteiden sijoittumiseen. Yritys voisi sitoumuksen antamisen sijasta valita sähkönkäyttökohteen sijainnin alueelta, jolla kapasiteettia on tarjottavissa, jolloin sen tarjouspyyntö saisi 20 h §:n 3 momentin 1 kohdan nojalla paremman aseman etusijaryhmän sisällä.

Tuotantositoumus vaikuttaisi ainoastaan tarjouspyynnön asemaan etusijaryhmän sisällä. Sen kustannukset muodostuisivat siitä, että yrityksen olisi hankittava vähintään 50 prosenttia

arviodusta vuotuisesta sähkönkulutuksestaan sähköllä, joka on tuotettu enintään 36 kuukautta ennen sähkönkäyttökohteen käyttöönottoa käyttöön otetussa, samalla alueella sijaitsevassa voimalaitoksessa. Käytännössä sitoumus täytettäisiin joko omalla voimalaitosinvestoinnilla tai pitkäaikaisella sähkönhankintasopimuksella uuden voimalaitoksen kanssa. Suuret sähkönkäyttäjät, kuten datakeskukset ja teollisuuslaitokset, tekevät tällaisia sopimuksia jo nykyisin, joten sitoumuksen lisäkustannus rajoittuisi siihen, että sopimuskumppanin valinta rajautuisi sähköntuottajiin, jotka omistavat tai kehittävät uusia ja samalla alueella sijaitsevia voimalaitoksia. Lisäkustannuksen suuruus riippuisi uuden sähköntuotannon tarjonnasta kyseisellä alueella.

Jousto- tai tuotantositoumuksen antaneen yrityksen olisi 20 e §:n 4 momentin mukaan noudatettava sitoumusta liittymän koko käyttöajan. Sitoumuksen olennainen noudattamatta jättäminen voisi 20 e §:n 6 momentin nojalla johtaa liittymissopimuksen purkamiseen, ja purettua liittymissopimusta koskeva uusi tarjouspyyntö kuuluisi 20 f §:n 6 momentin nojalla viiden vuoden ajan etusijaryhmään 4. Seuraamus olisi yrityksen kannalta ankara, koska liittymän menettäminen voisi estää toiminnan jatkamisen sähkönkäyttökohteessa. Toisaalta sitoumuksen antaminen ja sisältö olisi yrityksen harkintavallassa, ja purkamisen edellytykset olisivat laissa säädettyjä ja liittymissopimuksessa yksilöityjä, joten riski olisi yrityksen arvioitavissa ennen sitoumuksen antamista.

Etusijaryhmään 4 kuuluvat yritykset

Muut kuin etusijaryhmään 1 kuuluvat sähkövarastot eli käytännössä erilliset, sähköverkosta ladattavat sähkövarastot kuuluisivat etusijaryhmään 4, ja niitä koskevat tarjouspyynnöt asetettaisiin 20 h §:n 4 momentin nojalla järjestykseen liittymän sijainnin perusteella. Lisäksi tarjouspyynnön käsittelyssä olisi otettava huomioon myös sähkövaraston kehitysaste. Sähkövarastohankkeita kehittävien yritysten asema heikkenisi nykytilaan verrattuna niillä alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta. Vaikutusta lieventäisi se, että sähkövaraston sijainti on yleensä muita sähkönkäyttökohteita vapaammin valittavissa, jolloin hankkeet voitaisiin sijoittaa alueille, joilla kapasiteettia on tarjottavissa.

Lain soveltaminen ennen lain voimaantuloa tehtyihin liittymistä koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta

Ehdotetun voimaantulosäännöksen mukaan lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta. Etusijamenettely koskisi siten myös yrityksiä, jotka ovat tehneet tarjouspyynnön ennen lain voimaantuloa, mutta joiden kanssa ei ole tehty tällaista sopimusta. Vaikutusta lieventäisi se, että tarjouspyynnön tehnyt yritys voisi täydentää tarjouspyyntöään sitoumuksella ennen ensimmäisen erän käsittelyä. Näiden yritysten kannalta muutos voisi merkitä aseman heikkenemistä tai paranemista sen mukaan, mihin etusijaryhmään niiden tarjouspyyntö sijoittuisi ja miten se sijoittuisi etusijajärjestyksessä suhteessa muihin tehtyihin tarjouspyyntöihin. Osa yrityksistä on voinut tehdä hankkeen valmisteluun liittyviä investointeja, kuten maa-alueiden hankintoja ja suunnittelua, luottaen siihen, että kapasiteettia tarjotaan saapumisjärjestyksessä.

Vaikutukset sähköntuottajiin ja joustopalvelujen tarjoajiin

Esityksellä olisi välillisiä vaikutuksia sähköä tuottaviin ja joihinkin joustopalveluita tarjoaviin yrityksiin. Tuotantositoumus voisi lisätä kysyntää uusille voimalaitoksille, jotka sijaitsevat kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samalla alueella kuin suuret sähkönkäyttökohteet, mikä parantaisi siten tällaisten voimalaitoshankkeiden edellytyksiä tehdä pitkäaikaisia sähkönhankintasopimuksia. Vaikutus kohdistuisi erityisesti kulutuskeskittymien läheisyyteen sijoittuviin tuuli- ja aurinkovoimahankkeisiin sekä muihin nopeasti toteutettaviin tuotantomuotoihin. Joustositoumus voisi vastaavasti lisätä kysyntää joustavalle sähköntuotantokapasiteetille, sen hankkimiseen palveluna sekä palveluille, joilla kapasiteettia tarjotaan järjestäytyneellä markkinapaikalla. Tämä hyödyttäisi joustavan tuotantokapasiteetin toimittajia ja osaa muista joustopalveluiden tarjoajista. Vaikutusten suuruus riippuisi siitä, kuinka moni liittyjä antaisi sitoumuksen. Koska sitoumukset olisivat vapaaehtoisia ja niillä olisi merkitystä vain etusijaryhmiin 2 ja 3 kuuluville liittyjille, vaikutus arvioidaan kokonaisuutena rajalliseksi mutta alueellisesti mahdollisesti merkittäväksi.

Vaikutukset kilpailuun

Etusijamenettely kohtelisi samaan etusijaryhmään kuuluvia liittyjiä yhdenmukaisesti laissa säädettyjen perusteiden mukaan. Etusijamenettely voisi kuitenkin vaikuttaa kilpailuasetelmiin. Datakeskuksiin sovellettavat muita sähkönkäyttökohteita matalammat tehorajat asettaisivat datakeskukset niukkuusalueilla muita samankokoisia sähkönkäyttökohteita heikompaan asemaan kapasiteetin jakamisessa. Ero perustuisi 20 f §:n perusteluissa selostettuihin datakeskusten sähkönkäytön, toteutusajan ja sijoittumisen erityispiirteisiin, ja se olisi kaikille datakeskuksille sama, joten se ei vääristäisi datakeskustoimijoiden keskinäistä kilpailua. Toisaalta erityisesti valmistavan teollisten suurten sähkönkäyttökohteiden pitkä rakentamisaika ja tarve sijoittua tiettyihin, toiminnan kannalta keskeisiin sijainteihin voisi heikentää näiden hankkeiden kilpailuedellytyksiä siltä osin, kun ne sijoittuvat datakeskusten kanssa samaan etusijaryhmään.

Jousto- ja tuotantositoumukset suosisivat liittyjiä, joilla on taloudelliset edellytykset rakentaa tai hankkia joustavaa sähköntuotantokapasiteettia tai tehdä pitkäaikaisia sähkönhankintasopimuksia uusien voimalaitosten kanssa, taikka rakentaa omaa sähköntuotantokapasiteettia. Suurilla yrityksillä nämä edellytykset ovat tyypillisesti paremmat kuin pienillä, mutta vaikutusta lieventäisi se, että sitoumuksilla olisi merkitystä vain etusijaryhmissä 2 ja 3, ja että sitoumus voitaisiin täyttää eri keinoin.

Lisäksi etusijamenettely voisi vaikuttaa Suomen asemaan kilpailtaessa kansainvälisistä sähköintensiivisistä investoinneista. Niukkuusalueilla liittymän saannin viivästyminen voisi heikentää Suomen houkuttelevuutta yksittäisten hankkeiden sijoituspaikkana, kun taas alueilla, joilla kapasiteettia on tarjottavissa, ennakoitava ja laissa säädetty menettely voisi parantaa sitä.

Sähkömarkkinoilla sitoumukset lisäisivät joustavan sähköntuotantokapasiteetin tarjontaa järjestäytyneillä markkinapaikoilla ja uuden sähköntuotannon kysyntää kulutuskeskittymien läheisyydessä, mikä lisäisi kilpailua näillä markkinoilla. Tuotantositoumuksen ajallinen ja sijaintia koskeva edellytys rajaisi sähkönhankintasopimusten kysyntää uusiin, kantaverkon

siirtorajoitusten kannalta samalla alueella sijaitseviin voimalaitoksiin, mikä parantaisi näiden hankkeiden asemaa suhteessa olemassa olevaan tuotantoon ja muilla alueilla sijaitseviin hankkeisiin.

Yrityksiin kohdistuvien vaikutusten arviointia täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sijainnin ottaminen huomioon etusijajärjestyksessä kannustaisi nykyistä vahvemmin sijoittamaan suuria sähkönkäyttökohteita alueille, joilla sähköntuotantoa ja sähköverkon kapasiteettia on runsaasti saatavilla. Tällainen kulutuksen ja tuotannon aiempaa parempi kohtaaminen vähentäisi toteutuessaan tarvetta siirtää suuria sähkömääriä pitkien etäisyyksien päähän, mikä voisi vähentää investointitarvetta sähköverkkojen vahvistamiseen. Tämä hillitsisi sähkönkäyttäjiltä verkkopalvelumaksujen kautta kerättävien kustannusten nousemista sekä jäljempänä kuvattuja haitallisia ympäristövaikutuksia. Lisäksi tämä voisi heijastua myös kiinteän omaisuuden lunastamisen tarpeeseen siten, että lunastamisen tarve voisi vähentyä. Toisaalta kehitys voisi parantaa myös niiden liittyjien liittymismahdollisuuksia, joiden sähkönkäyttökohde sijaitsee välttämättä sähköverkon kannalta epäedullisella alueella.

Etusijamenettely voisi lisäksi nopeuttaa joustavan sähköntuotantokapasiteetin tarjontaa ja uuden sähköntuotannon toteutumista nykytilaan verrattuna. Edellä mainittujen hyötyjen lisäksi tällainen kehitys voisi pienentää tehopulan riskiä sekä hillitä sähköenergian hinnan nousupaineita verrattuna markkinaehtoiseen kehitykseen, jossa hintaa laskevien tuotantoinvestointien on arvioitu toteutuvan isossa mittakaavassa vasta nykyisen matalan hintatason selvän nousun jälkeen.

Toisaalta esitetty liittyjien asettaminen etusijajärjestykseen liittymän ottotehon ja käyttötarkoituksenperusteella sekä yleisesti edellisessä luvussa mainittu yritysten aseman muuttuminen liittymisprosessissa nykytilaan verrattuna ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä vaikutuksia, joita voidaan pitää näkökulmasta riippuen myös kielteisinä. Etusijamenettely perustuisi kuitenkin laissa säädettyihin perusteisiin, joiden tavoitteena on rajallisen ja hitaasti lisättävän sähköverkon kapasiteetin aiempaa tehokkaampi hyödyntäminen sekä sähköjärjestelmän toimivuuden edistäminen. Tämä voisi hillitä edellä kuvattuja verkkopalvelumaksuja nostavia investointeja ja muita haitallisia vaikutuksia, mitä voidaan pitää yhteiskunnallisesti merkittävänä myönteisenä vaikutuksena.

4.2.3 Aluetaloudelliset vaikutukset

Esityksen aluetaloudelliset vaikutukset syntyisivät välillisesti sen kautta, miten etusijamenettely vaikuttaa suurten sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen sijoittumiseen sekä sähköntuotannon ja sähköverkon kehittämiseen eri alueilla. Alueilla, joilla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa, menettely ei muuttaisi nykytilaa, mutta ehdotetun 20 h §:n 3 momentin 1 kohdan sijaintiperuste vahvistaisi näiden alueiden asemaa suurten sähkönkäyttökohteiden sijoittumisvaihtoehtona. Alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta, etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien hankkeiden liittyminen voisi viivästyä nykytilaan verrattuna, mutta jousto- ja tuotantositoumusten

käyttö etusijajärjestyksen perusteena voisi mahdollistaa suuremman määrän liittymiä kuin nykyisin, koska sitoumukset vähentävät liittymän sähköverkolle aiheuttamaa kuormitusta ja lisäävät alueen omaa sähköntuotantoa. Kapasiteetin varaaminen etusijaryhmälle 1 varmistaisi koko maassa, että tavanomainen yhdyskuntakehitys, pienet ja keskisuuret yritykset, latauspisteet sekä yhteiskunnan kannalta kriittinen toiminta voidaan liittää sähköverkkoon myös niukkuusalueilla.

Ehdotetut jousto- tai tuotantositoumukset eivät edellyttäisi tiettyä tuotantomuotoa. Esimerkiksi Itä-Suomessa, jossa tuulivoiman rakentaminen ei tällä hetkellä ole maanpuolustuksellisista syistä mahdollista, sitoumukset voisivat perustua muihin tuotantomuotoihin. Lisäksi alueella sijaitseva kaasuverkko voi osaltaan edesauttaa joustavan sähköntuotantokapasiteetin toteuttamista. Esimerkiksi Kymenlaaksossa, joka kuuluu itäisen Suomen ohjelman piiriin mutta sijaitsee Etelä-Suomessa, jossa liittymiskapasiteetin kysyntä on suurta, sitoumuksiin perustuva etusijajärjestys voisi mahdollistaa useamman sähkönkäyttökohteen liittämisen kuin nykyinen saapumisjärjestykseen perustuva menettely, ja ehdotettu 19 §:n 1 momentin lisäys ohjaisi verkonhaltijaa ottamaan nämä hankkeet huomioon sähköverkon kehittämisessä.

4.2.4 Vaikutukset kotitalouksiin

Esitys turvaisi kotitalouksien liittymien toteutumisen myös alueilla, joilla sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta. Kotitalouksien sähkönkäyttökohteet kuuluisivat liittymän ottotehonsa perusteella ylimpään etusijaryhmään, jota varten verkonhaltijan olisi varattava sähköverkon kapasiteettia ennen kapasiteetin tarjoamista muihin etusijaryhmiin kuuluville. Menettely turvaisi sekä uusien kotitalousliittymien liittämisen että olemassa olevien liittymien suurentamisen. Nykytilassa vastaavaa lakiin perustuvaa velvollisuutta ei ole.

Liittymisprosessi itsessään ei kotitalouksien osalta muuttuisi. Kotitalouksen tarjouspyynnöt käsiteltäisiin edelleen jatkuvasti saapumisjärjestyksessä, eikä etusijamenettely asettaisi kotitalouksille uusia velvollisuuksia.

Esityksellä voisi olla myös välillinen vaikutus verkkopalvelumaksuihin. Jos etusijamenettely ohjaa suurta sähkönkäyttöä alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia ja sähköntuotantoa on saatavilla, sähköverkon vahvistamisen tarve vähenisi, mikä hillitsi verkkopalvelumaksujen kautta kerättävien kustannusten nousua. Vaikutus toteutuisi pitkällä aikavälillä ja koskisi kaikkia verkon käyttäjiä.

4.2.5 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä välittömiä ympäristövaikutuksia. Vaikutukset syntyisivät välillisesti sen kautta, miten etusijamenettely vaikuttaa sähkönkäytön sijoittumiseen, sähköverkon kehittämisen tarpeeseen ja sähköntuotantoon.

Ehdotetun 20 h §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan etusijaryhmän sisällä paremman aseman saisi tarjouspyyntö, joka koskee aluetta, jossa sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa. Peruste ohjaisi sähkönkäyttöä alueille, joilla sähköverkko kestää sen ilman kehittämistä, jolloin tarve rakentaa uusia voimajohtoja ja sähköasemia voisi vähentyä. Tämä vähentäisi vastaavasti

sähköverkon rakentamisen maankäyttötarvetta ja siihen liittyviä haitallisia ympäristövaikutuksia, kuten metsäkatoa, maisemamuutoksia ja elinympäristöjen pirstoutumista.

Ehdotetun 20 e §:n 2 momentin tuotantositoumus edellyttäisi, että vähintään puolet sähkönkäyttökohteen vuotuisesta sähkönkulutuksesta katetaan sähköllä, joka on tuotettu enintään 36 kuukautta aiemmin käyttöön otetussa voimalaitoksessa samalla alueella. Sitoumus edellyttäisi siten uuden sähköntuotannon toteutumista sähkönkulutuksen kasvua vastaavasti. Momentti olisi tuotantomuodon osalta neutraali, mutta käytännössä lyhyessä ajassa toteutettavissa oleva uusi sähköntuotanto olisi pääosin tuuli- ja aurinkovoimaa, joten sitoumus lisäisi todennäköisimmin uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön määrää. Sijaintia koskeva edellytys vähentäisi lisäksi sähkönsiirron ja sähköverkon kehittämisen tarvetta.

Ehdotetun 20 e §:n 1 momentin joustositoumus edellyttää kykyä tuottaa sähköä ilman keskeytyksiä, joten se lisäisi säästä riippumattoman sähköntuotantokapasiteetin tai siihen kytketyn kulutusjouston tarjontaa markkinoilla. Jos sitoumus täytettäisiin päästöttömällä sähköntuotannolla, vaikutus kasvihuonekaasupäästöihin olisi neutraali tai vähentävä. Jos taas sitoumus perustuisi fossiilisiin polttoaineisiin, päästövaikutus riippuu siitä, kuinka usein jousto aktivoituu ja minkä tuotannon se korvaa.

Vaikutusten suuruus riippuisi siitä, kuinka moni liittyy antaisi sitoumuksen ja kuinka suurella osuudella. Sitoumusten antaminen olisi vapaaehtoista, ja sitoumuksilla on merkitystä vain tietyn kokoluokan sähkönkäyttökohteilla.

4.2.6 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Esityksen ei arvioida heikentävän perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Esityksellä olisi vaikutuksia elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan toteutumiseen. Vaikutukset kohdistuisivat pääosin yrityksiin. Luonnollisiin henkilöihin vaikutukset kohdistuisivat kotitalouksina, elinkeinonharjoittajina, maanomistajina ja verkon käyttäjinä.

Elinkeinovapauden toteutumiseen esitys vaikuttaisi eri tavoin sen mukaan, mihin etusijaryhmään yrityksen tarjouspyyntö kuuluisi. Etusijaryhmään 1 kuuluisi valtaosa yritysten liittymistä, muun muassa kaupan, palvelujen ja pienteollisuuden sähkönkäyttökohteet sekä latauspisteet. Näiden yritysten mahdollisuudet perustaa ja laajentaa toimintaansa paranisivat alueilla, joilla sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta, koska verkonhaltijan olisi varattava kapasiteettia niiden liittymien ennakoitua kehitystä varten. Etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien yritysten liittymän saanti voisi mahdollisesti näillä alueilla viivästyä nykytilaan verrattuna. Vaikutus olisi suurin etusijaryhmään 3 kuuluville yrityksille ja sähkövarastohankkeita kehittäville yrityksille. Yritys voisi vaikuttaa asemaansa sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston sijainnilla taikka antamalla sähkönkäyttökohdetta koskevan joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen, mutta sitoumuksista voisi aiheutua yritykselle lisäkustannuksia liittymän koko käyttöajan. Kun etusijaryhmien ja etusijajärjestyksen perusteista säädettäisiin laissa, yritys voisi ottaa ne huomioon jo hanketta suunnitellessaan.

Omaisuuuden suojan kannalta esitys kaventaisi verkonhaltijan päätösvaltaa siitä, missä järjestyksessä se tarjoaa sähköverkkonsa kapasiteettia ja kehittää sähköverkkoaan. Verkonhaltijoille aiheutuvat kustannukset siirtyisivät verkkopalvelumaksuihin. Sitoumuksen antanut liittyyä olisi sidottu sitoumukseen liittymän koko käyttöajan, ja sitoumuksen noudattamisen olennainen lainminlyönti voisi johtaa liittymissopimuksen purkamiseen. Jos etusijamenettely vähentäisi sähköverkon vahvistamisen tarvetta, myös voimajohtojen rakentamisen edellyttämät lunastukset voisivat vähentyä, mikä vaikuttaisi maanomistajien asemaan.

Kotitalouksien asemaan esitys vaikuttaisi siten, että kotitalouksien sähkönkäyttökohteet kuuluisivat liittymän ottotehonsa perusteella etusijaryhmään 1. Uusien kotitalousliittymien liittäminen ja olemassa olevien liittymien suurentaminen esimerkiksi lämpöpumpun tai sähköajoneuvon latausta varten olisi siten mahdollista myös alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta. Nykytilassa vastaava lakiin perustuvaa turvaa ei ole. Etusijaryhmään 1 kuuluisivat myös sähkönkäyttökohteet, joissa harjoitetaan yhteiskunnan kannalta kriittistä toimintaa, kuten vesihuoltoa ja tietoliikennettä, jos liittymä on välttämätön toiminnan ylläpitämiseksi. Tämä tukisi välillisesti väestölle välttämättömien palvelujen saatavuutta. Liittymisprosessi ei kotitalouksien osalta muuttuisi, eikä kotitalouksille aiheutuisi uusia velvollisuuksia.

Esityksen ei kuitenkaan katsota olevan ristiriidassa perusoikeussääntelyn kanssa 12 luvussa esitetyn perustein.

4.2.7 Vaikutukset viranomaisiin

Energiavirasto vahvistaa sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla verkonhaltijan noudatettavaksi liittämispalvelun ehdot ja menetelmät liittämisestä perittävien maksujen määrittämiseksi. Esitys edellyttäisi mahdollisesti voimassa olevien vahvistuspäätösten ja niihin sisältyvien liittymien hinnoittelumenetelmien päivittämistä siltä osin kuin menetelmät eivät enää vastaisi muuttunutta lainsäädäntöä.

Lisäksi etusijamenettelyn käyttöönotto ja soveltaminen lisäisi ohjeistuksen ja neuvonnan tarvetta. Verkonhaltijoiden olisi sovellettava etusijamenettelyä yhdenmukaisesti ja kuvattava soveltamansa periaatteet julkaisemissaan liittymisperiaatteissa, ja Energiavirasto voi antaa liittymien hinnoittelumenetelmiä täsmentävää kirjallista ohjeistusta. Sekä ohjeistuksen että neuvonnan tarpeen arvioidaan painottuvan lain voimaantuloa seuraaviin vuosiin ja vähenevän soveltamiskäytännön vakiintuessa.

Esitys lisäisi lisäksi jälkikäteisen valvonnan tarvetta, koska verkonhaltijoiden olisi sovellettava uusia säännöksiä. Energiaviraston käsiteltäväksi voisi tulla nykyistä enemmän riitojenratkaisuja tutkintapyyntöjä, jotka koskevat etusijaryhmään sijoittamista, etusijajärjestystä, kehitysasenteen arviointia ja liittymissopimuksen purkamista. Energiavirasto valvoisi myös kantaverkonhaltijan 20 e §:n 3 momentin nojalla määrittämän aluejaon asianmukaisuutta. Esitys ei antaisi Energiavirastolle uusia päätöksentekotehtäviä.

Valtiontalouden menokehyksissä vuosille 2025–2028 ei ole varattu lisärahoitusta Energiavirastolle esitettyjen lainmuutosten aiheuttamille resurssitarpeille, joita ei voida maksutuloilla

rahoittaa. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on vuosia 2025–2028 koskevan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä linjannut, että valtion organisaatioiden tulee varmistaa EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden hoitaminen pääsääntöisesti nykyisten määrärahojen puitteissa. Mahdollisista lisämäärärahoista päätetään osana valtion talousarvioletystä tai julkisen talouden suunnitelmaa.

Viranomaisvaikutusten arviointia täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Etusijamenettelyn toteuttamiseen liittyen arvioitiin valmistelun aikana useita vaihtoehtoisia toteuttamismalleja. Etusijaryhmien muodostamisen osalta vaihtoehtona oli malli, jossa ryhmiä olisi ollut vähemmän ja ryhmittely olisi perustunut yksinomaan liittymän ottotehoon sähköverkosta. Mallissa ei kuitenkaan olisi ollut erillistä etusijaryhmää kuluttajien ja muiden pienitehoisten liittymien turvaamiseksi, eikä se olisi ottanut huomioon yhteiskunnan kannalta kriittisen toiminnan tarpeita liittymän ottotehosta riippumatta eikä sitä, että sähkönkäytön ajallinen jakautuminen ja hankkeen toteutusaika vaikuttavat siihen, kuinka paljon ja kuinka nopeasti liittymä varaa sähköverkon kapasiteettia.

Datakeskusten ja sähkövarastojen asemaa etusijamenettelyssä arvioitiin valmistelussa erikseen. Vaihtoehtona oli, että datakeskuksia tai sähkövarastoja ei olisi eroteltu muista sähkönkäyttökohteista. Vaihtoehto olisi ollut yksinkertaisempi, ja siinä olisi vältetty liittymänkäyttötarkoitukseen perustuva erottelu. Se ei kuitenkaan olisi ottanut huomioon sitä, että datakeskusten sähkönkäyttö on tasaista ja jatkuvaa ja että ne ovat toteutettavissa nopeammin kuin niiden edellyttämä sähköverkon vahvistaminen tai muut vastaavan kokoluokan teolliset hankkeet. Nämä seikat vaikuttavat suoraan siihen, kuinka paljon ja kuinka nopeasti liittymä varaa sähköverkon kapasiteettia. Vaihtoehto ei myöskään olisi ottanut huomioon sitä, että datakeskuksen ja sähkövaraston sijainti ei yleensä ole sidottu tiettyyn paikkaan samalla tavalla kuin useiden muiden sähkönkäyttökohteiden sijainti, joten ne voidaan muita helpommin sijoittaa alueelle, jolla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa. Sähkövarastossa ei lisäksi ole kysymys sähkönn loppukäytöstä vaan sähkönn loppukäytön siirtämisestä myöhempään ajankohtaan, joten sähkövaraston liittämisen siirtyminen ei jätä täyttämättä sähkönkäyttötarvetta samalla tavalla kuin sähkönkäyttökohteen liittämisen siirtyminen. Näitä seikkoja selostetaan tarkemmin 20 f §:n perusteluissa.

Datakeskusten ja sähkövarastojen asema etusijamenettelyssä perustuisi siten toiminnan luonteeseen, liittymän vaikutukseen sähköverkkoon sekä markkinatilanteeseen, ei datakeskusten ja sähkövarastojen toimialaan sinänsä. Erottelusta säädettäisiin lailla, joten se ei jäisi verkonhaltijan harkintaan. Ratkaisua on pidettävä perusteltuna nykyisessä markkinatilanteessa, jossa datakeskuksia ja sähkövarastoja koskevien liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen määrä on kasvanut voimakkaasti ja on merkittävä suhteessa käytettävissä olevaan sähköverkon kapasiteettiin. Jos tilanne muuttuu, ryhmittelyn perusteita on syytä arvioida uudelleen.

Olemassa olevan teollisuuden sähköistämiseen liittyen arvioitiin vaihtoehtoja asettaa kyseisille liittymistä koskeville tarjouspyynnöille oma etusijaryhmä tai säätää niille muu etusijaa parantava peruste etusijaryhmien sisällä. Vaihtoehto olisi tukenut teollisuuden vähähiilistymistä ja olemassa olevan tuotannon jatkuvuutta. Esityksen tavoitteena on kuitenkin turvata sähköverkon kapasiteetin riittävyys sähköjärjestelmän kokonaisedun kannalta, eikä etusijaryhmien perusteena pidetty tarkoituksenmukaisena käyttää seikkoja, jotka eivät vaikuta liittymän sähköverkolle aiheuttamaan kuormitukseen. Ehdotetussa mallissa olemassa olevan teollisuuden sähköistämishankkeet kuuluisivat etusijaryhmään 2 tai 3, ja ne voisivat parantaa asemaansa sitoumuksin.

Etusijaryhmien osalta arvioitiin lisäksi kahta vaihtoehtoa sen suhteen, voiko liittyjä vaikuttaa asemaansa. Toisessa vaihtoehdossa etusijaryhmä olisi määräytynyt yksinomaan liittymän tehon ja käyttötarkoituksen perusteella, toisessa liittyjä olisi voinut sitoumuksella nousta ylempään etusijaryhmään. Ehdotus perustuu jälkimmäiseen vaihtoehtoon, koska se antaa liittyjälle keinon vaikuttaa asemaansa ja kannustaa ratkaisuihin, jotka vähentävät sähköverkon kehittämisen tarvetta. Ensimmäinen vaihtoehto olisi ollut yksinkertaisempi, mutta se ei olisi huomioinut liittymän mahdollisuutta vähentää liittymänsä vaikutusta sähköverkkoon.

Tarjouspyyntöjen käsittelyn osalta arvioitiin vaihtoehtoa, jossa myös etusijaryhmään 2 kuuluvat tarjouspyynnöt olisi käsitelty jatkuvasti saapumisjärjestyksessä eräkäsittelyn sijasta. Vaihtoehto olisi nopeuttanut yksittäisen tarjouspyynnön käsittelyä, koska liittymän ei olisi tarvinnut odottaa erän käsittelyä. Ilman eräkäsittelyä tarjouspyyntöjä ei kuitenkaan voida verrata keskenään, jolloin etusijaryhmän sisäisen etusijajärjestyksen perusteita ei voitaisi soveltaa muutoin kuin sattumanvaraisesti ja kapasiteetti tarjottaisiin tosiasiallisesti saapumisjärjestyksessä. Etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin sen sijaan saapumisjärjestyksessä, koska ne ovat teholtaan pieniä ja lukumäärältään suuria ja koska erissä käsittely viivästyttäisi niitä tarpeettomasti.

Etusijaryhmän sisäisen järjestyksen osalta arvioitiin mallia, jossa samassa asemassa olevien tarjouspyyntöjen järjestys olisi ratkaistu tarjouspyynnön saapumisajankohdan perusteella. Malli olisi ollut yksinkertaisempi. Saapumisajankohtaan perustuva ratkaisu olisi kuitenkin johtanut siihen, että kapasiteetti tarjotaan kokonaisuudessaan sille liittyjälle, joka on ensimmäisenä tehnyt tarjouspyynnön riippumatta siitä, kuinka suuren osan kapasiteetista tarjouspyyntö kattaa. Yksittäinen suuritehoinen liittymä voisi siten varata sähköverkon osan koko jäljellä olevan kapasiteetin. Ehdotettu kapasiteetin tarjoaminen tasan on tasapuolisempi ja mahdollistaa useamman liittymän kohtuullisten tarpeiden täyttämisen.

Sähkövarastojen osalta arvioitiin vaihtoehtoa, jossa etusijaryhmän sisäisessä etusijajärjestyksessä olisi otettu huomioon se, tarjoaako sähkövarasto palveluja verkonhaltijalle. Vaihtoehto olisi kannustanut sähkövarastoja tukemaan sähköverkon toimintaa. Verkonhaltijoiden hankkimien joustopalvelujen markkinat ovat kuitenkin vasta kehittymässä, joten palvelujen tarjoamista ei voida asettaa etusijajärjestyksen perusteeksi tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla. Peruste olisi lisäksi asettanut sähkövarastot eri asemaan sen mukaan, hankkiiko niiden alueen verkonhaltija tällaisia palveluja.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

EU:n jäsenvaltioissa noudatetaan sähköverkkoon liittymisessä lähtökohtaisesti edelleen periaatetta, jonka mukaan liittymistä koskevat pyynnot käsitellään saapumisjärjestyksessä. Sähköverkon kapasiteetin rajallisuus on kuitenkin useissa jäsenvaltioissa synnyttänyt tarpeen kohdentaa käytettävissä olevaa sähköverkon kapasiteettia aiempaa tehokkaammin tilanteissa, joissa liittymistä koskevien pyyntöjen määrä ylittää käytettävissä olevan kapasiteetin.

Jäsenvaltioissa käyttöön otetut tai valmistelussa olevat sääntelyratkaisut poikkeavat perinteisestä hakemusten saapumisjärjestykseen perustuvasta kapasiteetin kohdentamisesta. Sääntelymallit perustuvat muun muassa etusijaluokkiin, hankkeen kehitysasteen ja verkkoystävällisyyden huomioon ottamiseen, kapasiteetin tehokkaan käytön edistämiseen ja datakeskuksia koskevaan erityissääntelyyn.

Tanska

Tanskassa annettiin 20.8.2026 lakiehdotus sähköntoimituksesta annetun lain ja uusiutuvan energian edistämisestä annetun lain muuttamisesta (*Forslag til Lov om ændring af lov om elforsyning og lov om fremme af vedvarende energi*, L23, 20.8.2026). Ehdotuksen tavoitteena on varmistaa yleisen sähköhuoltoverkon kapasiteetin tarkoituksenmukaisempi ja tehokkaampi hyödyntäminen tilanteessa, jossa sähköverkon kapasiteetti on niukkaa ja sähkön kysyntä on kasvussa. Ehdotus on tarkoitettu panna täytäntöön asetuksilla.

Ehdotetulla lailla valtuutettaisiin ilmasto-, energia- ja huoltoministeri antamaan säännöksiä yleiseen sähköhuoltoverkkoon liittymistä koskevien pyyntöjen priorisoinnista ja hylkäämisestä. Valtuuden nojalla voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä hankkeiden verkkoystävällisyyden arvioinnista ja sen merkityksestä yleisen sähköhuoltoverkon kapasiteetin jakamiselle sekä yleiseen sähköhuoltoverkkoon liittymistä koskevan pyynnön hylkäämiselle.

Tanskan energiavirasto Energistyrelsen on 25.8.2026 pyytänyt lausuntoja lakiehdotusta koskevasta asetusehdotuksesta kapasiteetin priorisoinnista ja hakemusten epäämisestä kapasiteettirajoitustilanteissa sähköverkossa (*Bekendtgørelse om prioritering af kapacitet og afslag ved kapacitetsbegrænsninger i det kollektive elforsyningsnet*). Asetusehdotuksessa on täsmennetty niitä seikkoja, joista lakiehdotuksen mukaan voidaan säätää asetuksella.

Priorisointiluokat

Verkkoliityntäpyynnot tulee lakiehdotuksen mukaan priorisoida objektiivisin ja asiallisin perustein. Lakiehdotuksen mukaan asetuksella säädettäisiin priorisointimallista, joka perustuu neljään kategoriaan.

Kapasiteettitarpeet luokiteltaisiin neljään luokkaan asetusehdotuksen 8 §:n mukaan. Luokka 1 kattaisi suojatut tarpeet ja yhteiskunnan kannalta kriittiset toiminnot, luokka 2 vihreän siirtymän hankkeet ja sähköistämisen, luokka 3 energiavarastolaitokset ja muut vastaavat kohteet sekä luokka 4 datakeskukset. Luokkien määrittelyä on täsmennetty asetusehdotuksen 9–14 §:ssä.

Asetusehdotuksen 10 §:n mukaan luokkaan 1 kuuluvat sellaiset liittämisen- ja kapasiteettipyynnöt, joita voidaan pitää yhteiskunnan toimivuuden ja sähkönkäytön tavanomaisen kehityksen kannalta ensisijaisina. Luokkaan kuuluvat olemassa olevan asiakaskunnan tavanomainen ja ennakoitavissa oleva kulutuksen kasvu, uudet kotitaloudet sekä pienet yritykset, joiden tehonotto on enintään 3 megawattia, lukuun ottamatta luokkiin 3 tai 4 kuuluvia pyyntöjä. Lisäksi luokkaan kuuluvat yhteiskunnan kannalta kriittiset toiminnot sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönotosta ja direktiivin 2014/94/EU kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen ((EU) 2023/1804) 4 artiklan vaatimusten täyttämiseksi perustettava julkisesti saatavilla oleva latausinfrastruktuuri raskaille sähkökäyttöisille ajoneuvoille.

Tavanomaisella ja ennakoitavissa olevalla kulutuksen kasvulla tarkoitetaan olemassa olevien asiakkaiden sähkönkulutuksen asteittaista ja ennakoitavaa kehitystä. Yhteiskunnan kannalta kriittisillä toiminnoilla puolestaan tarkoitetaan toimintoja, joissa sähkön puuttumisella olisi merkittäviä seurauksia hengelle, terveydelle, turvallisuudelle tai keskeisille yhteiskunnallisille eduille. Ehdotuksen 11 § velvoittaa sähkönjakeluyritykset varaamaan verkkosuunnittelun yhteydessä kapasiteettia luokan 1 kapasiteettitarpeiden täyttämiseksi.

Luokka 2 on asetusehdotuksen 12 §:n mukaan määritelty sisältämään hankkeet, jotka eivät luokkeudu luokkiin 1, 3 tai 4.

Asetusehdotuksen 13 §:ssä määritellään luokkaan 3 kuuluvan sähkövarastolaitoksia koskevat pyynnot, mukaan lukien akut ja muut energian varastointimuodot sekä yhteissijoitettujen laitosten sähkövarastokapasiteetti, joka perustetaan käyttäjän tavanomaisen tuotanto- tai kulutustarpeen lisäksi.

Asetusehdotuksen 14 §:n mukaan neljäs luokka määritellään koskemaan datakeskuksia, joissa tietojenkäsittely, tietojen tallennus ja niihin liittyvät tietotekniset toiminnot ovat ensisijainen tarkoitus, ja joille on ominaista huomattava ja jatkuva kapasiteetin käyttö sähköverkossa. Pykälän toisessa momentissa kuitenkin täsmennetään, että yhteiskunnan kannalta kriittisiin toimintoihin luokiteltavat datakeskukset kuuluvat luokkaan 1.

Priorisointimalli

Tanskan priorisointimallia sovellettaisiin ensinnäkin uusiin verkkoliityntäpyyntöihin, joista ei vielä ole tehty sitovaa liittymissopimusta. Lisäksi mallia sovellettaisiin tiettyihin jo myönnettyä kapasiteettia koskeviin järjestelyihin, mikäli ne edellyttävät verkkoyhtiön myötävaikutusta ja merkitsevät kapasiteetin uudelleenkohdentamista verkossa. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi lakkautetun liittymispisteen palauttaminen käyttöön, aiemmin pienennetyn kapasiteetin korottaminen tai käyttämättömän kapasiteetin käyttöönotto. Alemman prioriteettiluokan pyyntö voitaisiin hyväksyä, mikäli se ei syrjäytä korkeamman prioriteettiluokan kapasiteettitarpeita.

Priorisointi ei loisi oikeutta verkkoliitántään, vaan oikeus syntyisi vasta sitovan liittymissopimuksen tekemisellä. Sähkönjakeluyritys voi myös ennen sitovan verkkoliittymissopimuksen

tekemistä muuttaa pyynnön priorisointia, jos uudet pyynnot, hankkeen tietojen muutokset, muuttunut verkkoystävällisyys tai muut asiaankuuluvat seikat antavat siihen aiheita.

Asetuksessa säädettäisiin lisäksi, että eri priorisointiluokkien pyyntöjä voitaisiin käsitellä rinnakkain kapasiteetin tehokkaan kohdentamisen varmistamiseksi.

Ehdotetun lain mukaan asetuksessa säädettäisiin hakijoiden tiedonanto- ja dokumentointivollisuudesta. Asetusehdotuksen 7 §:n mukaan hakijan olisi verkkoyhtiön pyynnöstä toimitettava ne tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen pyynnön käsittelemiseksi asetuksen mukaisesti. Tietojen ja asiakirjojen olisi mahdollistettava erityisesti pyynnön sijoittaminen priorisointiluokkaan sekä hankkeen verkkoystävällisyyden arviointi. Verkkoyhtiöille annettaisiin oikeus pyytää myös täydentäviä tietoja ja asiakirjoja sekä edellyttää aiemmin toimitettujen tietojen päivittämistä.

Kategorioiden 1 ja 2 pyyntöjä ei voida lakiehdotuksen mukaan hylätä kapasiteetin puutteen vuoksi. Jos tällaisia pyyntöjä ei voida välittömästi täyttää käytettävissä olevan kapasiteetin puitteissa, ne sisällytetään sen sijaan kapasiteetin juoksevaan jakamiseen ja käsitellään vahvistetun priorisoinnin mukaisesti. Kategorioiden 3 ja 4 hankkeet, joita ei riittävän verkkoystävällisyyden avulla voida liittää rajoittamatta mahdollisuuksia jakaa kapasiteettia korkeammin priorisoitujen tarpeiden hyväksi, on olosuhteista riippuen hylättävä. Asetusehdotuksen 18 §:llä säädettäisiin verkkoliityntäpyynnön epäämisestä. Verkkoyhtiön evättävä luokkaan 3 tai 4 kuuluva liittymispyyntö, jos sähköverkossa on kapasiteettirajoituksia ja pyyntöä ei kokonaisarvioinnin perusteella voida hyväksyä syrjäyttämättä kapasiteettia, jota tarvitaan korkeamman prioriteetin tarpeiden täyttämiseen. Epäämistä ei sovelleta olemassa olevien verkkoliityntäsopimusten muutoksiin.

Asetusehdotuksessa korostetaan, ettei arviointi rajoitu ainoastaan arviointihetkellä vireillä oleviin korkeamman prioriteetin liittymispyyntöihin. Arvioinnissa on otettava huomioon myös ennakoitavissa olevat tulevat korkeamman prioriteetin tarpeet. Asetusehdotus mahdollistaa kuitenkin sen, ettei luokkaan 3 tai 4 kuuluvaa hakemusta kaikissa tapauksissa tarvitse välittömästi evätä. Hakemus voidaan pitää liittymisjonossa, jos sen voidaan kohtuullisessa ajassa arvioida olevan toteutettavissa ilman, että se syrjäyttää korkeamman prioriteetin tarpeisiin tarvittavaa kapasiteettia.

Hakemusten käsittely

Asetusehdotuksen 16 §:n mukaan vähintään kolmen megawatin tehonottoa koskevat pyynnot, lukuun ottamatta luokkaan 1 kuuluvia pyyntöjä, käsiteltäisiin erissä kaksi kertaa vuodessa. Erämenettelyn tarkoituksena on mahdollistaa samanaikaisesti vireillä olevien suurten hankkeiden vertailu ja priorisointi kokonaisuutena tilanteissa, joissa useat hankkeet kilpailevat samasta rajallisesta verkkokapasiteetista.

Eräkäsittelystä vastaisi kantaverkkoyhtiö Energinet niiden tietojen perusteella, jotka Energinet ja asianomaiset verkkoyritykset ovat vastaanottaneet liittymispyyntöjen yhteydessä. Jos siirtoverkossa tai siirtoverkon ja jakeluverkon välisessä rajapinnassa esiintyy kapasiteettirajoituksia,

Energinet määrittäisi sen kapasiteetin määrän, joka voidaan kohdentaa käsiteltäville hankkeille. Tämän jälkeen Energinet ja asianomaiset verkkoyritykset suorittaisivat yhteistyössä kilpailuvien pyyntöjen priorisoinnin asetuksessa säädettyjen priorisointiperiaatteiden mukaisesti.

Luokkaan 1 kuuluvat pyynnöt sekä alle kolmen megawatin tehonottoa koskevat pyynnöt käsiteltäisiin lähtökohtaisesti jatkuvassa menettelyssä.

Verkkoyhtiö, jonka verkkoon liittymistä haetaan, suorittaa 18 §:ssä tarkoitetun kokonaisarvioinnin ja tekee mahdollisen epäämispäätöksen. Asetusehdotuksessa todetaan myös, että verkkoyhtiöiden on tehtävä yhteistyötä ja koordinoitava arvioinnissa tarvittavat tiedot.

Verkkoyhtiöille asetuksen noudattamisesta aiheutuvat dokumentoidut olennaiset lisäkustannukset voidaan ottaa huomioon niiden tulokehyksissä. Verkkoyhtiö voi kerran vuodessa hakea valvontaviranomaiselta (Forsyningstilsynet) kustannuskehysten ja pääoman tuottoerustan korottamista niiltä vuosilta, joina tällaisia lisäkustannuksia on syntynyt.

Valvonta

Asetusehdotuksen mukaan verkkoyhtiön verkkoliityntäpyynnön epäämistä koskevista päätöksistä voitaisiin valittaa valvontaviranomaiselle (Forsyningstilsynet). Valvontaviranomainen valvoisi, että epäämistä koskevia edellytyksiä sovelletaan valtakunnallisesti johdonmukaisesti ja asetuksen mukaisesti. Lisäksi valvontaviranomainen valvoisi sähkönjakeluyrityksille säädetyn tiedonantovelvollisuuden noudattamista.

Irlanti

Vuonna 2024 datakeskukset muodostivat jopa 22 prosenttia Irlannin sähkönkulutuksesta, ja julkisessa keskustelussa on jo pitkään esiintynyt huoli datakeskusten vaikutuksesta kuluttajahintoihin. Näistä syistä datakeskuksiin on kohdistettu erityissääntelyä, joka rajoittaa uusien hankkeiden sähköverkkoon liittämistä tietyin edellytyksin.

Irlannin sähkömarkkinoiden sääntelystä vastaa sääntelyviranomainen Commission for Regulation of Utilities (jäljempänä CRU). Irlannin sähkömarkkinalain (*Electricity Regulation Act 1999*) 9 §:n 2 momentissa säädetään CRU:n toimivallasta, ja lain 34 §:n 3 momentin mukaan CRU voi antaa verkkoyhtiöille sitovia määräyksiä sähköverkkoon liittymisen ehdoista. CRU:n toimintaa ohjaavat lain 9 §:ssä säädetty velvollisuudet, joiden mukaan sen tulee edistää sähköjärjestelmän turvallista ja tehokasta toimintaa, sähkön toimitusvarmuutta sekä uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja ympäristönsuojelua. CRU vastaa sähkömarkkinoiden sääntelystä ja kehittämisestä, ja sen toimivaltaan kuuluvat myös muun muassa kysyntäjoustoon, energian varastointiin ja energiatehokkuuteen liittyvät tehtävät. CRU:n toimivaltaan kuuluu lisäksi mahdollisuus asettaa sähköverkkoon liittymiselle teknisiä ja kapasiteettiin perustuvia ehtoja yleisen edun, toimitusvarmuuden ja ilmastotavoitteiden edistämiseksi edellyttäen, että sääntely on syrjimätöntä ja oikeasuhtaista.

CRU julkaisi 12.12.2025 päätösasiakirjan Large Energy Users Connection Policy (CRU/2025236), jossa määritellään suurten energiankuluttajien, kuten datakeskusten, liittymien sääntelykehys. Päätösasiakirjan taustalla on muun muassa valtion strategia Large Energy User Action Plan. Valtion strategiassa korostetaan, että energian kysynnän kasvua, erityisesti datakeskusten osalta, tulee ohjata suunnitelmallisesti siten, että uudet kuormat sijoittuvat yhteen uusiutuvan energiantuotannon ja olemassa olevan verkkokapasiteetin kanssa sekä tukevat sähköjärjestelmän joustavuutta, turvallisuutta ja hiilidioksidipäästöjen vähentämistä samalla kun ne edistävät talouskasvua. Datakeskukset on nostettu esiin myös vuoden 2025 hallitusohjelmassa, jossa todetaan, että datakeskusten tulee edistää sähköverkon tehokasta käyttöä. Jo vuonna 2022 julkaistussa hallituksen tiedonannossa Government Statement on the Role of Data Centres in Ireland's Enterprise Strategy on korostettu, että datakeskushankkeissa on otettava huomioon sähköjärjestelmän kapasiteettirajoitteet ja priorisoitava ratkaisuja, jotka tukevat uusiutuvan energian lisäämistä, sähköverkon tehokasta käyttöä sekä kansallisten ilmasto- ja taloustavoitteiden saavuttamista.

CRU:n vuonna 2025 antamaa päätöstä edelsi vuoden 2021 CRU:n päätös (CRU/21/124), jossa asetettiin tiukkoja ehtoja erityisesti Dublinin alueen uusille datakeskusliittymöille. Sääntelyn soveltaminen oli varsin tapauskohtaista ja siten vaikeasti ennakoitavaa. Järjestelmäoperaattorit arvioivat hakemuksia yksilöllisesti ilman tarkasti määriteltyjä, kvantitatiivisia kriteerejä tai ennalta määrättyä soveltamislogiikkaa. Tämän seurauksena hakijoille ei muodostunut selkeää ja ennakoitavaa polkua liittymän toteuttamiseen, ja useat hankkeet eivät edenneet, vaikka muodollista liittymäkieltoa ei asetettu.

Vuoden 2025 sääntelyä sovelletaan kaikkiin datakeskuksiin, jotka hakevat sähköverkkoliittymää. Keskeiset velvoitteet koskevat vähintään 1 megavoltiampeerin liittymän ottotehoa (*Maximum Import Capacity*) hakevia datakeskuksia. Tätä pienempiin hankkeisiin sovelletaan ainoastaan sijaintiin ja verkon kapasiteettiin liittyvää arviointia, eikä niille aseteta muita erityisvaatimuksia. Vähintään 1 megavoltiampeerin mutta alle 10 megavoltiampeerin datakeskusten on osoitettava liitännätehoa vastaava oma tuotantokapasiteetti, joka deratoinnin jälkeen vastaa vähintään datakeskuksen liittymän ottotehoa ja osallistuu tukkusähkömarkkinoille. Vähintään 10 megavoltiampeerin datakeskuksilta puolestaan edellytetään liitännätehoa vastaavaa säädettävää paikallista tai lähialueella sijaitsevaa tuotanto- ja/tai varastointikapasiteettia, jonka on oltava erikseen liitetty ja mitattu sekä osallistuttava tukkumarkkinoille. Liitännää ei voida ottaa käyttöön eikä nostaa täyteen liitännätehoon ennen kuin vaadittu tuotanto- tai varastointikapasiteetti on käytettävissä. Molemmissa kokoluokissa uusiutuvalla tuotannolla voidaan täyttää kapasiteettivaatimusta rajoitetusti deratoinnin kautta.

Lisäksi kaikkien vähintään 1 megavoltiampeerin datakeskusten on katettava vähintään 80 prosenttia vuotuisesta sähkönkulutuksestaan uudella Irlannissa tuotetulla uusiutuvalla sähköllä. Velvoitteen täyttämiseen on varattu kuuden vuoden siirtymäaika liittymän käyttöönotosta. Verkkoyhtiöiden tulee arvioida datakeskuksen ja siihen liittyvän tuotannon vaikutuksia sähköverkkoon sekä ottaa huomioon käytettävissä oleva verkkokapasiteetti. Verkkoyhtiöt voivat siten evätä liittymän tai rajoittaa uusien datakeskusten liittämistä alueilla, joilla verkon kapasiteetti on rajallinen.

Käytännössä sääntely toimeenpannaan sähköverkkoliityntöjen hakumenettelyn ja liityntäehtojen kautta. Jakeluverkkoyhtiö ESB Networks on julkaissut CRU:n linjauksen edellyttämän datakeskusten esivalmistelu- ja hakuprosessin LEU Pre-Engagement and Application Process, DOC-310326-ILF, jota sovelletaan kaikkiin uusiin datakeskusten verkkoliityntähakemuksiin. Myös siirtoverkkoyhtiö EirGrid on julkaissut datakeskuksille oman hakumenettelyn ja liityntäehdot Data Centre Connection Offer Process and Policy, Version 3, 20.5.2026. Jakeluverkkoyhtiö käsittelee alle 20 megavoltiampeerin liittynät.

Verkkoyhtiöiden ehtoihin on kirjattu CRU:n päätöksen mukaiset vaatimukset erikokoisille datakeskuksille. Lisäksi asiakirjoissa täsmennetään, että datakeskuksen sähkönkulutuksen kasvu sidotaan sitä vastaavan tuotanto- tai varastointikapasiteetin toteutumiseen. Datakeskus ei voi ottaa koko liityntäkapasiteettiaan käyttöön ennen kuin sääntelyssä edellytetty kapasiteetti on toteutettu ja käytettävissä. Liitynnän toteutuminen edellyttää lisäksi, että sähköverkossa on riittävä kapasiteetti valitussa sijainnissa. Hakijan on esitettävä suunnitelma uusiutuvan energian velvoitteen täyttämistä sekä selvitys hankkeen lupaprosessien etenemisestä. Kulutusta ja siihen liittyvää tuotantoa koskevat hakemukset käsitellään erillisinä mutta toisiinsa sidottuina kokonaisuuksina.

Uusiutuvan energian velvoitteen toteutumista seurataan osana liityntäsopimusta. Hakijan on esitettävä uskottava suunnitelma siitä, miten uusiutuvan energian osuutta koskeva tavoite saavutetaan kuuden vuoden määräajassa. Verkkoyhtiö seuraa velvoitteen toteutumista vuosittain, ja siirtymäajan päätyttyä datakeskuksen on toimitettava selvitys toteutuneesta sähkönkulutuksesta ja uusiutuvan energian käytöstä. Mikäli velvoitetta ei saavuteta, verkkoyhtiöllä on mahdollisuus alentaa datakeskuksen liityntäkapasiteettia vastaamaan toteutunutta tasoa. Mikäli hakija ei kykene osoittamaan CRU:n edellyttämien vaatimusten täyttymistä tai valitussa sijainnissa ei ole riittävää verkkokapasiteettia, verkkoyhtiö voi hylätä liityntähakemuksen. Hylkäyksen jälkeen uuden hakemuksen tekemistä samaan sijaintiin voidaan rajoittaa määräajaksi. Verkkoyhtiöt julkaisevat tiedot alueista, joilla kapasiteettia on saatavilla vain rajoitetusti. EirGrid ei edistä datakeskusten liityntähakemuksia näillä alueilla.

Alankomaat

Alankomaissa sähkönsiirtokapasiteettia koskevia pyyntöjä, joita verkkoyhtiö ei voi kapasiteettipulan vuoksi toteuttaa, käsiteltiin aiemmin hakemuspäivämäärän mukaisessa järjestyksessä niin sanotun “first come, first served” -periaatteen mukaisesti. Kun siirtokapasiteettia vapautui, jonon ensimmäinen pyyntö hyväksyttiin. Tämä toimintatapa perustuu syrjimättömyysperiaatteen, joka on kirjattu vuoden 1998 sähkömarkkinalain (Elektriciteitswet) 24 artiklaan. Sen mukaan verkkoyhtiön on pidättäydyttävä kaikesta syrjinnästä siirtoa koskevien tarjousten tekemisessä. Toisin sanoen kaikkia hakijoita kohdellaan samalla tavalla ja siirtokapasiteetti myönnetään ilman hakijaan liittyvää erottelua.

Alankomaiden sääntelyviranomainen (jäljempänä *ACM*) muutti oma-aloitteisesti verkkosääntöä 12.4.2024 antamallaan päätöksellä ja velvoitti verkkoyhtiöt soveltamaan priorisointia pyyntöjen käsittelyssä ruuhka-alueilla. Päätös tuli voimaan 1.10.2024. Päätös sisälsi kolme toimintoluokkaa, joille annettiin etusija siirtokapasiteetin myöntämisessä. Priorisoituja luokkia olivat

ruuhkia lieventävät toimijat, turvallisuuspalvelut ja perustarpeet, ja luokkien sisällä sovellettiin FCFS-periaatetta.

Joukko markkinatoimijoita valitti priorisointikehyksestä tuomioistuimeen. Tuomioistuin katsoi, että ACM:n päätös oli puutteellisesti perusteltu, valmisteltu huolimattomasti ja hallintolain vastainen. Tuomioistuin kumosi priorisointikehyksen ja määräsi ACM:n on laatimaan uuden kehyksen. Alkuperäinen kehys määrättiin kuitenkin olemaan voimassa uuden kehyksen antamiseen saakka.

ACM:n vahvistama uusi priorisointikehys säilyttää aiemman kolmiportaisen priorisointirakenteen, mutta laajentaa etusijalle oikeutettujen toimijoiden joukkoa. Etusijalle asetetaan edelleen sähköverkon pullonkauloja lieventävät toimijat, turvallisuus- ja varautumistoiminnot sekä yhteiskunnan perustarpeita turvaavat toimijat. Hakemusjärjestys (first come, first served) säilyy kapasiteetin jaon lähtökohtana, mutta ruuhkatilanteissa priorisointikehyksen mukaiset etusijaluokat voivat saada kapasiteettia ennen muita hakijoita.

Aiemmassa mallissa pienkuluttajille (liittymät enintään 3×80 ampeeria) oli varattu oma kapasiteettikiintiö, minkä vuoksi niitä ei yleensä asetettu jonoon ruuhkatilanteissa vaan ne saivat aina liittynän. Järjestelyn katsottiin kuitenkin heikentävän priorisointikehyksen tavoitteita, koska myös etusijalla olevat suuryhteisöt saattoivat jäädä ilman kapasiteettia pienkuluttajille varatun kapasiteetin vuoksi. Tämän vuoksi 1.7.2026 alkaen myös sellaiset pienkuluttajat, joilla ei ole prioriteettiasemaa, asetetaan ruuhka-alueilla odotuslistalle. Prioriteettiaseman saaneet pienkuluttajat, kuten asumiseen ja koulutukseen liittyvät hankkeet, voivat edelleen hyödyntää niille varattua kapasiteettia. Uuden toimintamallin on tarkoitus olla täysimääräisesti käytössä 1.1.2027 mennessä.

Ranska

Ranskassa kantaverkonhaltija RTE käynnisti tammikuussa 2026 julkisen kuulemisen verkkoliittymäprosessin uudistamisesta. Uudistuksen tavoitteena on siirtyä kapasiteetinjaossa nykyisestä "first come, first served" -periaatteesta "first ready, first served" -periaatteeseen, jossa verkko-kapasiteettia kohdennettaisiin ensisijaisesti hankkeille, joiden toteuttaminen on riittävän pitkällä. Tavoitteena on nopeuttaa teollisuuden sähköistymistä, edistää uusien sähköintensiivisten investointien toteutumista sekä ehkäistä verkkokapasiteetin sitoutumista hankkeisiin, joiden toteutuminen on epävarmaa.

Ehdotuksen mukaan verkkokapasiteetin saaminen kytkettäisiin nykyistä tiiviimmin hankkeen etenemistä osoittaviin välitavoitteisiin. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi rakennuslupahakemuksen jättäminen, merkittävät laitehankinnat tai muut hankkeen toteuttamiseen sitoutumista osoittavat toimenpiteet. Samalla jononhallintaa ja kapasiteetin varaamiseen liittyviä ehtoja tiukennettaisiin, jotta verkkokapasiteetti vapautuisi tehokkaammin toteuttamiskelpoisille hankkeille. Lisäksi RTE ehdottaa fyysisen verkkoliittymän erottamista kapasiteetin käyttöoikeudesta siten, että liittymä voitaisiin toteuttaa ennen täyden kapasiteetin saatavuutta. Kapasiteetin käyttöoikeus perustuisi tällöin erilliseen kapasiteettisopimukseen, jonka ehdot riippuisivat hankkeen etenemisestä ja asiakkaan sitoutumisesta investointiin. Kapasiteetin varaamiseen voitaisiin

myös liittää taloudellisia sitoumuksia kapasiteetin hamstrauksen ehkäisemiseksi ja hankkeiden toteutumisen varmistamiseksi.

Uudistuksen toinen keskeinen osa koskee verkkosuunnittelun ja liityntöjen priorisoinnin nykyistä tiiviimpää kytkemistä alue- ja teollisuuspolitiikkaan. RTE ehdottaa niin sanottujen valmiiden liityntäalueiden perustamista, joille verkkoinvestointeja tehtäisiin ennakoivasti ja joilla kypsät tai yhteiskunnallisesti merkittävät hankkeet voisivat saada nopeamman liityntäpolun. Lisäksi harkitaan kapasiteetin kohdentamista valintamenettelyjen tai priorisointikriteerien perusteella siten, että arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi hankkeen toteutusvalmius, yhteiskunnallinen merkitys, huoltovarmuusvaikutukset, julkisen palvelun tehtävät tai päästövähennyspotentiaali. Tavoitteena on kohdentaa verkkokapasiteettia aiempaa strategisemmin kansallisten energia-, teollisuus- ja aluekehitystavoitteiden tueksi.

Lisäksi RTE tarkastelee mahdollisuuksia eriyttää liityntäehtoja ja verkkoliityntöjen kustannusvastuuta hanketyypin, sijainnin ja verkolle aiheutuvien kustannusten perusteella. Uusilta hankkeilta voitaisiin periä nykyistä suurempi osuus verkkovahvistusten kustannuksista silloin, kun ne aiheuttavat merkittäviä lisäinvestointitarpeita sähköverkossa. Äärimmillään esillä on myös mahdollisuus rajoittaa tai ohjata uudelleen sellaisia verkkoliityntöjä, joiden toteuttamisesta aiheutuisi sähköjärjestelmälle tai yhteiskunnalle poikkeuksellisen suuret kustannukset

Espanja

Espanja julkaisi elokuussa 2026 luonnoksen kuninkaalliseksi asetukseksi, jolla säädettäisiin yli 1 megawatin datakeskuksia koskevista energia- ja ympäristövaatimuksista. Ehdotuksen mukaan datakeskusten olisi täytettävä EU:n vaativimmat energiatehokkuutta ja vedenkäytön tehokkuutta koskevat standardit. Lisäksi datakeskusten tulisi kattaa vähintään 80 prosenttia sähkönkulutuksestaan uudella uusiutuvalla tuotannolla. Tuotannon on siis oltava lisäistä, eli jokaista uutta kulutettua megawattia kohden on asennettava uusi megawatti uusiutuvaa energiantuotantoa 18 kuukauden aikana ennen keskuksen käyttöönottoa joko oman tuotannon tai pitkäaikaisten sähkönostosopimusten avulla. Täsmäytys tehtäisiin tunneittain.

Vaatimusten noudattaminen kytkettäisiin sähköverkon käyttöoikeuksiin ja datakeskushankkeiden olisi osoitettava vaatimusten täyttyminen saadakseen verkkoon liittämisen edellyttämät käyttöoikeudet. Vaatimusten rikkominen voisi johtaa taloudellisiin seuraamuksiin tai viime kädessä käyttöoikeuksien menettämiseen. Tavoitteena on sovittaa datakeskusten sähkönkulutuksen kasvu yhteen uuden uusiutuvan sähköntuotannon lisäämisen kanssa sekä ehkäistä sähköjärjestelmälle ja sähkönkäyttäjille aiheutuvia lisäkustannuksia.

6 Lausuntopalaute

Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

3 §. Määritelmät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 21 e kohta, jossa määriteltäisiin datakeskus. Datakeskuksella tarkoitettaisiin sähkönkäyttökohdetta, joka muodostuu rakennelmasta tai useista rakennelmista, joissa pidetään, yhdistetään ja ylläpidetään tietokonejärjestelmiä tai -palvelimia sekä tietojen tallentamiseen, käsittelyyn tai jakeluun sekä niihin liittyviin toimiin käytettäviä oheislaitteita, jos sähkönkäyttökohteessa käytetään sähköä pääasiassa näiden järjestelmien, palvelimien ja oheislaitteiden sekä niiden toiminnan välittömästi edellyttämien laitteistojen käyttöön.

Määritelmä olisi tarpeen, koska ehdotetussa 20 f §:ssä datakeskuksiin sovellettaisiin muita sähkönkäyttökohteita matalampia tehorajoja etusijaryhmää määritettäessä. Määritelmää sovellettaisiin ainoastaan mainitussa pykälässä. Sen soveltaminen kuuluisi verkonhaltijalle, joka arvioisi säännöksen soveltuvuuden liittyjän 20 d §:n 3 momentin nojalla toimittamien tietojen perusteella.

Määritelmä perustuisi energiatilastoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1099/2008 (jäljempänä *tilastoasetus*) liitteessä A olevan 2.6.3.1 kohdan 16 alakohtaan, jonka mukaan datakeskus tarkoittaa rakennelmaa tai useita rakennelmia, joissa pidetään, yhdistetään ja ylläpidetään tietokonejärjestelmiä tai -palvelimia sekä datan tallentamiseen, käsittelyyn ja/tai jakeluun sekä niihin liittyviin toimiin käytettäviä oheislaitteita. Samaa tilastoasetuksen alakohtaan viitataan datakeskuksen määritelmän osalta myös energiatehokkuuslain (1429/2014) 3 §:n 36 kohdassa.

Ehdotettu määritelmä poikkeaisi tilastoasetuksen sanamuodosta seuraavasti. Datakeskus määriteltäisiin sähkönkäyttökohteeksi, koska etusijamenettelyssä tarjouspyyntö sijoitetaan etusijaryhmään sähköverkkoon liitettävän kohteen käyttötarkoituksen ja liittymän ottotehon perusteella. Lisäksi ilmaisu ja/tai korvattaisiin sanalla tai. Datakeskus täyttäisi määritelmän, jos sen laitteita käytetään yhteen tai useampaan luetelluista toiminnoista. Sana data korvattaisiin sähkömarkkinalaissa vakiintuneesti käytetyllä sanalla tieto.

Tilastoasetuksen mukainen datakeskuksen määritelmä ei myöskään sisällä koko- tai käyttötarkoitusrajausta. Koska sähkömarkkinalain määritelmä vaikuttaisi suoraan liittyjän asemaan etusijamenettelyssä, määritelmään ehdotetaan otettavaksi edellytys siitä, että sähkönkäyttökohteessa käytetään sähköä pääasiassa määritelmässä tarkoitettujen järjestelmien, palvelimien ja oheislaitteiden sekä niiden toiminnan välittömästi edellyttämien laitteistojen, kuten jäähdytyksen ja sähkönsyötön varmistuksen, käyttöön. Edellytyksen tarkoituksena olisi varmistaa, että muut sähkönkäyttökohteet, joissa pidetään, yhdistetään ja ylläpidetään tietokonejärjestelmiä tai -palvelimia sekä tietojen tallentamiseen, käsittelyyn tai jakeluun ja sekä niihin liittyviin toimiin käytettäviä oheislaitteita, kuten sairaalat ja toimistorakennukset, eivät täyttäisi määritelmän edellytyksiä.

Määritelmän täyttyminen ei riippuisi siitä, kuka omistaa tai hallinnoi tietoteknisiä laitteita tai kiinteistöä. Datakeskus voisi olla datakeskuksia koskevan unionin yhteisen luokitusjärjestelmän perustamisen ensimmäisestä vaiheesta annetussa komission delegoidussa asetuksessa (EU)

2024/1364 tarkoitettu yrityskohtainen datakeskus, jota yksittäinen yritys ylläpitää omien tietoteknisten tarpeidensa täyttämiseksi ja hallinnoimiseksi, yhteissijoitusdatakeskus, johon yksi tai useampi asiakas asentaa hallinnoitavakseen omia verkkojaan, palvelimiaan sekä tallennuslaitteitaan ja palvelujaan, tai yhteisisännöintidatakeskus, jossa yhdelle tai useammalle asiakkaalle tarjotaan pääsy verkkoihin, palvelimiin ja tallennuslaitteisiin, joiden avulla asiakas tarjoaa omia palvelujaan ja sovelluksiaan, ja jossa datakeskuksen ylläpitäjä tarjoaa sekä tietotekniset laitteet että kiinteistön tuki-infrastruktuurin palveluna.

Ehdotettu määritelmä ei vaikuttaisi energiatehokkuuslain datakeskusta koskevan määritelmän soveltamiseen.

19 §. Verkon kehittämisvelvollisuus. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi virke, jonka mukaan verkonhaltijan olisi kehittäessään sähköverkkoaan sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseksi otettava huomioon 20 f §:ssä säädetty etusijaryhmät ja 20 h §:ssä säädetty etusijajärjestys. Säännös täsmäntäisi kehittämisvelvollisuuden sisältöä.

Voimassa oleva lainsäädäntö ei sisällä säännöksiä siitä, missä järjestyksessä verkonhaltijan tulee kehittää sähköverkkoaan tilanteessa, jossa verkon käyttäjien kohtuullisia tarpeita ei voida täyttää samanaikaisesti. Liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittely on yhteydessä sähköverkon suunnitteluun, koska sähköverkon kehittämissuunnitelmat perustuvat osaltaan liittymistä koskeviin tarjouspyyntöihin sekä sähköön kulutuksen ja tuotannon kehitystä koskeviin ennusteisiin. Ehdotetun lisäyksen tarkoituksena olisi säätää siitä, missä järjestyksessä sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämisen edellyttämät kehittämistarpeet täytetään. Virke tulisi sovellettavaksi erityisesti silloin, kun sähköverkon kapasiteettia ei ole tarjottavissa liittyjälle ja liittäminen edellyttää sähköverkon kehittämistä. Ilman lisäystä etusijaryhmät ja etusijajärjestys vaikuttaisivat ainoastaan sähköverkon kapasiteetin tarjoamiseen, eivät siihen, missä järjestyksessä kapasiteettia lisätään sähköverkon osiin, joissa siitä on niukkuutta.

Sähkömarkkinalain 41 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan kantaverkon kehittämissuunnitelmassa on oltava suunnitelma investoinneista 19 §:n 1 momentissa tarkoitetun verkon kehittämisvelvollisuuden ja kantaverkon toiminnan laatuvaatimusten täyttämiseksi. Etusijaryhmät ja etusijajärjestys tulisivat siten otettaviksi huomioon myös kantaverkon kehittämissuunnitelmassa. Vastaavasti ne tulisivat otettaviksi huomioon 52 §:ssä tarkoitettussa jakeluverkon kehittämissuunnitelmassa. Mainitun pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan suunnitelmaan on sisällytettävä suunnitelma keskeisistä jakeluverkkoinvestoinneista, jotka ovat tarpeen muun muassa uusien kuormien liittämiseksi jakeluverkkoon seuraavan kymmenen vuoden kuluessa. Nämä investoinnit toteuttavat 19 §:n 1 momentin mukaista kehittämisvelvollisuutta, johon ehdotettu säännös sisältyisi.

Velvollisuus ottaa etusijaryhmät ja etusijajärjestys huomioon ei tarkoittaisi, että sähköverkon kehittämistoimenpiteet olisi toteutettava ehdottomassa järjestyksessä. Etusijaryhmillä ja etusijajärjestyksellä olisi merkitystä silloin, kun kehittämistarpeet kohdistuvat samaan sähköverkon osaan eivätkä ne ole toteutettavissa samanaikaisesti. Yksittäinen kehittämistoimenpide palvelee tyypillisesti useaa liittymää, eikä sähköverkon eri osiin kohdistuvia toimenpiteitä ole tarpeen asettaa keskinäiseen järjestykseen. Verkonhaltija voisi lisäksi toteuttaa myöhemmälle sijalle

asetetun tarjouspyynnön edellyttämän toimenpiteen ensin, jos toimenpide on toteutettavissa nopeammin esimerkiksi lupamenettelyn vaiheen tai rakentamisajan vuoksi ja jos tämä ei viivästytä ylemmässä asemassa olevan tarjouspyynnön edellyttämää toimenpidettä. Säännöksen tarkoituksena ei olisi sitoa verkonhaltijaa kehittämään sähköverkkoa tavalla, joka johtaisi tehottomiin investointeihin. Sähkömarkkinalain 19 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan sähköverkko on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että verkonhaltija kykenee tuottamaan siirto- ja jakelupalvelun verkkonsa käyttäjille kustannustehokkaalla tavalla. Ehdotettu säännös ei siten muuttaisi tätä vaatimusta. Etusijajärjestys ei myöskään vaikuttaisi siihen, mitä kehittämistoimenpiteitä verkonhaltijan on toteutettava, vaan ainoastaan niiden keskinäiseen toteuttamisjärjestykseen. Verkonhaltijan olisi siten edelleen sovellettava kehittämistoimenpiteiden valinnassa 3 momentissa tarkoitettua energiatehokkuus ensin -periaatetta ja suurjännitteisessä jakeluverkossa ja jakeluverkossa sähkömarkkinalain 51 a §:ää.

Ehdotettu säännös ei laajentaisi eikä supistaisi verkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden sisältöä eikä vaikuttaisi siihen, mitä on pidettävä verkon käyttäjien kohtuullisina tarpeina. Kehittämisvelvollisuus ei nykyiselläänkään edellytä, että kaikki verkon käyttäjien tarpeet täytettäisiin samanaikaisesti. Se ei myöskään koskisi sitä, missä ajassa kehittämistarve olisi täytettävä, vaan ainoastaan sitä, missä järjestyksessä kehittämistarpeet täytetään. Ehdotettu säännös rajattaisiin nimenomaisesti koskemaan sähköverkon kehittämistä sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseksi, eikä etusijajärjestystä olisi tarkoitus soveltaa sähköverkon ylläpitämiseen tai käyttämiseen. Kehittämiseen luettaisiin myös 1 momentissa tarkoitettujen toisiin verkkoihin olevien yhteyksien kehittäminen siltä osin kuin se on tarpeen sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseksi.

Momentin toinen virke ei tulisi sovellettavaksi suljetun jakeluverkon haltijan verkon kehittämiseen, koska 62 §:n 1 momentin mukaan 20 f ja 20 h §:ää ei sovellettaisi suljettuun jakeluverkkoon. Suljetun jakeluverkon käyttäjien osalta etusijaryhmät ja etusijajärjestys otettaisiin huomioon 20 d §:n 2 momentin mukaisesti sen verkonhaltijan toiminnassa, joka tarjoaa kapasiteettia suljetun jakeluverkon haltijalle.

20 d §. Etusijamenettely. Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 20 d §, jossa säädettäisiin etusijamenettelystä ja sen soveltamisalasta.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltijan olisi sovellettava etusijamenettelyä käsitellessään sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevia tarjouspyyntöjä. Momentissa määriteltäisiin samalla etusijamenettelyn käsite.

Etusijamenettely koskisi sähkönkäyttökohteita ja sähkövarastoja. Voimalaitosten liittymistä koskevat tarjouspyynnöt jäisivät etusijamenettelyn ulkopuolelle. Rajausta perustuisi siihen, että sähköverkon kapasiteetin niukkuus liittyy ennen kaikkea sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymiskapasiteetin kysynnän kasvuun. Sähkönkäyttökohteen käsitteellä tarkoitettaisiin liittymän takana olevaa sähkönkäytön kokonaisuutta, kuten teollisuuslaitosta, datakeskusta tai muuta laitosta rakennuksineen ja laitteistoineen. Käsite poikkeaisi sähkömarkkinalaissa käytetystä sähkönkäyttöpaikan käsitteestä, joka on mittaus- ja sopimuskohtainen yksikkö. Yhden liittymän takana voi olla useita sähkönkäyttöpaikkoja. Etusijamenettelyssä arviointi kohdistuisi

liittymään ja sen takana olevaan kokonaisuuteen, koska sähköverkon kapasiteetin käyttö määräytyy liittymän ottotehon eikä yksittäisen sähkönkäyttöpaikan perusteella. Sähkövarastolla tarkoitettaisiin sähkömarkkinalain 3 §:n 21 d kohdassa tarkoitettua sähkövarastoa.

Etusijamenettelyä sovellettaisiin kantaverkossa, suurjännitteisessä jakeluverkossa ja jakeluverkossa. Velvollisuus noudattaa etusijamenettelyä kohdistuisi verkonhaltijaan. Etusijamenettelyä ei sovellettaisi suljetussa jakeluverkossa. Menettelyn käytännön merkitys vaihtelisi sen mukaan, minkä kokoisia sähkönkäyttökohteita ja sähkövarastoja verkonhaltijan sähköverkkoon liitetään. Etusijaryhmään 1 kuuluvat liittymistä koskevat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin 20 h §:n 1 momentin mukaan saapumisjärjestyksessä, joten menettely ei muuttaisi nykyistä käsittelytapaa niiden sähköverkon osien osalta, joihin liitetään pääasiassa tähän ryhmään kuuluvia sähkönkäyttökohteita ja sähkövarastoja.

Etusijamenettelyä sovellettaisiin kaikkiin 1 momentissa tarkoitettuihin tarjouspyyntöihin riippumatta siitä, onko sähköverkon kapasiteetista niukkuutta. Etusijaryhmät ja etusijajärjestys vaikuttaisivat tarjouspyyntöjen käsittelyyn ja sähköverkon kapasiteetin tarjoamiseen merkittävällä tavalla kuitenkin vasta siinä tapauksessa, jos sähköverkon kapasiteettia ei voida tarjota samanaikaisesti kaikille tarjouspyynnön tehneille liittyjille.

Momentin toisen virkkeen mukaan se, mitä pykälässä ja 20 e–20 h §:ssä säädetään liittymistä koskevasta tarjouspyynnöstä, koskisi myös tarjouspyyntöä, joka koskee olemassa olevan liittymän suurentamista. Liittymän suurentaminen vaatii sähköverkon kapasiteettia samalla tavalla kuin uusi liittymä, joten sen jättäminen menettelyn ulkopuolelle avaisi mahdollisuuden kiertää etusijajärjestys hankkimalla ensin pieni liittymä ja suurentamalla sitä myöhemmin. Rinnastus ei koskisi muutoksia, jotka eivät vaikuta sähköverkon kapasiteetin käyttöön, kuten liittymän haltijan vaihtumista tai liittymissopimuksen siirtoa.

Momentin kolmannessa virkkeessä säädettäisiin liittymästä, joka palvelee tai jonka tarkoituksena on palvella myös voimalaitosta. Tällöin etusijamenettelyä sovellettaisiin, jos liittymän pääasiallisena käyttötarkoituksena on sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston liittäminen. Etusijamenettelyä sovellettaisiin tällöin, vaikka samaan liittymispisteeseen liitettäisiin myös voimalaitos. Jos liittymän pääasiallisena käyttötarkoituksena olisi palvella voimalaitosta, tarjouspyyntö jäisi menettelyn ulkopuolelle. Säännös estäisi sen, että etusijamenettelyä kierrettäisiin liittämällä sähkönkäyttökohteen yhteyteen vähäistä sähköntuotantoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin etusijaryhmien ja etusijajärjestyksen huomioon ottamisesta verkonhaltijoiden välisessä suhteessa. Ilman 2 momentin säännöstä etusijaryhmät ja etusijajärjestys eivät ohjaisi sitä, miten kantaverkonhaltija ja suurjännitteisen jakeluverkon haltija kohdentavat sähköverkkonsa kapasiteettia jakeluverkonhaltijoille. Sähköverkon kapasiteetin niukkuus voi kohdistua kantaverkkoon tai suurjännitteiseen jakeluverkkoon, jolloin jakeluverkonhaltijan mahdollisuus liittää sähkönkäyttökohteita ja sähkövarastoja määräytyy sen mukaan, mitä kapasiteettia sillä on käytettävissään. Momentti koskisi kapasiteetin tarjoamista eli sähköverkon olemassa olevan kapasiteetin kohdentamista. Sähköverkon kehittämisestä säädettäisiin 19 §:n 1 momentissa, jonka nojalla verkonhaltijan olisi otettava etusijaryhmät ja etusijajärjestys

huomioon myös yhteyksissä toisiin sähköverkkoihin siltä osin kuin niiden kehittäminen on tarpeen sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseksi.

Momentti ei antaisi verkonhaltijalle oikeutta kieltäytyä liittämästä toisen verkonhaltijan sähköverkkoa. Se ei myöskään edellyttäisi, että kantaverkonhaltija tai suurjännitteisen jakeluverkon haltija arvioisi tarjouspyynnön tehneen verkonhaltijan sähköverkkoon liitettävien yksittäisten sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen asemaa. Arviointi perustuisi siihen, mihin tarkoitukseen sähköverkon kapasiteettia tarvitaan. Tarjouspyynnön tehnyt verkonhaltija soveltaisi etusijamenettelyä 1 momentin nojalla omassa sähköverkossaan siihen kapasiteettiin, jonka se on saanut käyttöönsä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin liittyjän velvollisuudesta toimittaa tiedot, jotka ovat tarpeen liittymistä koskevan tarjouspyynnön sijoittamiseksi etusijaryhmään, asettamiseksi etusijajärjestykseen ja sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysasteen arvioimiseksi. Verkonhaltija ei voi soveltaa 20 f–20 h §:ssä säädettyjä perusteita ilman tietoja liittymän ottotehosta, sähkönkäyttökohteesta harjoitettavasta toiminnasta, mahdollisista sitoumuksista, liittymän sijainnista ja sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysasteesta.

Jos liittyjä ei toimittaisi tarvittavia tietoja, verkonhaltija ei voisi sijoittaa tarjouspyyntöä etusijaryhmään eikä asettaa sitä etusijajärjestykseen ennen kuin tiedot on toimitettu.

Momentissa säädettäisiin lisäksi sellaisen verkonhaltijan tiedonantovelvollisuudesta, joka on tehnyt toiselle verkonhaltijalle liittymistä koskevan tarjouspyynnön. Tarjouspyynnön tehneen verkonhaltijan olisi toimitettava sille verkonhaltijalle, jolle tarjouspyyntö on tehty, tiedot, jotka ovat tarpeen 2 momentissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi. Kantaverkonhaltija ja suurjännitteisen jakeluverkon haltija eivät voi ottaa etusijaryhmiä ja etusijajärjestystä huomioon sähköverkkonsa kapasiteettia tarjotessaan, jolleivät ne saa tietoa siitä, mihin tarkoitukseen kapasiteettia tarvitaan. Tarpeellisia olisivat tiedot siitä, mihin etusijaryhmiin kuuluvien sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseen kapasiteettia tarvitaan, näiden sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen kehitysasteesta sekä tarjouspyynnön kohteena olevan liittymän ottotehosta sähköverkosta. Velvollisuus koskisi myös suljetun jakeluverkon haltijaa, joka on tehnyt liittymistä koskevan tarjouspyynnön toiselle verkonhaltijalle.

Koska 2 momentin soveltaminen perustuu sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen jakautumiseen etusijaryhmiin, niiden kehitysasteeseen ja liittymän ottotehoon, tiedot voitaisiin pääsääntöisesti toimittaa siten, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä liittyjää. Liittyjän yksilöivien tietojen toimittaminen ei tällöin olisi momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeen. Tällaisia tietoja voitaisiin toimittaa vain, jos se on välttämätöntä sähköverkon kapasiteetin tarjoamiseksi, kuten silloin, kun kapasiteettia tarvitaan yhden liittyjän liittämiseen tai kun liittymän kytkeminen edellyttää tietoja liittyjän sähkölaitteistoista.

Sekä liittyjän että toisen verkonhaltijan toimittamat tiedot voivat sisältää liikesalaisuuksia. Sähköalan yrityksen velvollisuudesta pitää salassa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan tietoonsa saamansa asiakkaan tai muun verkon käyttäjän liikesalaisuus säädetään 76 §:n 1 momentissa. Tiedon ilmaiseminen toiselle verkonhaltijalle perustuisi momentissa säädettyyn

velvollisuuteen, joten 76 §:n 1 momentissa säädetty salassapitovelvollisuus ei estäisi tietojen toimittamista. Verkonhaltija on 3 §:n 21 kohdassa tarkoitettu sähköalan yritys, joten tiedot vastaanottava verkkonhaltija olisi puolestaan velvollinen pitämään salassa niiden sisältämän asiakkaansa tai muun verkon käyttäjän liikesalaisuuden.

Etusijamenettely ei rajoittaisi 20 §:ssä säädettyä liittämisedellytystä. Verkonhaltijan velvollisuus liittää tekniset vaatimukset täyttävä sähkökäyttökohde tai sähkövarasto sähköverkkoonsa säilyisi sisällöltään ennallaan, samoin sen edellytykset ja liittyjän oikeus saada liittyä. Etusijamenettely koskisi sitä, missä järjestyksessä sähkökäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevat tarjouspyynnöt käsitellään ja missä järjestyksessä sähköverkkoa kehitetään, ei sitä, kenellä on oikeus liittyä sähköverkkoon. Etusijamenettely ei antaisi verkkonhaltijalle oikeutta kieltäytyä liittämisestä. Verkonhaltijan olisi edelleen tehtävä liittyjälle pyynnöstä tarjous sähköverkkoon liittämisestä siten kuin 21 b §:n 2 momentissa säädetään, ja kieltäytymiseen sovellettaisiin mainitun pykälän 3 momenttia.

Sähkömarkkinalain 20 §:n 2 momentin mukaan verkkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset sekä kohtuullinen aika, jonka kuluessa verkkonhaltija käsittelee liittymistä koskevat tarjouspyynnöt. Säännökseen ei ehdotettaisi muutosta. Ehdotetun 20 h §:n 2 momentin mukainen erissä käsittely vaikuttaisi kuitenkin siihen, mitä on pidettävä mainitussa momentissa tarkoitettuna kohtuullisena aikana etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen osalta. Verkonhaltijan julkaisemasta ajasta olisi käytävä ilmi, että näiden tarjouspyyntöjen käsittely tapahtuu erissä, sekä se, milloin erät käsitellään.

Etusijamenettely ei rajoittaisi myöskään 20 a §:n soveltamista. Mainitussa pykälässä säädetään siitä, millä perusteilla kantaverkonhaltija ja suurjännitteisen jakeluverkon haltija voivat kieltäytyä liittämistä uutta voimalaitosta tai energiavarastoa ja asettaa liittymälle rajoituksia, kun etusijamenettely määrittäisi sen, missä järjestyksessä verkkonhaltija tarjoaa sähköverkon kapasiteettia ja kehittää sähköverkkoaan. Kantaverkonhaltija ja suurjännitteisen jakeluverkon haltija ei saa mainitun pykälän 1 momentin nojalla kieltäytyä liittämistä uutta voimalaitosta tai energiavarastoa vetoamalla käytettävissä olevassa verkon siirtokapasiteetissa myöhemmin mahdollisesti ilmeneviin rajoituksiin. Etusijamenettely ei muuttaisi tätä.

20 e §. Joustositoumus ja tuotantositoumus. Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 20 e §, jossa säädetäisiin sitoumuksista, joita liittyjä voisi antaa sähkökäyttökohteen liittymistä koskevassa tarjouspyynnössä. Sitoumusten antaminen olisi vapaaehtoista. Joustositoumus voisi parantaa tarjouspyynnön asemaa sekä etusijaryhmien välillä että etusijaryhmän sisällä, kun taas tuotantositoumuksen vaikutus rajoittuisi etusijaryhmän sisäiseen etusijajärjestykseen.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin joustositoumuksesta. Liittyjä voisi sisällyttää sähkökäyttökohteen liittymistä koskevaan tarjouspyyntöön sitoumuksen tarjota järjestäytyneellä markkinapaikalla joustavaa sähköntuotantokapasiteettia. Joustositoumus voisi 20 f §:n 2 momentin 2 ja 4 kohdan nojalla nostaa tarjouspyynnön ylempään etusijaryhmään, jos joustavan sähköntuotantokapasiteetin teho on vähintään 80 prosenttia sähkökäyttökohteen huipputehosta, ja se voisi parantaa tarjouspyynnön asemaa etusijaryhmän sisällä siten kuin 20 h §:n 3 momentin 2 kohdassa säädetään.

Joustava sähköntuotantokapasiteetti olisi tässä pykälässä käytetty käsite, joka poikkeaisi sähkömarkkinalain 3 §:n 30 kohdassa määritellystä joustosta ja 20 b §:ssä tarkoitetusta joustavasta liittymissopimuksesta. Jousto tarkoittaa verkkoon syötetyn sähkön tai kuorman muutosta, kun taas joustava sähköntuotantokapasiteetti tarkoittaisi tuotantokapasiteettia, jolla tällainen muutos voidaan tuottaa. Sitoumus kohdistuisi tehoon, mikä erottaa sen 2 momentin tuotantositoumuksesta, joka kohdistuisi energiamäärään.

Joustavaa sähköntuotantokapasiteettia olisi tarjottava järjestäytyneellä markkinapaikalla esimerkiksi vuorokausimarkkinalla, päivänsisäisellä markkinalla tai tasehallintamarkkinalla. Joustavaa sähköntuotantokapasiteettia olisi tarjottava joko suoraan sähköntuotantona tai epäsuorasti sähkönkäyttökohteen kulutusjoustona, joka toteutettaisiin joustavan sähköntuotantokapasiteetin tuotantotehoa nostamalla. Suorassa tavassa joustava sähköntuotantokapasiteetti syöttäisi sähköä sähköverkkoon. Epäsuorassa tavassa joustavaa sähköntuotantokapasiteettia käytettäisiin kattaamaan sähkönkäyttökohteen omaa sähkönkulutusta liittymispisteen takana, jolloin liittymän ottoteho sähköverkosta pienenis. Vaikutus sähköjärjestelmään olisi kummassakin tavassa samanlainen, minkä vuoksi tapoja ei olisi perusteltua asettaa eri asemaan.

Joustavalla sähköntuotantokapasiteetilla olisi oltava kyky tuottaa sähköä ilman keskeytyksiä lukuun ottamatta suunnitellun huoltoseisokin tai teknisen vian aiheuttamia tilapäisiä keskeytyksiä. Vaatimus rajaisi sitoumuksen ulkopuolelle sellaisen sähköntuotannon, jonka käytettävyyttä riippuu sääolosuhteista, koska tällaista kapasiteettia ei voida pitää markkinapaikalla tarjolla ennakoitavasti. Momentti olisi sähkön tuotantomuodon osalta neutraali, joten sitoumus voitaisiin täyttää millä tahansa tuotannolla, joka täyttää mainitun edellytyksen, mukaan lukien ydinvoimalaitoksessa tuotettu sähkö.

Joustavaa tuotantokapasiteettia olisi tarjottava järjestäytyneellä markkinapaikalla jatkuvasti lukuun ottamatta mainittuja tilapäisiä keskeytyksiä. Vaatimus tarkoittaisi, että kapasiteetti on pidettävä tarjolla markkinapaikalla kaikkina markkinan aikayksikköinä. Vaatimus ei kuitenkaan edellyttäisi, että jousto tosiasiallisesti aktivoituu, koska aktivoituminen riippuu siitä, hyväksytäänkö tarjous.

Joustavan tuotantokapasiteetin tehon olisi oltava vähintään 10 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta. Osuus olisi vähimmäismäärä, ja liittynä voisi sitoutua tätä suurempaan osuuteen. Huipputeholla tarkoitettaisiin sähkönkäyttökohteen kulloistakin suurinta ottotehoa sähköverkosta, ei liittymissopimuksessa sovittua liittymän ottotehoa. Tarjouspyyntöä käsiteltäessä osuus laskettaisiin liittymän ilmoittamasta sähkönkäyttökohteen arvioidusta huipputehosta ja liittymän käyttöaikana toteutuneesta huipputehosta. Sähkönkäyttökohteen huipputeho on valittu laskentaperusteeksi siksi, että suuria sähkönkäyttökohteita toteutetaan usein vaiheittain, jolloin sähkönkäyttökohteen teho kasvaa vaiheissa kohti liittymissopimuksessa sovittua ottotehoa. Jos vähimmäisosuus laskettaisiin liittymän ottotehosta, liittymän olisi hankittava koko kapasiteetti jo ensimmäisessä toteutusvaiheessa. Jos sähkönkäyttökohteen huipputeho kasvaa, liittymän olisi liitettävä joustavaa sähköntuotantokapasiteettia vastaavasti.

Joustavan sähköntuotantokapasiteetin olisi sijaittava samalla tarjousalueella kuin sähkönkäyttökohde. Mahdollisuus sijoittaa joustavaa tuotantokapasiteettia maantieteellisesti vapaammin

kannustaisi laajemmin tarjoamaan joustoa esimerkiksi yhteistyöhankkeiden tai ostopalveluiden kautta, vaikka pelkästään kantaverkon kapasiteetin näkökulmasta voisi olla perustellumpaa rajata joustavan sähköntuotantokapasiteetin sijoittumismahdollisuuksia tarkemmin. Lisäksi joustava sähköntuotantokapasiteetti tuottaisi sähköä tyypillisesti silloin, kun vaihtelevan tuotannon määrä olisi vähäisempi.

Liittyjän ei tarvitsisi itse omistaa joustavaa tuotantokapasiteettia, ja joustositoumus voitaisiin täyttää liittyjän itsensä tai palveluntarjoajan välityksellä tekemin tarjouksin. Momentissa ei kuitenkaan edellytettäisi, että liittyjä omistaa kapasiteetin. Liittyjän olisi kuitenkin kyettävä tosiasiallisesti määräämään kapasiteetin tarjoamisesta markkinapaikalla koko sen ajan, jonka sitoumus olisi 4 momentin nojalla voimassa, ja järjestettävä sitoumuksen täyttäminen sopimuksin, jos sähkönkäyttökohteen sähkönkäytöstä vastaa muu kuin liittyjä. Samaa joustavaa sähköntuotantokapasiteettia ei voitaisi lukea useamman sähkönkäyttökohteen joustositoumuksen hyväksi.

Joustositoumus olisi erotettava 20 b §:ssä tarkoitettusta joustavasta liittymissopimuksesta. Joustavassa liittymissopimuksessa sovitaan rajoituksista liittymispisteen taatulle teholle tai verkonhaltijan toteuttamasta liittymän sähkönkäytön tai sähkönsyötön ohjaamisesta, ja liittyjän on 20 b §:n 3 momentin nojalla asennettava liittymään tehonohjausjärjestelmä. Joustositoumus ei rajoita liittymispisteen taattua tehoa eikä antaisi verkonhaltijalle oikeutta ohjata liittymää, vaan se velvoittaa liittyjää pitämään joustavaa sähköntuotantokapasiteettia tarjolla markkinapaikalla. Liittyjä voisi antaa joustositoumuksen myös silloin, kun liittymästä tehdään joustava liittymissopimus.

Joustositoumus ei vaikuttaisi liittämismahdollisuuteen. Sitoumuksen antamatta jättäminen ei estäisi liittymistä eikä oikeuttaisi verkonhaltijaa kieltäytymään liittämisestä, vaan vaikuttaisi ainoastaan tarjouspyynnön asemaan etusijamenettelyssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuotantositoumuksesta. Liittyjä voisi sisällyttää sähkönkäyttökohteen liittymistä koskevaan tarjouspyyntöön sitoumuksen siitä, että sähkönkäyttökohteen vuotuisesta sähkönkulutuksesta katetaan sitoumuksessa ilmoitettu osuus sähköllä, joka on tosiasiallisesti tuotettu sitoumuksessa yksilöidyssä voimalaitoksessa. Toisin kuin joustositoumus, tuotantositoumus ei vaikuttaisi etusijaryhmään, vaan ainoastaan tarjouspyynnön asemaan etusijajärjestyksessä siten kuin 20 h §:n 3 momentin 3 kohdassa säädetään.

Tarjouspyyntöä käsiteltäessä osuus laskettaisiin liittyjän 20 d §:n 3 momentin nojalla ilmoittamasta arvioidusta vuotuisesta sähkönkulutuksesta ja liittymän käyttöaikana kunkin kalenterivuoden toteutuneesta sähkönkulutuksesta. Jos sähkönkäyttökohteen vuotuinen sähkönkulutus kasvaa hankkeen vaiheittaisen kehittämisen johdosta kohti liittymissopimuksessa sovittua liittymän ottotehoa, liittyjän olisi lisättävä sitoumuksen mukaista sähköntuotantoa siten, että sitoumuksessa ilmoitettu osuus täyttyy myös kasvaneesta sähkönkulutuksesta.

Tuotantositoumuksen mukaisen sähkön olisi oltava tosiasiallisesti tuotettu sitoumuksessa yksilöidyssä voimalaitoksessa. Edellytys täyttyisi, jos liittyjä tuottaa sähköä omassa voimalaitoksessaan tai jos liittyjä on tehnyt sähkönhankintasopimuksen yhden tai useamman voimalaitoksen tuotannosta. Sitoumusta ei voitaisi täyttää sähköllä, jonka hankinta ei kohdistu

sitoumuksessa yksilöityyn voimalaitokseen, eikä pelkillä sähkön alkuperätakuilla. Saman voimalaitoksen tuotantoa ei voitaisi lukea useamman sähkönkäyttökohteen tuotantositoumuksen hyväksi samalta ajalta.

Sitoumuksen olisi katettava vähintään 50 prosenttia sähkönkäyttökohteen arvioidusta vuotuisesta sähkönkulutuksesta. Vähimmäisosuudella varmistettaisiin, että sitoumus lisää sähköntuotantoa sähkönkulutuksen kasvuun nähden merkittävästi. Liittyjä voisi sitoutua suurempaan osuuteen, mikä voisi parantaa tarjouspyynnön asemaa 20 h §:n 3 momentin 3 kohdan mukaisessa vertailussa.

Voimalaitoksen olisi oltava otettu käyttöön aikaisintaan 36 kuukautta ennen sähkönkäyttökohteen käyttöönottoa. Vaatimuksen tarkoituksena olisi, että tuotantositoumus johtaisi uuden sähköntuotannon toteutumiseen eikä ainoastaan olemassa olevan tuotannon uudelleenkehittämiseen.

Jos sähkönkäyttökohdetta laajennetaan liittymissopimuksessa sovitun ottotehon puitteissa, laajennuksen katsottaisiin tulleen käyttöön samaan aikaan kuin alkuperäisen sähkönkäyttökohteen. Ilman säännöstä vaiheittain toteutettavan sähkönkäyttökohteen myöhempien vaiheiden sähkönkulutusta ei välttämättä voitaisi kattaa voimalaitoksella, joka on otettu käyttöön sähkönkäyttökohteen ensimmäisen vaiheen toteuttamisen yhteydessä.

Voimalaitoksen olisi sijaittava kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samalla alueella kuin sähkönkäyttökohde, millä hillittäisiin tarvetta siirtää sähköä pitkiä etäisyyksiä. Alueista säädettäisiin 3 momentissa. Tuotantositoumus voitaisiin täyttää millä tahansa energialähteellä tuotetulla sähköllä, jos voimalaitos täyttää momentissa säädetyt käyttöönottoa ja sijaintia koskevat edellytykset.

Liittyjä voisi antaa joko joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen, taikka molemmat. Samaa sähköntuotantoa ei kuitenkaan voitaisi käyttää molempien sitoumusten täyttämiseen siltä osin kuin sähköntuotanto on samanaikaisesti sidottu kattamaan sähkönkäyttökohteen sähkönkulutusta ja pidettävä tarjolla markkinapaikalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kantaverkonhaltijan velvollisuudesta määrittää ja julkaista alueet, joita pidetään 2 momenttia sovellettaessa kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samana alueena, sekä perusteet, joilla alueet on määritetty. Ilman ennalta julkaistua aluejakoa liittyjä ei voisi arvioida tuotantositoumuksensa kelpoisuutta ennen liittymistä koskevan tarjouspyynnön tekemistä. Velvollisuus asetettaisiin kantaverkonhaltijalle, jolla on tieto kantaverkon siirtokyvystä. Aluejaon olisi perustuttava kantaverkon siirtokykyä koskeviin teknisiin tietoihin. Muut verkonhaltijat soveltaisivat julkaistua aluejakoa käsitellessään tarjouspyyntöjä.

Tiedot olisi julkaistava viimeistään kuusi kuukautta ennen 20 h §:n 2 momentissa tarkoitettua erän käsittelyn alkamista. Tarjouspyyntöön sovellettaisiin sitä aluejakoa, joka on julkaistuna erän käsittelyn alkaessa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin sitoumusten voimassaolosta. Liittyjän olisi noudatettava joustositoumusta ja tuotantositoumusta liittymän koko käyttöajan. Sitoumus ei siten olisi kertaluonteinen eikä rajoittuisi esimerkiksi liittymän käyttöönottovaiheeseen. Vaatimus on tarpeen, koska sitoumus vaikuttaa siihen, missä järjestyksessä sähköverkon kapasiteettia tarjotaan, ja tämä vaikutus jäisi vaille perustetta, jos sitoumuksesta voitaisiin luopua liittymissopimuksen tekemisen jälkeen. Sitoumus pysyisi voimassa sähköverkon kehittämisestä huolimatta.

Momentti ei sitoi liittyjää tiettyyn joustavaan sähköntuotantokapasiteettiin tai voimalaitokseen liittymän koko käyttöajaksi. Liittyjä voisi korvata joustositoumuksen kattaman joustavan sähköntuotantokapasiteetin tai tuotantositoumuksessa yksilöidyn voimalaitoksen toisella, jos korvaava kapasiteetti täyttää 1 momentissa ja korvaava voimalaitos 2 momentissa säädetyt edellytykset.

Pykälän 5 momentin mukaan liittymissopimuksessa olisi mainittava liittymän antaman joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen sisältö. Sitoumus tulisi näin osaksi liittymän ja verkonhaltijan välistä sopimussuhdetta. Velvollisuus on tarpeen, jotta sitoumuksen sisältö ja sen noudattamatta jättämisen vaikutukset määräytyisivät yhdenmukaisesti eri verkonhaltijoiden liittymissopimuksissa.

Pykälän 6 momentin mukaan verkonhaltijan olisi valvottava joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen noudattamista. Valvonta perustuisi verkonhaltijan hallussa oleviin mittaustietoihin sekä liittymän toimittamiin tietoihin. Liittymän olisi toimitettava verkonhaltijalle valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Verkonhaltijalla ei ole pääsyä järjestäytyneen markkinapaikan tarjoustietoihin eikä sen sähköverkon ulkopuolella sijaitsevan voimalaitoksen tuotantotietoihin, joten valvonta edellyttää liittyjältä esimerkiksi tietoja markkinapaikalle tehdyistä tarjouksista, voimalaitoksen tuotannosta ja sähkönhankintasopimuksista sekä 4 momentissa tarkoitettua kapasiteetin tai voimalaitoksen korvaamisesta. Tietojen salassapitoon sovellettaisiin sähkömarkkinalain 76 §:n 1 momenttia.

Verkonhaltijalla olisi oikeus purkaa liittymissopimus, jos liittyjä on olennaisesti laiminlyönyt joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen noudattamisen eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu verkonhaltijan kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa. Purkuoikeus edellyttäisi kuitenkin, että liittyjä on olennaisesti laiminlyönyt sitoumuksen noudattamisen.

Sijaintia koskeva edellytys arvioitaisiin tarjouspyynnön käsittelyhetken mukaan. Myöhempi siirtorajoitustilanteen muutos ei vaikuttaisi sitoumuksen voimassaoloon, mikä vastaa 4 momentin säännöstä sitoumuksen pysymisestä voimassa sähköverkon kehittämisestä huolimatta. Jos liittyjä korvaa kapasiteetin tai voimalaitoksen toisella, edellytys arvioitaisiin korvaamisen ajankohdan mukaan.

20 f §. Etusijaryhmät. Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 20 f §, jossa säädettäisiin etusijaryhmistä, joihin sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevat tarjouspyynnöt sijoitettaisiin. Etusijaryhmiä olisi neljä. Ryhmä 1 olisi ylin ja ryhmä 4 alin etusijaryhmä. Etusijaryhmä määrittäisi yhdessä ehdotetussa 20 h §:ssä säädetyn etusijaryhmän sisäisen järjestyksen

kanssa sen, missä järjestyksessä verkonhaltija tarjoaa sähköverkon kapasiteettia tarjouspyynnöille ja kehittää sähköverkkoaan.

Etusijaryhmä määräytyisi 1–3 momentissa liittymän ottotohon sähköverkosta perusteella. Liittymän ottoteholla tarkoitettaisiin tarjouspyynnössä pyydettyä liittymän ottotehoa. Olemassa olevan liittymän suurentamista koskevassa tarjouspyynnössä ratkaiseva olisi liittymän ottoteho suurentamisen jälkeen, ei ottotohon lisäys.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ylimmästä etusijaryhmästä, johon kuuluvia tarjouspyyntöjä ei ehdotetun 20 h §:n 1 momentin mukaan asetettaisi keskinäiseen etusijajärjestykseen vaan ne käsiteltäisiin saapumisjärjestyksessä. Momentin 1 kohdan mukaan etusijaryhmään kuuluisi sähkönkäyttökohde, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään 3 megawattia. Kohtaan kuuluisivat siten muun muassa kuluttajat, pienet ja keski-suuret yritykset sekä latauspisteet, joiden liittymän ottoteho alittaa säädetyt rajat. Kohta kattaisi myös datakeskukset, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään yksi megawatti. Kohdan tarkoituksena olisi turvata tavanomaisen yhdyskuntakehityksen edellytykset, kuten uusien asuinalueiden ja paikallisen elinkeinotoiminnan sähköistäminen. Se turvaisi myös sähköistymisestä johtuvan tavanomaisen ja ennakoitavan sähkönkäytön kasvun olemassa olevissa liittymissä, kuten lämpöpumppujen ja sähköajoneuvojen yleistymisen.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan etusijaryhmään 1 kuuluisi datakeskus, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään 1 megawatti. Datakeskuksia koskevat tehorajat olisivat 1–3 momentissa muita sähkönkäyttökohteita matalammat. Perusteena ovat datakeskuksille tyypilliset piirteet, jotka erottavat ne muista sähkönkäyttökohteista, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta ja sähkönkäytön ajallinen jakautuminen ovat vastaavat.

Ensinnäkin datakeskukset ovat tyypillisesti hyvin suuritehoisia ja niiden sähkönkäyttö on tasaista ja jatkuvaa, jolloin ne kuormittavat sähköverkkoa merkittävästi ja voivat siten vaikuttaa sähköverkon kapasiteetin riittävyyteen enemmän kuin ottoteholtaan vastaava vaihtelevammin kuormittava sähkönkäyttökohde. Toiseksi datakeskus on tyypillisesti rakennettavissa ja otettavissa käyttöön nopeammin kuin sen edellyttämä sähköverkon vahvistaminen on toteutettavissa. Datakeskuksen sähkönkäyttö voi myös saavuttaa täyden ottotohon nopeammin kuin sellaisten vastaavan kokoluokan sähkönkäyttökohteiden sähkönkäyttö, joiden toteuttaminen edellyttää laajempaa rakentamista ja tuotannollisten prosessien käyttöönottoa. Datakeskuksen liittymistä koskeva tarjouspyyntö voi siten varata nopeasti sen sähköverkon kapasiteetin, joka olisi muutoin tarjottavissa hitaammin toteutuville hankkeille. Kolmanneksi datakeskuksen sijainti ei yleensä ole samalla tavalla sidottu tiettyyn paikkaan kuin muiden vastaavan kokoluokan sähkönkäyttökohteiden sijainti. Teollisen sähkönkäyttökohteen sijaintiin voivat vaikuttaa esimerkiksi raaka-aineiden saatavuus, kuljetusyhteydet, prosessilämmön tai hukkalämmön hyödyntäminen ja olemassa oleva tuotantolaitos. Datakeskuksen toiminta edellyttää sähköä ja tietoliikennesyhteyksien saatavuutta sekä jäähdytyksen järjestämistä, mutta se on usein toteutettavissa useilla eri alueilla. Alempi etusijaryhmä ei siten samalla tavalla vaikuttaisi investoinnin toteutumiseen kuin sellaisen sähkönkäyttökohteen osalta, jonka sijainti on sidottu tiukemmin tiettyyn paikkaan, koska datakeskus voidaan tyypillisesti sijoittaa alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa.

Datakeskuksia koskevat matalammat tehorajat merkitsisivät poikkeusta siitä, että sähkönkäyttökohteita kohdellaan etusijamenettelyssä yhdenmukaisesti liittymän ottotehon perusteella. Matalammat tehorajat perustuisivat edellä kuvattuun sähkönkäytön ajalliseen jakautumiseen, hankkeen toteutusaikaan ja sijainnin valinnanvapauteen sekä näiden vaikutukseen sähköverkon kapasiteettiin, eikä datakeskusten toimialaan sinänsä. Matalammat tehorajat vastaisivat myös esityksen tavoitetta ohjata sähkönkäyttöä sijoittumaan alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa. Tehorajoista säädettäisiin lailla, joten tehorojen määrittäminen ei jäisi verkonhaltijan harkintaan. Datakeskuksille asetetut matalammat tehorajat eivät myöskään olisi 18 §:ssä tarkoitetulla tavalla syrjiviä. Datakeskus voisi lisäksi kuulua etusijaryhmään 1 samoin edellytyksin kuin muutkin sähkönkäyttökohteet 1 momentin 3 kohdan nojalla ja etusijaryhmään 2 täyttäessään 2 momentin 4 kohdan edellytykset.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan etusijaryhmään 1 kuuluisivat myös sähkönkäyttökohteet, joissa harjoitetaan tai on tarkoitus harjoittaa yhteiskunnan kannalta kriittistä toimintaa. Kohdassa tarkoitettu toiminta määräytyisi sen perusteella, olisiko sähkönkäyttöpaikkaa pidettävä varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä annetun valtioneuvoston asetuksen (981/2022) 2 §:ssä tarkoitettuna kriittisenä sähkönkäyttöpaikkana. Mainittu asetus on annettu 28 §:n 2 momentin nojalla. Asetuksessa säädetään siitä, missä järjestyksessä sähkönkäyttöpaikkojen sähkönsaanti turvataan sähköpulatilanteessa. Kysymys on siten eri asiasta kuin ehdotetussa pykälässä tarkoitettua etusijajärjestyksestä, joka koskee liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelyä. Asetusta käytettäisiin kohdassa yksinomaan sen määrittämiseen, minkälaista toimintaa on pidettävä yhteiskunnan kannalta kriittisenä.

Asetuksen 2 §:n mukainen toimintojen luettelo perustuu varautumista koskevaan valmisteluun, jossa on arvioitu, minkä toimintojen keskeytyminen vaikuttaisi merkittävästi yhteiskunnan perustoimintojen, väestön hengen ja terveyden, turvallisuuden tai muiden keskeisten yhteiskunnallisten etujen toteutumiseen. Sama arvio olisi merkityksellinen myös liittymien etusijajärjestyksen kannalta.

Kohta edellyttäisi lisäksi, että liittymä on välttämätön toiminnan ylläpitämiseksi. Edellytys merkitsisivät, ettei riittäisi, että tarjouspyyntö koskee sellaista yritystä tai laitosta, joka hoitaa kriittistä toimintaa. Liittymän itsensä olisi oltava välttämätön toiminnan hoitamisen kannalta. Ei myöskään riittäisi, että liittymä ainoastaan välillisesti tukee kriittistä toimintaa taikka esimerkiksi palvelee tavaroiden tai palvelujen toimittamista kriittistä toimintaa hoitavalle yritykselle tai laitokselle, jotka eivät ole välttämättömiä toiminnan ylläpitämiselle. Liittymän ja toiminnan välillä olisi oltava niin läheinen ja olennainen yhteys, että liittymää olisi tapauskohtaisen arvion perusteella pidettävä toiminnan ylläpitämisen kannalta välttämättömänä. Edellytys olisi tarpeen, koska ilman sitä kohta kattaisi laajan joukon liittymiä ja ylimmän etusijaryhmän merkitys kauntuisi. Toiminnan luonteeseen perustuva rajausta ei yksin riitä, koska kriittistä toimintaa hoitavalla yrityksellä tai laitoksella voi olla useita liittymiä, joista vain osa palvelee kyseistä toimintaa.

Kohta koskisi myös tilannetta, jossa toimintaa ei vielä harjoiteta mutta sitä on tarkoitus harjoittaa. Arvion tekisi verkonhaltija, joka voisi tarvittaessa pyytää asiaa koskevan lausunnon

toimivaltaiselta viranomaiselta. Siten myös ottoteholtaan yhtä megawattia suurempi datakeskus voisi kuulua etusijaryhmään 1 tämän kohdan nojalla.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan etusijaryhmään 1 kuuluisivat myös teholtaan enintään 100 kilovolttiampeerin sähkövarastot. Teho laskettaisiin yhteen samaan liittymispisteeseen liitettyjen tai liitettävien sähkövarastojen osalta, jotta rajaa ei voitaisi kiertää jakamalla varasto useaan yksikköön.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan ensimmäiseen etusijaryhmään kuuluisivat lisäksi voimalaitoskokonaisuuteen kytkeytyvät sähkövarastot, joita ei ladata sähköverkosta otettavalla sähköllä. Tällainen sähkövarasto ei lisää liittymän ottotehoa sähköverkosta eikä siten varaa sähköverkon kapasiteettia. Ratkaisevaa olisi se, että varastoitavaa sähköä ei otettaisi sähköverkosta vaan ainoastaan voimalaitoskokonaisuuden omasta tuotannosta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin etusijaryhmästä 2, johon kuuluisivat teholtaan tavanomaista suuremmat sähkönkäyttökohteet. Ryhmä olisi yleinen teollista elinkeinotoimintaa ja sähköistämistä koskeva etusijaryhmä, ja siihen kuuluisi muun muassa uusia hankkeita sekä olemassa olevan teollisuuden lämmityksen sähköistämistä koskevia hankkeita.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan etusijaryhmään 2 kuuluisivat sähkönkäyttökohteet, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 3 megawattia ja enintään 100 megawattia. Momentin 3 kohdan mukaan etusijaryhmään 2 kuuluisivat myös datakeskukset, joiden liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 1 megawattia ja enintään 10 megawattia. Datakeskuksia koskevien matalampien tehorajojen perusteita on selostettu 1 momentin 2 kohdan perusteluissa.

Momentin 2 ja 4 kohdan mukaan mainitut tehorajat ylittävä sähkönkäyttökohde ja datakeskus kuuluisivat etusijaryhmään 2, jos liittymän antamaan joustositoumukseen sisältyvän joustavan sähköntuotantokapasiteetin teho on vähintään 80 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta. Osuus laskettaisiin samalla tavalla kuin 20 e §:n 1 momentissa, jossa säädetään joustositoumuksen vähimmäisosuudeksi 10 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta.

Joustositoumuksella olisi siten kaksi eri vaikutusta. Vähintään 10 prosenttia kattava sitoumus parantaisi tarjouspyynnön asemaa etusijaryhmän sisällä 20 h §:n 3 momentin 2 kohdan nojalla. Vähintään 80 prosenttia kattava sitoumus nostaisi tarjouspyynnön lisäksi etusijaryhmästä 3 etusijaryhmään 2. Etusijaryhmää nostavan osuuden olisi oltava selvästi vähimmäisosuutta suurempi, koska ryhmän muutos vaikuttaa liittyjän asemaan olennaisesti enemmän kuin ryhmän sisäinen järjestys. Ehdotetun 20 g §:n 1 ja 2 momentin mukaan sähköverkon kapasiteettia tarjotaan etusijaryhmä kerrallaan, joten ylempään etusijaryhmään kuuluvalla tarjouspyynnöllä tarjotaan kapasiteettia ennen alempaan etusijaryhmään kuuluvia. Vähintään 80 prosenttia huipputehosta kattava joustava sähköntuotantokapasiteetti vähentää liittymän sähköverkolle aiheuttamaa kuormitusta niukkuustilanteessa olennaisesti, minkä vuoksi tällaisen liittymän sijoittaminen samaan etusijaryhmään tehorajan alittavien liittymien kanssa on perusteltua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin etusijaryhmästä 3, johon kuuluisivat 2 momentin tehorajat ylittävät sähkönkäyttökohteet ja datakeskukset, jotka eivät kuulu etusijaryhmään 2. Kyse olisi

tarjouspyynnöistä, joissa liittyjä ei ole antanut joustositoumusta tai joissa joustositoumus kattaa alle 80 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin etusijaryhmästä 4, joka kattaisi sähkövarastot, jotka eivät kuulu etusijaryhmään 1. Käytännössä kyse olisi sähkövarastoista, jotka ladataan sähköverkosta otettavalla sähköllä ja joiden teho ylittää 1 momentin 4 kohdassa säädetyn rajan. Sähkövarastojen sijoittaminen alimpaan etusijaryhmään olisi perusteltua, koska sähkövarastossa ei ole kysymys sähköön loppukäytöstä, vaan sähkömarkkinalain 3 §:n 21 c kohdan mukaisesti sähköön loppukäytön siirtämisestä myöhempään ajankohtaan. Sähkövaraston liittämisen siirtyminen ei siten jätä täyttämättä sähkönkäyttötarvetta samalla tavalla kuin sähkönkäyttökohteen liittämisen siirtyminen. Sähkövaraston sijainti ei myöskään ole sidottu tiettyyn paikkaan samalla tavalla kuin useiden sähkönkäyttökohteiden sijainti, koska sijainnilla on tyypillisesti vähäinen merkitys sähkövaraston kaupallisen toiminnan kannalta. Sähkövarasto voisi purkamisen aikana vähentää siirtorajoituksia, mutta verkosta lataamisen aikana sähköverkkoon kohdistuva kuormitus ei käytännössä poikkeakaan muista sähkönkäyttökohteista. Latauksen ajoittumista ei myöskään voida liittymissopimuksessa rajoittaa, jos kyse ei ole joustavasta liittymissopimuksesta. Alempi etusijaryhmä ei estäisi sähkövarastojen liittämistä. Alempi etusijaryhmä vastaisi myös esityksen tavoitetta ohjata sähkövarastoja sijoittumaan alueille, joilla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa.

Pykälän 5 momentin mukaan tarjouspyyntö sijoitettaisiin etusijaryhmään liittymän pääasiallisen käyttötarkoituksen perusteella, jos liittymä palvelee tai sen tarkoituksena on palvella useampaa toimintaa. Momentti tulisi sovellettavaksi erityisesti silloin, kun saman liittymän taakse sijoitetaan useita toimintoja tai laitteistoja, jotka erikseen tarkasteltuina kuuluisivat eri etusijaryhmiin. Momentin tarkoituksena olisi estää se, että tarjouspyyntö sijoitettaisiin ylempään tai alempaan etusijaryhmään sellaisen vähäisen toiminnan perusteella, joka ei ole liittymän varsinaisen käyttötarkoituksen. Se, että liittymä palvelee osaksi toimintaa, joka erikseen tarkasteltuna kuuluisi ylempään etusijaryhmään, ei siten sinänsä merkitsisi, että koko tarjouspyyntö sijoitettaisiin kyseiseen etusijaryhmään.

Pykälän 6 momentin mukaan liittymistä koskeva tarjouspyyntö kuuluisi etusijaryhmään 4, jos se koskee samaa liittymispistettä tai samaa sähkönkäyttökohdetta kuin liittymissopimus, joka on purettu 20 e §:n 6 momentin nojalla, ja jos tarjouspyyntö on tehty viiden vuoden kuluessa liittymissopimuksen päättymisestä. Momentti syrjäyttäisi 1–5 momentin, joten tarjouspyyntö sijoittuisi alimpaan etusijaryhmään siitä riippumatta, minkä etusijaryhmän edellytykset se muutoin täyttäisi.

Momentin tarkoituksena on estää se, että joustositoumusta tai tuotantositoumusta käytettäisiin keinona saada sähköverkon kapasiteettia aikaisemmin kuin liittymälle muutoin kuuluisi. Viiden vuoden määräaika vastaisi suuruusluokaltaan sitä aikaa, joka kuluu etusijaryhmiin 2 ja 3 kuuluvien liittymien edellyttämien sähköverkon kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen, joten sen kuluttua liittymän asema määräytyisi uudelleen 1–5 momentin mukaisesti. Määräaika laskettaisiin liittymissopimuksen päättymisestä, joka mainitaan 20 e §:n 6 momentin nojalla purkuilmoituksessa ja joka on siten yksiselitteinen ajankohta.

Momentti tulisi sovellettavaksi vain, jos liittymissopimus on purettu 20 e §:n 6 momentin nojalla eli sitoumuksen noudattamatta jättämisen vuoksi. Momentti ei siten tulisi sovellettavaksi, jos liittymissopimus on purettu muulla perusteella tai jos se on päättynyt muusta syystä.

20 g §. Sähköverkon kapasiteetin tarjoaminen. Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 20 g §, jossa säädettäisiin siitä, missä järjestyksessä verkonhaltijan on tarjottava sähköverkon kapasiteettia, sekä kapasiteetin varaamisesta etusijaryhmään 1 kuuluvia tarjouspyyntöjä varten. Pykälä sisältäisi etusijamenettelyn keskeisen oikeusvaikutuksen. Etusijaryhmä ja etusijajärjestys määrittäisivät sen, kenelle rajallista kapasiteettia tarjotaan ensin.

Pykälän 1 momentin mukaan verkonhaltijan olisi tarjottava sähköverkon kapasiteettia liittyjille etusijaryhmien mukaisessa järjestyksessä etusijaryhmä kerrallaan ja etusijaryhmän sisällä etusijajärjestyksessä. Etusijaryhmien mukainen järjestys tarkoittaisi, että etusijaryhmään 1 kuuluville tarjouspyynnöille tarjottaisiin kapasiteettia ennen etusijaryhmään 2 kuuluvia ja niin edelleen. Etusijaryhmän sisäisestä etusijajärjestyksestä säädettäisiin 20 h §:n 3 ja 4 momentissa.

Kapasiteetin tarjoaminen tapahtuisi käytännössä 21 b §:n 2 momentissa tarkoitettulla tarjouksella sähköverkkoon liittämistä. Momentti ei muuttaisi mainitussa säännöksessä säädettyä velvollisuutta tehdä tarjous eikä 21 b §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta perustella kieltäytyminen. Jos kapasiteettia ei ole tarjottavissa, verkonhaltijan olisi kehitettävä sähköverkkoon siten kuin 19 §:ssä säädetään. Ehdotetun 19 §:n 1 momentin mukaan verkonhaltijan olisi otettava sähköverkkonsa kehittämisessä huomioon etusijaryhmät ja etusijajärjestys. Kapasiteetin tarjoaminen ja sähköverkon kehittäminen muodostaisivat siten kokonaisuuden, jossa sama järjestys ohjaa molempia.

Pykälän 2 momentin mukaan verkonhaltijan olisi ennen kapasiteetin tarjoamista etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella varattava etusijaryhmään 1 kuuluvien liittymien ennakoidun kehityksen edellyttämä kapasiteetti. Varaaminen on tarpeen, koska etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt käsitellään 20 h §:n 1 momentin mukaan saapumisjärjestyksessä eikä erissä. Ilman varaamista suuri, erässä käsiteltävä tarjouspyyntö voisi varata kapasiteetin, jolloin ylimmän etusijaryhmän merkitys jäisi näennäiseksi.

Varattava määrä perustuisi ennakoituun kehitykseen. Varaus ei saisi olla suurempi kuin ennakoitu tarve edellyttää, koska ylimitoitettu varaus voisi perusteettomasti vaikuttaa etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien liittymien toteutumisen ajankohtaan. Kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan olisi otettava varauksessa huomioon myös sähköverkkoonsa liittyneen verkonhaltijan liittymän ennakoitu ottotehon kasvu, joka johtuu tämän sähköverkkoon liitettävistä etusijaryhmään 1 kuuluvista sähkönkäyttökohteista ja sähkövarastoista. Ilman tätä ylimmän etusijaryhmän turva ei ulottuisi jakeluverkkoihin, joiden kapasiteetti riippuu ylemmän verkon kapasiteetista. Verkonhaltijoiden olisi tätä varten toimitettava toisilleen tarpeelliset tiedot siten kuin 21 c §:n 2 momentissa säädetään.

Varattua kapasiteettia saisi tarjota vain sellaisille sähkönkäyttökohteille ja sähkövarastoille, joita koskeva tarjouspyyntö kuuluu etusijaryhmään 1. Rajaus olisi erityisen merkityksellinen silloin, kun kantaverkonhaltija tai suurjännitteisen jakeluverkon haltija on varannut kapasiteettia

sähköverkkoonsa liittyneen verkonhaltijan liittymän ottotehon kasvua varten. Varaus perustuu tällöin arvioon siitä sähkönkäytön kasvusta, joka aiheutuu kyseisen verkonhaltijan sähköverkkoon liitettävistä sähkönkäyttökohteista ja sähkövarastoista, joita koskevat tarjouspyynnöt kuuluvat etusijaryhmään 1. Kyseinen verkonhaltija ei siten saisi käyttää varattua kapasiteettia sellaisten sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseen, joita koskevat tarjouspyynnöt kuuluvat etusijaryhmiin 2–4, vaan näitä varten sen olisi tehtävä erillinen liittymistä tai liittymän suurentamista koskeva tarjouspyyntö. Rajaus ei rajoittaisi verkonhaltijan oikeutta tarjota kapasiteettia etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella siltä osin kuin kapasiteettia on käytettävissä varauksen jälkeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, miten sähköverkon kapasiteettia tarjotaan, jos sitä ei voida tarjota kaikkien samaan etusijaryhmään kuuluvien käsiteltävänä olevien tarjouspyyntöjen perusteella niissä ilmoitettuun liittymän ottotehoon asti. Momentti koskisi etusijaryhmiä 2–4, joiden tarjouspyynnöt käsitellään erissä ja asetetaan etusijajärjestykseen. Etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin saapumisjärjestyksessä myös silloin, kun kapasiteetti ei riitä. Momenttia sovellettaisiin etusijaryhmän sisällä, koska 1 momentin mukaan kapasiteettia tarjotaan etusijaryhmä kerrallaan; alempaan etusijaryhmään kuuluville tarjouspyyntöille ei tarjotaisi kapasiteettia ennen kuin ylemmän ryhmän tarjouspyynnöt on käsitelty. Jos kapasiteettia riittää kaikille liittymistä koskevan tarjouspyynnön tehneille, kapasiteettia tarjottaisiin 1 momentin mukaisesti.

Momentin ensimmäisen virkkeen mukaan kapasiteettia tarjottaisiin etusijajärjestyksessä siihen asti, kunnes kapasiteetti ei riitä tarjouspyynnössä ilmoitettuun tehoon tai samassa asemassa olevissa tarjouspyyntöissä ilmoitettuihin tehoihin. Etusijaryhmällä ja etusijajärjestyksellä olisi siten täysimääräinen vaikutus niin pitkälle kuin kapasiteettia riittää. Tarjouspyynnöt voivat olla keskenään samassa asemassa, jos 20 h §:n 3 ja 4 momentissa säädetyt perusteet eivät ratkaise niiden keskinäistä järjestystä. Myös tällöin kapasiteettia tarjottaisiin täysimääräisesti niin kauan kuin se riittää niissä ilmoitettuihin tehoihin.

Momentin toisen virkkeen mukaan jäljellä oleva kapasiteetti tarjottaisiin tasan niiden samaan etusijaryhmään kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella, joiden perusteella kapasiteettia ei ole vielä tarjottu. Tasajako koskisi sekä keskenään samassa asemassa olevia että etusijajärjestyksessä niitä alempana olevia tarjouspyyntöjä. Ilman tasajakoa yksittäinen suuritehoinen liittymä voisi varata sähköverkon osan koko jäljellä olevan kapasiteetin, jolloin muita liittyjiä ei voitaisi liittää ennen kuin sähköverkkoa on kehitetty, vaikka kapasiteetti riittäisi useamman liittyjän tarpeisiin. Tasajaolla useamman liittyjän kohtuulliset tarpeet voidaan täyttää sähköverkon kehittämisen ajan, mikä vastaa 18 §:ssä säädettyä velvollisuutta tarjota sähköverkon palveluita tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Momentti merkitsee samalla, ettei tarjouspyynnön saapumisajan kohta enää ratkaisisi tarjouspyyntöjen keskinäistä asemaa.

Kapasiteettia ei tarjottaisi enempää kuin tarjouspyynnössä on ilmoitettu, koska liittyjän tarve määrittyy tarjouspyynnöstä eikä käytettävissä olevan kapasiteetin määrästä. Momentin kolmannen virkkeen mukaan tasajaon jälkeen tarjottavaksi jäävä kapasiteetti tarjottaisiin samalla tavalla niiden tarjouspyyntöjen perusteella, joissa ilmoitettu teho ylittää tarjotun kapasiteetin. Virke tulisi sovellettavaksi, kun jonkin tarjouspyynnön ilmoitettu teho on tasajaon mukaista

osuutta pienempi, jolloin osa kapasiteetista jäisi muutoin tarjoamatta. Jako toistettaisiin niin monta kertaa kuin kapasiteettia jää tarjottavaksi.

Momentti ei estäisi verkonhaltijaa tarjoamasta liittyjälle 20 b §:ssä tarkoitettua joustavaa liittymissopimusta.

Pykälässä säädettäisiin sen kapasiteetin tarjoamisesta, joka on käytettävissä tarjouspyyntöä käsiteltäessä. Pykälä ei rajoittaisi verkonhaltijan mahdollisuutta tarjota kapasiteettia, joka tulee käytettävissä olevaksi vasta sähköverkon kehittämisen myötä. Verkonhaltija voisi siten edelleen tehdä liittymistä koskevan tarjouksen ja liittymissopimuksen, jossa liittymä kytketään sähköverkkoon vasta suunnitellun sähköverkon kehittämistoimenpiteen valmistuttua. Myös tällaista kapasiteettia tarjottaisiin etusijaryhmien mukaisessa järjestyksessä ja etusijaryhmän sisällä etusijajärjestyksessä, ja etusijaryhmä ja etusijajärjestys määräytyisivät tarjouspyynnön käsittelyhetken mukaan.

20 h §. *Liittämistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittely ja etusijajärjestys.* Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 20 h §, jossa säädettäisiin liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelystä ja etusijaryhmän sisäisestä etusijajärjestyksestä. Pykälä täydentäisi 20 f §:ää, jossa säädetään etusijaryhmistä, ja 20 g §:ää, jossa säädetään sähköverkon kapasiteetin tarjoamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin saapumisjärjestyksessä. Niitä ei käsiteltäisi erissä eikä asetettaisi keskinäiseen etusijajärjestykseen. Ratkaisu vastaa nykyistä käsittelytapaa ja on perusteltu, koska etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt olisivat lähtökohtaisesti teholtaan pieniä ja lukumäärältään suuria, jolloin erissä käsittely viivästyttäisi niitä tarpeettomasti. Etusijaryhmällä olisi kuitenkin merkitystä myös näiden tarjouspyyntöjen osalta, koska ryhmä on ylin etusijaryhmä ja koska 20 g §:n 2 momentin mukaan verkonhaltijan on varattava niitä varten kapasiteettia.

Pykälän 2 momentin mukaan etusijaryhmiin 2–4 kuuluvat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin etusijaryhmäkohtaisissa erissä kaksi kertaa vuodessa. Erissä käsittely olisi välttämätöntä, jotta samaan sähköverkon osaan kohdistuvia tarjouspyyntöjä voidaan verrata keskenään. Erä olisi etusijaryhmäkohtainen, joten samassa erässä verrattaisiin vain saman etusijaryhmän tarjouspyyntöjä keskenään. Erässä käsiteltäisiin ennen sen käsittelyn alkamista saapuneet tarjouspyynnöt.

Erän käsittelisi se verkonhaltija, jonka sähköverkkoa tarjouspyyntö koskee. Liittymän toteuttaminen voi kuitenkin edellyttää myös toisen verkonhaltijan sähköverkon kapasiteettia, kun jakeluverkkoon liitettävä sähkönkäyttökohde tai sähkövarasto kasvattaa jakeluverkonhaltijan liittymän ottotehoa kantaverkosta tai suurjännitteisestä jakeluverkosta. Tällöin verkonhaltijoiden olisi sovitettava erien ajankohdat ja käsittely yhteen. Sähkömarkkinalain 21 c §:n 2 momentissa säädetään verkonhaltijan velvollisuudesta tehdä yhteistyötä ja koordinoida toimintaansa muiden verkonhaltijoiden kanssa sekä toimittaa niille riittävät tiedot, mutta säännös ei koske tarjouspyyntöjen käsittelyn ajallista yhteensovittamista, minkä vuoksi asiasta on tarpeen säätää erikseen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin etusijaryhmien 2 ja 3 sisäisestä etusijajärjestyksestä. Perusteita sovellettaisiin porrastetusti siten, että myöhempää perustetta sovelletaan vain, jos tarjouspyynnöt ovat edellisen perusteen nojalla samassa asemassa. Porrastus olisi tarpeen, jotta järjestyksessä määräytyisi ennalta tiedossa olevalla tavalla eikä jäisi verkonhaltijan kokonaisharkintaan.

Momentin 1 kohdan mukaan ensimmäisenä perusteena olisi liittymän sijainti siten, että paremman aseman saa tarjouspyyntö, joka koskee aluetta, jossa kapasiteettia on tarjottavissa. Peruste ohjaisi sähkönkäyttöä sijoittumaan sinne, missä kapasiteettia on saatavilla, mikä vastaa esityksen tavoitetta ja vähentää sähköverkon kehittämisen tarvetta. Verkonhaltija arvioisi perustetta oman sähköverkkonsa kapasiteettia koskevien tietojen perusteella.

Momentin 2 ja 3 kohdan mukaan seuraavina perusteina olisivat tarjouspyyntöön sisältyvä 20 e §:n 1 momentissa tarkoitettu joustositoumus ja 2 momentissa tarkoitettu tuotantositoumus siten, että suurimman osuuden kattavan sitoumuksen sisältävä tarjouspyyntö saa paremman aseman. Joustositoumus on tuotantositoumusta edellä, koska se kohdistuu sähkönkäyttökohteen huipputehoon ja vaikuttaa siten suoraan siihen kapasiteettiin, jonka liittymä varaa, kun taas tuotantositoumus kohdistuu energiamäärään.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin etusijaryhmän 4 sisäisestä etusijajärjestyksestä. Perusteena olisi liittymän sijainti siten, että paremman aseman saa tarjouspyyntö, joka koskee aluetta, jossa kapasiteettia on tarjottavissa. Säännöksen tavoitteena olisi ohjata sähkövarastoja sijoittumaan sinne, missä kapasiteettia on saatavilla. Sitoumuksia ei sovellettaisi etusijaryhmässä 4, koska 20 e §:n mukaiset sitoumukset koskisivat vain sähkönkäyttökohteita.

Pykälän 5 momentin mukaan verkonhaltijan olisi lisäksi otettava etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen käsittelyssä huomioon sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysaste. Kehitysasteella tarkoitettaisiin sitä, missä vaiheessa hankkeen toteuttaminen on, kuten hankkeen edellyttämien lupien tilaa, suunnittelun vaihetta ja liittymän oikeutta hankealueeseen. Momentin tarkoituksena ei olisi muuttaa nykykäytäntöä tältä osin. Liittymän olisi toimitettava arvion edellyttämät tiedot 20 d §:n 4 momentin nojalla.

62 §. Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin viittaukset tämän lakiehdotuksen 20 d §:n 1–3 momenttiin ja 20 e–20 h §:ään. Etusijamenettelyä ei olisi tarpeen ulottaa suljettuun jakeluverkkoon, koska suljetun jakeluverkon käyttäjät muodostavat 11 §:ssä säädetyllä tavalla yhtenäisen kokonaisuuden eikä verkkoon liittyminen ole avointa. Etusijamenettely on tarkoitettu tilanteisiin, joissa verkonhaltijan on jaettava rajallista sähköverkon kapasiteettia toisistaan riippumattomien liittymien kesken. Rajauksen ulkopuolelle jäisi 20 d §:n 2 momentti, koska suljetun jakeluverkon haltija ei tarjoa sähköverkkonsa kapasiteettia toiselle verkonhaltijalle, ja 3 momentti, koska suljetun jakeluverkon liittymien tarjouspyyntöjä ei sijoiteta etusijaryhmiin.

Suljetun jakeluverkon haltijaan sovellettaisiin kuitenkin edelleen 20 d §:n 4 momenttia. Suljettu jakeluverkko liitetään kantaverkkoon tai suurjännitteiseen jakeluverkkoon, ja sen liittymän ototohto vähentää liittävän verkonhaltijan muille verkon käyttäjille tarjottavissa olevaa kapasiteettia. Liittävä verkonhaltija ottaisi 20 d §:n 2 momentin nojalla etusijaryhmät ja

etusijajärjestyksen huomioon tarjotessaan kapasiteettia suljetun jakeluverkon haltijalle sen liittymän suurentamiseksi. Tätä varten suljetun jakeluverkon haltijan olisi 20 d §:n 3 momentin nojalla ilmoitettava liittäville verkonhaltijalle, mihin etusijaryhmiin kuuluvien sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseen kapasiteettia tarvitaan.

Rajauksen vuoksi myöskään ehdotetun 19 §:n 1 momentin toinen virke ei tulisi sovellettavaksi suljetun jakeluverkon haltijan verkon kehittämiseen, koska siinä tarkoitettuja 20 f ja 20 h §:ää ei sovellettaisi suljettuun jakeluverkkoon.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan päivänä 1 päivänä tammikuuta 2027.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin liittymistä tai olemassa olevan liittymän suurentamista koskeviin tarjouspyyntöihin koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta.

Voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan verkonhaltijan olisi käsiteltävä muiden kuin etusijaryhmään 1 kuuluvien liittyjien liittymistä koskevat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä ensimmäisen kerran viimeistään 31 joulukuuta 2027.

9 Toimeenpano ja seuranta

Sähkömarkkinalain toimeenpanon vaikutuksia seurataan työ- ja elinkeinoministeriössä.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

10.1 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista (PeVL 36/2021 vp, PeVL 13/2014 vp). Perustuslain turvaaman elinkeinovapauden arvioinnin kannalta keskeisiä uusia säännösehdotuksia hallituksen esityksessä ovat ehdotetut 20 d–20 h §, joissa säädettäisiin etusijamenettelystä, joustositoumuksesta ja tuotantositoumuksesta, etusijaryhmistä, sähköverkon kapasiteetin tarjoamisesta ja liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelystä sekä liittyjän velvollisuudesta toimittaa verkonhaltijalle tarjouspyynnössä tarvittavat tiedot. Sääntely on merkityksellistä sekä liittyjien että verkonhaltijoiden elinkeinovapauden kannalta. Perusoikeuksien yleisten rajoitusperiaatteiden mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Edellytykseen kuuluu, että kaikki yksilön oikeusasemaan vaikuttavat keskeiset säännökset annetaan lailla. Perusoikeusrajoituksen tulee olla laissa tarkkarajainen ja riittävän täsmällisesti määritetty. Rajoituksen olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Sääntelyn tarkkuuden ja täsmällisyyden kannalta on tärkeää, että laista ilmenee

riittävän selkeästi, kuka on oikeutettu käyttämään rajoitusvaltuuksia, mitä valtuuksia käytettäessä saadaan tehdä ja miten silloin on meneteltävä.

Ehdotuksessa etusijaryhmistä, etusijajärjestyksestä ja sähköverkon kapasiteetin tarjoamisesta säädettäisiin lailla. Etusijaryhmät määräytyisivät laissa säädettyjen tehorojojen, liittymän käyttötarkoituksen ja liittymän mahdollisesti antaman joustositoumuksen perusteella, ja etusijajärjestys määräytyisi laissa säädettyjen perusteiden mukaan. Myös sähköverkon kapasiteetin jakamisesta säädettäisiin laissa. Verkonhaltijalle ei siten jäisi merkittävää harkintavaltaa siitä, millä perusteilla liittymien keskinäinen asema määräytyy. Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säätämisestä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä.

Perusteen, jolla perusoikeutta rajoitetaan, tulee olla perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä. Rajoitusperusteena voi siten olla esimerkiksi pyrkimys suojata jonkin muun kuin rajoituksen kohteena olevan perusoikeuden toteutumista tai saavuttaa jokin muu sellainen päämäärä, joka on perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta objektiivisin perustein arvioituna (normatiivisessa mielessä) hyväksyttävä. Rajoitussääntelyn tulee olla myös painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään turvaamaan sähköverkon kapasiteetin riittävyys tavanomaiselle sähkönkäytön kasvulle ja yhteiskunnan kannalta kriittiselle toiminnalle sekä ohjaamaan sähkönkäyttöä ja sähkövarastoja alueille, joilla kapasiteettia on tarjottavissa, ja lähemmäs sähköntuotantoa. Alueilla, joilla kapasiteetista on niukkuutta, tavoitteena on kannustaa suurten sähkönkäyttökohteiden liittymiä tarjoamaan sähkömarkkinoille joustavaa sähköntuotantokapasiteettia ja kattamaan osan sähkönkulutuksestaan samalla alueella sijaitsevalla uudella sähköntuotannolla. Esityksen tavoitteena on turvata sähköverkon kapasiteetin tarkoituksenmukainen ja tehokas hyödyntäminen kilpailevien tarpeiden kesken tilanteissa, jossa sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta. Sähkönkulutuksen kasvu sekä sähkönkulutuksen ja sähköntuotannon alueellinen eriytyminen ovat johtaneet siihen, että sähköverkon kapasiteetista on niukkuutta erityisesti Etelä-Suomessa, ja sähköverkon kehittäminen kestää tyypillisesti useita vuosia. Ehdotetun sääntelyn katsotaan näin ollen olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuutta tukee ensinnäkin se, ettei sääntelyllä rajoitettaisi verkkoon pääsyä. Verkonhaltijan liittämismenettelysäilyisi sisällöltään ennallaan, eikä esitys vaikuttaisi siihen, kenellä on oikeus liittyä sähköverkkoon.

Oikeasuhtaisuutta tukee lisäksi se, että liittymä voi vaikuttaa asemaansa. Liittymä voisi parantaa asemaansa sijoittamalla sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston alueelle, jolla sähköverkon kapasiteettia on tarjottavissa, taikka sähkönkäyttökohteen osalta antamalla joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen. Sitoumusten antaminen olisi vapaaehtoista.

Lisäksi kapasiteettia tarjottaisiin ensin etusijaryhmien mukaisessa järjestyksessä ja etusijaryhmän sisällä etusijajärjestyksessä. Kun kapasiteetti ei enää riitä, jäljellä oleva kapasiteetti tarjottaisiin tasan niiden tarjouspyyntöjen perusteella, joiden perusteella kapasiteettia ei ole vielä tarjottu, kuitenkin enintään tarjouspyynnössä ilmoitettuun tehoon asti. Tällöin myös etusijajärjestyksessä alempana olevalle liittyjälle voidaan tarjota osa kapasiteetista. Verkonhaltijan on lisäksi 20 b §:n 1 momentin nojalla tarjottava joustavia liittymissopimuksia sellaisissa sähköverkon osissa, joissa kapasiteettia on saatavilla rajoitetusti tai ei lainkaan, joten liittyminen voi olla mahdollista myös silloin, kun kiinteää kapasiteettia ei ole tarjottavissa.

Liittyjän oikeusturvaan liittyen verkonhaltijan on 21 b §:n 2 momentin nojalla tehtävä liittyjälle pyynnöstä tarjous sähköverkkoon liittämistä, ja jos verkonhaltija kieltäytyy liittämistä, sen on mainitun pykälän 3 momentin nojalla annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot kieltäytymisensä syistä ja liitettävä kieltäytymiseen tieto mahdollisuudesta saattaa asia Energiaviraston ratkaistavaksi riitojenratkaisumenettelyssä. Etusijamenettelyssä verkonhaltija ei kuitenkaan kieltäydy liittämistä vaan sijoittaa tarjouspyynnön etusijaryhmään ja asettaa etusijaryhmiin 2–4 kuuluvan tarjouspyynnön etusijajärjestykseen. Kun etusijaryhmien ja etusijajärjestyksen perusteista säädettäisiin laissa, liittyjä voisi ennakoida asemaansa.

Näillä perusteilla voidaan katsoa elinkeinovapauteen kohdistuvien rajoitusten olevan suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta.

10.2 Omaisuuden suoja

10.2.1 Omaisuuden käyttörajoitukset

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioinut perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan näkökulmasta ehdotuksia, joissa muun ohella sähkö-, maakaasu- ja teleyritysten omistajille on asetettu omaisuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia kilpailuedellytysten luomiseksi tai turvaamiseksi. Valiokunta on näissä yhteyksissä lähtenyt vakiintuneesti siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, PeVL 34/2000 vp, PeVL 8/2002 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 36/2004 vp, PeVL 10/2007 vp ja PeVL 19/2021 vp). Perustuslakivaliokunta on lisäksi pitänyt lainsäätäjän liikkumavaraa omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempana, jos velvoitteet koskevat pörssiyrityksiä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä, kuin jos sääntelyllä on hyvin välittömiä vaikutuksia oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esimerkiksi PeVL 55/2018 vp, PeVL 74/2018 vp, PeVL 10/2007 vp, PeVL 32/2004 vp, PeVL 34/2000 vp). Valiokunnan mukaan yritykset ja muut elinkeinonharjoittajat eivät voi perustellusti odottaa elinkeinotoimintaansa sääntelevän lainsäädännön pysyvän muuttumattomana (PeVL 17/2021 vp, PeVL 32/2010 vp, PeVL 31/2006 vp ja PeVL 56/2005 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinotoiminnan sääntelyä niin sanottuun luonnolliseen monopoliin perustuvassa markkinatilanteessa lähtökohtaisesti tarpeellisenä ja hyväksyttävänä (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, PeVL 36/2004 vp ja PeVL 19/2021 vp). Tällaisessa tilanteessa on valiokunnan mielestä perusteltua pyrkiä edistämään kilpailua ja suojaamaan asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia tavanomaista tehokkaammilla sääntelykeinoilla. Edelleen valiokunta on katsonut, että sääntelyn riittävää täsmällisyyttä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon päätettäviin seikkoihin liittyvät osin laskennalliset ja siten teknisluonteiset erityispiirteet samoin kuin sääntelyn kohdistuminen yksilön asemesta ensi sijassa sähköliiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin (esimerkiksi PeVL 2/2004 vp ja PeVL 36/2004 vp). Valiokunnan mukaan lainsäätäjällä on luonnollisten monopolien sääntelyssä laaja liikkumavara (PeVL 19/2021 vp). Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota asianmukaisen oikeusturvan järjestämiseen toiminnanharjoittajille (esimerkiksi PeVL 36/2004 vp).

Omaisuuksien käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia sisältyy ehdotettuun 19 §:n 1 momenttiin, 20 d §:n 1 ja 2 momenttiin, 20 e §:n 3 ja 6 momenttiin sekä 20 g ja 20 h §:ään. Verkonhaltijan olisi tarjottava sähköverkon kapasiteettia etusijaryhmien mukaisessa järjestyksessä ja etusijaryhmän sisällä etusijajärjestyksessä, tarjottava jäljellä oleva kapasiteetti tasan silloin, kun kapasiteettia ei voida tarjota kaikkien samaan etusijaryhmään kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella, ja varattava etusijaryhmään 1 kuuluvien liittymien ennakoidun kehityksen edellyttämä kapasiteetti. Verkonhaltijan olisi lisäksi käsiteltävä etusijaryhmiin 2–4 kuuluvat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä ja sovitettava erien ajankohdat ja käsittely yhteen toisen verkkonhaltijan kanssa sekä otettava sähköverkkonsa kehittämisessä huomioon etusijaryhmät ja etusijajärjestys. Verkonhaltijan olisi otettava etusijaryhmät ja etusijajärjestys huomioon myös tarjotessaan sähköverkkonsa kapasiteettia toiselle verkkonhaltijalle. Säännökset ohjaisivat sitä, missä järjestyksessä verkkonhaltija tarjoaa sähköverkkonsa kapasiteettia ja kehittää sähköverkkoaan, ja kaventaisivat siten verkkonhaltijan omaisuutensa käyttöä koskevaa päätösvaltaa. Verkonhaltijan olisi myös valvottava liittymien antamien sitoumusten noudattamista, ja kantaverkonhaltijan olisi määritettävä ja julkaistava 20 e §:n 3 momentissa tarkoitetut alueet.

Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säätämisestä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä. Etusijaryhmät, etusijajärjestys ja kapasiteetin tarjoaminen määräytyisivät laissa säädettyjen perusteiden mukaan, eikä verkkonhaltijalle jäisi harkintavaltaa siitä, millä perusteilla liittymien keskinäinen asema määräytyy.

Sääntely olisi verkkonhaltijan kannalta kohtuullista. Velvollisuudet koskisivat pääosin sitä järjestystä, jossa verkkonhaltija tarjoaa kapasiteettia ja kehittää sähköverkkoaan, eivätkä ne laajentaisi 19 §:ssä säädettyä kehittämisvelvollisuutta eivätkä 20 §:ssä säädettyä liittämismvelvollisuutta. Sääntelystä aiheutuisi verkkonhaltijoille jaksossa 4.2.1 kuvattuja kertaluonteisia ja jatkuvia kustannuksia. Kustannukset olisivat verkkotoiminnan kustannuksia, jotka otetaan huomioon Energiaviraston vahvistamissa verkkotoiminnan hinnoittelun valvontamenetelmissä, ja ne siirtäisivät siten verkkopalvelumaksuihin.

Sähköverkkotoiminta on luonnollinen monopoli, jossa verkon käyttäjä ei voi valita verkkonhaltijaa. Verkonhaltijan omaisuuden käyttöön kohdistuu jo nykyisin lakiin perustuvia

velvollisuuksia, kuten liittämisvelvollisuus, siirtovelvollisuus ja kehittämisvelvollisuus, sekä velvollisuus noudattaa Energiaviraston vahvistamia liittämispalvelun ehtoja. Ehdotettu sääntely täydentäisi tätä kokonaisuutta eikä merkitsisi muutosta siihen, millä perusteilla verkonhaltijan omaisuuden käyttöä säännellään.

Ehdotetulle sääntelylle on näiltä osin osaksi luonnollisen monopolin sääntelyyn ja sähköverkon kapasiteetin niukkuuteen liittyvät hyväksyttävät perusteet. Sähkömarkkinalakiin ehdotetun omaisuuden käyttörajoituksia koskevan sääntelyn arvioidaan olevan ongelmatonta perustuslain kannalta ottaen huomioon myös verkonhaltijoiden asema, omaisuuden erityisluonne, sääntelyn perustuminen täsmällisiin säännöksiin sekä sääntelyn kohtuullisuus omistajan ja elinkeinonharjoittajan kannalta. Ehdotettu sääntely on lähtökohdiltaan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa ja oikeasuhtaista.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

10.2.2 Sopimusvapautta koskevat rajoitukset

Sopimusvapautta ei ole sellaisenaan nimenomaisesti turvattu perustuslaissa. Perustuslakivaliokunnan mukaan sopimusoikeuden sääntely sinänsä kuuluu tavallisen lainsäädännön alaan. Sääntely voi perustuslakivaliokunnan mukaan koskea tulevia sopimussuhteita muun muassa niiden sallittujen ja kiellettyjen ehtojen osalta (PeVL 3/1982 vp, PeVL 26/2008 vp).

Sopimusvapaus saa kuitenkin suojaa tietyssä määrin perustuslain 15 §:n 1 momentissa olevan omaisuudensuojaa turvaavan yleislausekkeen kautta (HE 309/1993 vp, PeVL 15/2004 vp, PeVL 33/1998 vp). Omaisuuden perustuslainsuoja turvaa sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kiello puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi (PeVL 33/1998 vp, PeVL 34/1998 vp, PeVL 37/1998 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 42/2006 vp). Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa (PeVL 33/2002 vp, PeVL 21/2004 vp, PeVL 42/2006 vp). Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa (PeVL 21/2004 vp, PeVL 42/2006 vp).

Valiokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 56/2005 vp, PeVL 31/2006 vp). Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään hyväksynyt tavallisella lailla säädettäväksi esimerkiksi radiomastojen vuokrausvelvollisuudesta (PeVL 45/2005 vp) sekä tunnistusvälineen tarjoajien velvollisuudesta laatia tunnistuspalvelunsa käyttöoikeuden toimitusehdot ja velvollisuudesta käyttää ainoastaan näitä toimitusehtoja tehdessään sopimuksia tunnistusvälityspalveluiden tarjoajien kanssa sekä velvollisuudesta tehdä sopimus tunnistusvälityspalvelun pyynnöstä laissa määrättyssä ajassa (PeVL 74/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt lainsäätäjän liikkumavaraa omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempana, jos velvoitteet koskevat pörssiyhtiöitä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä, kuin jos sääntelyllä on hyvin välittömiä vaikutuksia oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esimerkiksi PeVL 10/2007 vp, PeVL 32/2004 vp ja PeVL 34/2000 vp). Valiokunta on katsonut, että varallisuusmassaltaan huomattavien oikeushenkilöiden osalta ja luonnollisten monopolien sääntelyssä lainsäätäjän liikkumavara on tässä suhteessa laaja (PeVL 74/2018 vp ja PeVL 19/2021 vp).

Sopimusvapauden arvioinnin kannalta merkityksellisiä säännösehdotuksia ovat ehdotetun 20 e §:n 4 momentti, jonka mukaan liittyjän on noudatettava joustositoumusta ja tuotantositoumusta liittymän koko käyttöajan, saman pykälän 5 momentti, jonka mukaan liittymissopimuksessa on mainittava liittyjän antaman joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen sisältö, sekä 6 momentti, jonka mukaan verkonhaltijalla on oikeus purkaa liittymissopimus, jos liittyjä on olennaisesti laiminlyönyt joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen noudattamisen eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu verkonhaltijan kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa. Merkitystä on myös ehdotetun 20 f §:n 6 momentilla, joka koskee purkamisen jälkeen tehtyä tarjouspyyntöä. Merkitystä on lisäksi ehdotetulla voimaantulosäännöksellä, jonka mukaan lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin liittymistä koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta.

Ehdotetun 20 e §:n 4 momentin mukaan liittyjän olisi noudatettava joustositoumusta ja tuotantositoumusta liittymän koko käyttöajan, ja sitoumus pysyisi voimassa sähköverkon kehittämisestä huolimatta. Vaatimus olisi tarpeen, koska sitoumus vaikuttaa siihen, missä järjestyksessä sähköverkon kapasiteettia tarjotaan, ja tämä vaikutus jäisi vaille perustetta, jos sitoumuksesta voitaisiin luopua liittymissopimuksen tekemisen jälkeen. Momentti ei sitois liittyjää tiettyyn joustavaan sähköntuotantokapasiteettiin tai voimalaitokseen, vaan liittyjä voisi korvata sen toisella, joka täyttää 20 e §:n 1 tai 2 momentissa säädetyt edellytykset. Liittyjä antaisi sitoumuksen vapaaehtoisesti ja tietoisena sen kestosta.

Sitoumuksen mainitsemista koskeva velvollisuus kohdistuisi tulevien liittymissopimusten sisältöön. Velvollisuus koskisi vain sitä tilannetta, jossa liittyjä on vapaaehtoisesti antanut sitoumuksen, ja sen tarkoituksena olisi varmistaa, että sitoumuksen sisältö ja sen noudattamatta jättämisen vaikutukset määräytyvät yhdenmukaisesti eri verkonhaltijoiden liittymissopimuksissa. Vastaavalla tavalla säädetään voimassa olevan lain 20 b §:n 2 momentissa ja 20 c §:n 2 momentissa siitä, mitä joustavassa liittymissopimuksessa ja pysyvästi joustavassa liittymissopimuksessa on mainittava.

Purkuoikeutta koskeva säännös vaikuttaisi sopimussuhteen pysyvyyteen. Säännös koskisi liittymissopimuksia, jotka tehdään lain voimaantulon jälkeen, eikä se vaikuttaisi olemassa oleviin liittymissopimuksiin. Purkuoikeus edellyttäisi, että liittyjä on olennaisesti laiminlyönyt sellaisen sitoumuksen noudattamisen, jonka se on antanut vapaaehtoisesti ja jonka perusteella se on voinut saada etusijamenettelyssä paremman aseman ja siten sähköverkon kapasiteettia aikaisemmin kuin ilman sitoumusta. Purkaminen edellyttäisi lisäksi, ettei liittyjä ole oikaissut sopimusrikkomusta verkonhaltijan kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa. Sääntely vastaisi asetelmaltaan voimassa olevan lain 104 §:ää, jonka mukaan jakeluverkonhaltijalla on

oikeus purkaa liittymissopimus, jos liittyjä on olennaisesti rikkonut liittymissopimukseen perustuvia velvoitteitaan eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu kohtuullisessa määräajassa. Erillinen säännös olisi tarpeen, koska mainittua pykälää sovelletaan 84 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla vain nimellisjännitteeltään enintään 20 kilovoltin jakeluverkkoon liittymistä koskevaan liittymissopimukseen, kun taas sitoumuksen voisi antaa myös liittyjä, jonka liittymä on nimellisjännitteeltään yli 20 kilovoltin jakeluverkossa, suurjännitteisessä jakeluverkossa tai kantaverkossa.

Ehdotetun 20 f §:n 6 momentin mukaan tarjouspyyntö kuuluisi etusijaryhmään 4, jos se koskee samaa liittymispistettä tai samaa sähkökäyttökohdetta kuin 20 e §:n 6 momentin nojalla purettu liittymissopimus ja se on tehty viiden vuoden kuluessa liittymissopimuksen päättymisestä. Momentin tarkoituksena olisi estää se, että joustositoumasta tai tuotantositoumasta käytettäisiin keinona saada sähköverkon kapasiteettia aikaisemmin kuin liittymälle muutoin kuuluisi. Momentti kohdistuisi liittymispisteeseen ja sähkökäyttökohteeseen eikä liittyjään, koska seuraus voitaisiin muutoin välttää siirtämällä hanke toiselle oikeushenkilölle esimerkiksi yrityskaupalla tai hakemalla liittymää samalle hankkeelle toiseen liittymispisteeseen. Momentti voisi siten koskea myös liittyjää, joka ei ole itse laiminlyönyt sitoumuksen noudattamista.

Sääntelyn oikeasuhtaisuutta tukee se, että momentti tulisi sovellettavaksi vain, jos liittymissopimus on purettu 20 e §:n 6 momentin nojalla. Purkaminen edellyttäisi, että liittyjä on olennaisesti laiminlyönyt sitoumuksen noudattamisen eikä ole oikaissut sopimusrikkomusta verkonhaltijan kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa. Seuraus ei olisi pysyvä. Viiden vuoden määräaika vastaisi suuruusluokaltaan sitä aikaa, joka kuluu etusijaryhmiin 2 ja 3 kuuluvien liittymien edellyttämien sähköverkon kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen, ja sen kulluttua tarjouspyynnön etusijaryhmä määräytyisi 20 f §:n 1–5 momentin mukaisesti. Määräaika laskettaisiin purkamista koskevassa ilmoituksessa mainitusta liittymissopimuksen päättymisajasta, joten sen alkaminen olisi yksiselitteinen. Etusijaryhmään 4 kuulumisen ei estäisi liittymistä, vaan sähköverkon kapasiteettia tarjottaisiin tarjouspyynnön perusteella 20 g §:n 1 momentin mukaisesti muiden etusijaryhmien jälkeen. Sitoumuksen antaminen ja sisältö olisivat liittyjän harkinnassa, ja purkamisen edellytyksistä ja vaikutuksista säädettäisiin laissa, joten riski olisi liittyjän arvioitavissa ennen sitoumuksen antamista.

Voimaantulosäännöksen mukaan lakia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin liittymistä koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta. Kysymys ei ole sopimussuhteisiin puuttumisesta, koska tarjouspyynnön perusteella ei ole vielä tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta eikä liittyjä ole saanut oikeutta sähköverkon kapasiteettiin.

Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säätämisestä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä. Sääntelylle on edellä kuvatut hyväksyttävät perusteet, eikä se heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa kohtuuttomasti.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n kannalta.

10.3 Perustuslain 124 §

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Perustuslain 124 §:n säännöksen tarkoituksena on perustuslain esitöiden mukaan rajoittaa julkisten hallintotehtävien antamista viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Säännöksen sanamuodolla korostetaan sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti (HE 1/1998 vp, s. 178–179). Julkisella hallintotehtävällä viitataan tässä yhteydessä verraten laajaan hallinnollisten tehtävien kokonaisuuteen, johon kuuluu esimerkiksi lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Perustuslain 124 §:n mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle.

Perustuslain 124 §:n tarkoittaman julkisen hallintotehtävän käsite saa sisältönsä tapauskohtaisen arvioinnin kautta. Perustuslain 124 §:n piiriin voi kuulua myös tosiasiallinen, teknisluonteinen julkinen hallintotehtävä, johon ei liity harkintaan perustuvaa julkista päätöksentekoa. Perustuslakivaliokunta on katsonut esimerkiksi, ettei yksityiselle palveluntuottajalle siirrettyyn valmiin, myönnetyn passin tietojen laadun ja oikeasisältöisyyden tarkastukseen sekä passin luovutukseen koskeviin tehtäviin sisältynyt päätöksentekoa tai harkintavaltaa. Perustuslakivaliokunta katsoi kyseessä olevan lähinnä kysymys teknisluonteisista, viranomaisia avustavista tehtävistä, jotka kuitenkin olivat luonteeltaan perustuslain 124 §:n mukaisia julkisia hallintotehtäviä (PeVL 6/2013 vp; ks. myös esim. PeVL 47/2005 vp, PeVL 89/2009 vp).

Julkisesta hallintotehtävästä ei ollut kyse puolueettomassa, tekniseen asiantuntemukseen perustuvassa testauksessa ja sertifioinnissa, joka ei vaikuttanut viranomaisen toimivaltaan päättää laitteiden ja rakenteiden määräaikaistarkastuksissa käytettävistä menetelmistä ja henkilöistä (PeVL 4/2012 vp), varmennetoiminnassa, jonka luonne oli tosiasiallisesti etäännyttänyt julkiseen hallintotehtävään liitettävistä ominaispiirteistä (PeVL 16/2009 vp) eikä hedelmöityshoitojen antamisessa (PeVL 59/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta katsoi takautuvasti maksettavaa väliaikaista sähköhyvitystä koskeneesta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossaan PeVL 102/2022 vp, että sähköyhtiövähittäismyyjän maksaman sähköhyvityksen osalta kyse ei ollut perustuslain 124 §:n mukaisesta julkisesta hallintotehtävästä, koska sähköhyvityksen maksaminen oli liitetty osaksi sähköyhtiövähittäismyyjän ja sen asiakkaan normaaleja sopimuksen mukaisia maksatusjärjestelyjä. Lisäksi sähköhyvityksen maksaminen perustui laissa täsmällisesti säädettyyn laskentakaavaan, eikä sähköyhtiövähittäismyyjille siten jäänyt harkintavaltaa sähköhyvityksen saajan tai sen suuruuden suhteen.

Sähköverkkotoiminnan harjoittaminen ei ole julkinen hallintotehtävä, eikä verkonhaltijalle anneta ehdotuksella uusia julkisia hallintotehtäviä. Verkonhaltijan tehtävät eivät perustu viranomaisen järjestämisvastuuseen eivätkä ne liity viranomaiselle säädettyjen velvollisuuksien toteuttamiseen, vaan kysymys on elinkeinotoiminnasta, jota harjoitetaan liittyjien kanssa

tehtävien sopimusten perusteella. Etusijamenettelyssä olisi kysymys siitä, missä järjestyksessä verkonhaltija hoitaa sille jo nykyisin kuuluvia yksityisoikeudellisia tehtäviä eli käsittelee liittymistä koskevat tarjouspyynnöt, tekee liittyjälle 21 b §:n 2 momentissa tarkoitetun tarjouksen ja tekee liittymissopimuksen. Etusijamenettely ei muuttaisi näiden tehtävien luonnetta.

Ehdotettu sääntely ei myöskään merkitsisi, että verkonhaltija ratkaisisi liittyjien oikeuksista tai velvollisuuksista hallintopäätökseen rinnastuvalla tavalla. Etusijaryhmät, etusijajärjestys ja sähköverkon kapasiteetin tarjoaminen määräytyisivät laissa säädettyjen perusteiden mukaan. Etusijaryhmä määräytyisi 20 f §:ssä säädettyjen tehorojojen, liittymän käyttötarkoituksen ja liittymän mahdollisesti antaman joustositoumuksen perusteella, ja etusijaryhmän 20 h §:n 3 ja 4 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Sähköverkon kapasiteetin tarjoamisesta säädettäisiin 20 g §:ssä. Verkonhaltija soveltaisi näitä säännöksiä, mutta sille ei jäisi merkittävää harkintavaltaa siitä, millä perusteilla liittyjien keskinäinen asema määräytyy.

Sääntely merkitsisi tältä osin verkonhaltijan harkintavallan kaventumista nykytilaan verrattuna. Voimassa olevassa laissa ei säädetä siitä, missä järjestyksessä liittymistä koskevat tarjouspyynnöt käsitellään, joten järjestys määräytyy nykyisin verkonhaltijan käytännön perusteella Energiaviraston vahvistamien liittämispalvelun ehtojen puitteissa.

Säännösten soveltaminen edellyttäisi kuitenkin verkonhaltijalta eräiltä osin tapauskohtaista arviota. Verkonhaltijan olisi arvioitava, harjoitetaanko sähkönkäyttökohteessa 20 f §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua toimintaa ja onko liittymä kohdassa edellytetyllä tavalla välttämätön kyseisen toiminnan ylläpitämiseksi, mikä on liittymän pääasiallinen käyttötarkoitus 20 f §:n 5 momentissa tarkoitettulla tavalla, sijaitseeko liittymä 20 h §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla alueella, jossa kapasiteettia on tarjottavissa, ja mikä on sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston 20 h §:n 5 momentissa tarkoitettu kehitysaste ja kuinka paljon kapasiteettia etusijaryhmään 1 kuuluvien liittymien ennakoitu kehitys 20 g §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla edellyttää. Arviot perustuisivat liittymän 20 d §:n 4 momentin nojalla toimittamiin tietoihin ja verkonhaltijan hallussa oleviin sähköverkkoaan koskeviin tietoihin. Kehitysasteen arvioinnissa verkonhaltijan on jo nykyisin Energiaviraston vahvistuspäätöksen mukaisesti kuvattava liittymisperiaatteissaan kypsyyskriteerit, eikä 20 h §:n 5 momentin tarkoituksena olisi muuttaa nykykäytäntöä. Etusijaryhmään 1 kuuluvia liittymiä varten varattava kapasiteetti ei saisi olla suurempi kuin ennakoitu tarve edellyttää.

Vastaavaa tapauskohtaista arviointia sisältyy jo voimassa olevaan lakiin. Verkonhaltija arvioi liittämiselvellysuutta täyttäessään, täyttääkö sähkönkäyttökohde tai sähkövarasto tekniset vaatimukset, mikä on 20 §:n 3 momentissa tarkoitettu kohtuullinen liittämisaika ja onko sähköverkon osassa 20 b §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla kapasiteettia saatavilla rajoitetusti. Arviot ovat luonteeltaan teknisiä ja perustuvat verkonhaltijan sähköverkkoaan koskevaan tietoon. Ehdotettu sääntely ei muuttaisi tätä asetelmaa.

Ehdotetun 20 e §:n 3 momentin mukaan kantaverkonhaltija määrittäisi ja julkaisisi alueet, joita on pidettävä kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samana alueena, sekä perusteet, joilla alueet on määritetty. Aluejako vaikuttaisi siihen, täyttääkö liittymän sitoumus laissa säädetty edellytykset, ja siten välillisesti liittyjien keskinäiseen asemaan. Velvollisuus asetettaisiin

kantaverkonhaltijalle, koska sillä on tieto kantaverkon siirtokyvystä, ja aluejaon olisi perustuttava kantaverkon siirtokykyä koskeviin teknisiin tietoihin. Aluejako olisi julkaistava viimeistään kuusi kuukautta ennen erän käsittelyn alkamista, joten liittyjä voisi arvioida sitoumuksensa kelpoisuutta ennen tarjouspyynnön tekemistä.

Liittyjän oikeusturvan osalta verkonhaltijan on 21 b §:n 3 momentin nojalla annettava asianmukaiset ja merkitykselliset tiedot kieltäytymisensä syistä, ja liittyjä voi saattaa asian Energiaviraston ratkaistavaksi riitojenratkaisumenettelyssä. Kun etusijaryhmien ja etusijajärjestyksen perusteista säädettäisiin laissa, verkonhaltijan ratkaisun perusteet olisivat aiempaa selkeämmin arvioitavissa. Energiavirasto valvoo lisäksi liittämispalvelun ehtojen noudattamista ja voi velvoittaa verkonhaltijan korjaamaan menettelynsä siten kuin sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa säädetään.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 19 §:n 1 momentti ja 62 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 1 momentti laissa 933/2025 ja 62 §:n 1 momentti laissa 201/2025, sekä *lisätään* 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1430/2014, 108/2019, 730/2021, 891/2021, 497/2023, 201/2025 ja 933/2025, uusi 21 e kohta ja lakiin uusi 20 d–20 h § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

21 e) *datakeskuksella* sähkökäyttökohdetta, joka muodostuu rakennelmasta tai useista rakennelmista, joissa pidetään, yhdistetään ja ylläpidetään tietokonejärjestelmiä tai -palvelimia sekä tietojen tallentamiseen, käsittelyyn tai jakeluun sekä niihin liittyviin toimiin käytettäviä oheislaitteita, jos sähkökäyttökohteessa käytetään sähköä pääasiassa näiden järjestelmien, palvelimien ja oheislaitteiden sekä niiden toiminnan välittömästi edellyttämien laitteistojen käyttöön;

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee toiminta-alueellaan riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohduttuisten tarpeiden mukaisesti. Verkonhaltijan on kehittäessään sähköverkkoaan sähkökäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseksi otettava huomioon 20 f §:ssä säädetty etusijaryhmät ja 20 h §:ssä säädetty etusijajärjestys.

20 d §

Etusijamenettely

Verkonhaltijan on sovellettava sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelyssä 20 e–20 h §:ssä säädettyä menettelyä (etusijamenettely). Mitä tässä pykälässä ja 20 e–20 h §:ssä säädetään liittymistä koskevasta tarjouspyynnöstä, koskee myös tarjouspyyntöä, joka koskee olemassa olevan liittymän suurentamista. Jos liittymä palvelee tai sen tarkoituksena on palvella myös voimalaitosta, etusijamenettelyä sovelletaan, jos liittymän pääasiallisena käyttötarkoituksena on sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston liittämisen.

Verkonhaltijan on otettava 20 f §:ssä säädetyt etusijaryhmät ja 20 h §:ssä säädetty etusijajärjestys huomioon myös tarjotessaan sähköverkkonsa kapasiteettia toiselle verkonhaltijalle siltä osin kuin kapasiteetti on tarkoitettu sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseen.

Liittyjän on toimitettava verkonhaltijalle tarjouspyynnössä tiedot, jotka ovat tarpeen tarjouspyynnön sijoittamiseksi 20 f §:ssä tarkoitettuun etusijaryhmään, asettamiseksi 20 h §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettuun etusijajärjestykseen ja 20 h §:n 5 momentissa tarkoitettun sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehityssasteen arvioimiseksi. Verkonhaltijan, joka on tehnyt toiselle verkonhaltijalle liittymistä koskevan tarjouspyynnön, on toimitettava tälle tiedot, jotka ovat tarpeen 2 momentissa säädetyin velvollisuuden täyttämiseksi.

20 e §

Joustositoumus ja tuotantositoumus

Liittyjä voi sähkönkäyttökohteen liittymistä koskevassa tarjouspyynnössä sitoutua tarjoamaan järjestäytyneellä markkinapaikalla joustavaa sähköntuotantokapasiteettia joko suoraan sähköntuotantona tai epäsuorasti sähkönkäyttökohteen kulutusjoustona (joustositoumus). Joustavalla sähköntuotantokapasiteetilla on oltava kyky tuottaa sähköä ilman keskeytyksiä lukuun ottamatta suunnitellun huoltoseisokin tai teknisen vian aiheuttamia tilapäisiä keskeytyksiä. Joustavaa sähköntuotantokapasiteettia on tarjottava järjestäytyneellä markkinapaikalla jatkuvasti lukuun ottamatta mainittuja keskeytyksiä. Joustavan sähköntuotantokapasiteetin tehon on oltava vähintään 10 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta, ja sen on sijaittava samalla tarjousalueella kuin sähkönkäyttökohde.

Liittyjä voi sähkönkäyttökohteen liittymistä koskevassa tarjouspyynnössä sitoutua siihen, että sähkönkäyttökohteen vuotuisesta sähkönkulutuksesta katetaan sitoumuksessa ilmoitettu, vähintään 50 prosentin osuus sähköllä, joka on tosiasiallisesti tuotettu sitoumuksessa yksilöidyssä voimalaitoksessa (tuotantositoumus). Voimalaitoksen on oltava otettu käyttöön aikaisintaan 36 kuukautta ennen sähkönkäyttökohteen käyttöönottoa, ja sen on sijaittava kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samalla alueella kuin sähkönkäyttökohde. Jos sähkönkäyttökohdetta laajennetaan liittymissopimuksessa sovitun ottotehon puitteissa, laajennuksen katsotaan tulleen otetuksi käyttöön samanaikaisesti alkuperäisen sähkönkäyttökohteen kanssa.

Kantaverkonhaltijan on määritettävä ja julkaistava alueet, joita on pidettävä 2 momenttia sovellettaessa kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samana alueena, sekä perusteet, joilla alueet on määritetty. Tiedot on päivitettävä ja julkaistava viimeistään kuusi kuukautta ennen 20 h §:n 2 momentissa tarkoitettun erän käsittelyn alkamista. Tarjouspyyntöön sovelletaan sitä aluejakoa, joka on julkaistuna erän käsittelyn alkaessa.

Liittyjän on noudatettava joustositoumusta ja tuotantositoumusta liittymän koko käyttöajan. Joustositoumus ja tuotantositoumus pysyvät voimassa sähköverkon kehittämisestä huolimatta.

Liittymissopimuksessa on mainittava liittyjän antaman joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen sisältö.

Verkonhaltijan on valvottava liittyjän antaman joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen noudattamista. Liittyjän on toimitettava verkkonhaltijalle valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Verkonhaltijalla on oikeus purkaa liittymissopimus, jos liittyjä on olennaisesti laiminlyönyt joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen noudattamisen eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu verkkonhaltijan kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa. Verkonhaltijan on lähetettävä sopimuksen purkamisesta liittyjälle kirjallinen ilmoitus, jossa on mainittava purkuperuste ja sopimuksen päättymisaika.

20 f §

Etusijaryhmät

Etusijaryhmään 1 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka koskee:

1) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään kolme megawattia;

2) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään yksi megawatti;

3) sähkönkäyttökohdetta, jossa harjoitetaan tai on tarkoitus harjoittaa toimintaa, jonka perusteella sähkönkäyttöpaikkaa olisi pidettävä 28 §:n 2 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuna kriittisenä sähkönkäyttöpaikkana, jos liittymä on välttämätön kyseisen toiminnan ylläpitämiseksi;

4) sähkövarastoa, jonka teho tai samaan liittymispisteeseen liitettyjen tai liitettävien sähkövarastojen yhteenlaskettu teho on enintään 100 kilovoltiampeeria;

5) sähkövarastoa, joka kytkeytyy 3 §:n 5 b kohdan c alakohdassa tarkoitettuun voimalaitoskokonaisuuteen ja jota ei ladata sähköverkosta otettavalla sähköllä.

Etusijaryhmään 2 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka ei kuulu etusijaryhmään 1 ja joka koskee:

1) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli kolme megawattia ja enintään 100 megawattia;

2) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 100 megawattia, jos liittyjän antamaan 20 e §:n 1 momentissa tarkoitettuun joustositoumuksen sisältyvän joustavan sähköntuotantokapasiteetin teho on vähintään 80 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta;

3) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli yksi megawatti ja enintään 10 megawattia;

4) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 10 megawattia, jos liittyjän antamaan 20 e §:n 1 momentissa tarkoitettuun joustositoumuksen sisältyvän joustavan sähköntuotantokapasiteetin teho on vähintään 80 prosenttia datakeskuksen huipputehosta.

Etusijaryhmään 3 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka ei kuulu etusijaryhmään 1 tai 2 ja joka koskee:

1) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 100 megawattia, jos liittyjä ei ole antanut 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua joustositoumusta;

- 2) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 10 megawattia, jos liittyjä ei ole antanut 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettua joustositoumusta.

Etusijaryhmään 4 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka koskee sähkövarastoa, joka ei kuulu etusijaryhmään 1.

Jos liittymä palvelee tai sen tarkoituksena on palvella useampaa toimintaa, tarjouspyyntö sijoitetaan etusijaryhmään liittymän pääasiallisen käyttötarkoituksen perusteella.

Sen estämättä, mitä 1–5 momentissa säädetään, etusijaryhmään 4 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka koskee samaa liittymispistettä tai samaa sähkönkäyttökohdetta kuin liittymissopimus, joka on purettu 20 e §:n 6 momentin nojalla, jos tarjouspyyntö on tehty viiden vuoden kuluessa liittymissopimuksen päättymisestä.

20 g §

Sähköverkon kapasiteetin tarjoaminen

Verkonhaltijan on tarjottava sähköverkon kapasiteettia liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen perusteella etusijaryhmien mukaisessa järjestyksessä etusijaryhmä kerrallaan ja etusijaryhmän sisällä 20 h §:ssä tarkoitettussa etusijajärjestyksessä.

Verkonhaltijan on ennen sähköverkon kapasiteetin tarjoamista etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella varattava etusijaryhmään 1 kuuluvien liittymien ennakoitun kehityksen edellyttämä kapasiteetti. Kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan on otettava varauksessa huomioon myös sähköverkkoonsa liittyneen verkonhaltijan liittymän ennakoitu ottotehon kasvu, joka johtuu tämän sähköverkkoon liitettävistä etusijaryhmään 1 kuuluvista sähkönkäyttökohteista ja sähkövarastoista. Varattua kapasiteettia saa tarjota vain liittyjälle, jonka tarjouspyyntö kuuluu etusijaryhmään 1.

Jos sähköverkon kapasiteettia ei voida tarjota kaikkien samaan etusijaryhmään 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella niissä ilmoitettuun liittymän ottotehoon asti, kapasiteettia tarjotaan etusijajärjestyksessä siihen asti, kunnes kapasiteetti ei riitä tarjouspyynnössä ilmoitettuun tehoon tai samassa asemassa 20 h §:n 3 ja 4 momentissa säädettyjen perusteiden nojalla olevissa tarjouspyynnöissä ilmoitettuihin tehoihin. Tämän jälkeen jäljellä oleva kapasiteetti tarjotaan tasan niiden samaan etusijaryhmään kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella, joiden perusteella kapasiteettia ei ole vielä tarjottu, kuitenkin enintään tarjouspyynnössä ilmoitettuun tehoon asti. Jos kapasiteettia jää tämän jälkeen tarjottavaksi, se tarjotaan samalla tavalla niiden tarjouspyyntöjen perusteella, joissa ilmoitettu teho ylittää tarjotun kapasiteetin.

20 h §

Liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittely ja etusijajärjestys

Verkonhaltijan on käsiteltävä etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt saapumisjärjestyksessä.

Verkonhaltijan on käsiteltävä etusijaryhmiin 2–4 kuuluvat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä kaksi kertaa vuodessa. Erässä käsitellään ennen sen käsittelyn alkamista saapuneet tarjouspyynnöt. Erän käsittelee se verkonhaltija, jonka sähköverkkoa tarjouspyyntö koskee. Verkonhaltijoiden on sovittava erien ajankohdat ja käsittely yhteen siltä osin kuin erässä

käsiteltävien tarjouspyyntöjen toteuttaminen edellyttää toisen verkonhaltijan sähköverkon kapasiteettia.

Verkonhaltijan on asetettava etusijaryhmiin 2 ja 3 kuuluvat tarjouspyynnöt etusijaryhmän sisällä etusijajärjestykseen seuraavien perusteiden mukaisesti siten, että myöhempää perustetta sovelletaan vain, jos tarjouspyynnöt ovat edellisen perusteen nojalla samassa asemassa:

- 1) liittymän sijainti siten, että paremman aseman saa tarjouspyyntö, joka koskee aluetta, jossa kapasiteettia on tarjottavissa;
- 2) tarjouspyyntöön sisältyvä 20 e §:n 1 momentissa tarkoitettu joustositoumus siten, että suuremman osuuden kattavan sitoumuksen sisältävä tarjouspyyntö saa paremman aseman;
- 3) tarjouspyyntöön sisältyvä 20 e §:n 2 momentissa tarkoitettu tuotantositoumus siten, että suuremman osuuden kattavan sitoumuksen sisältävä tarjouspyyntö saa paremman aseman.

Verkonhaltijan on asetettava etusijaryhmään 4 kuuluvat tarjouspyynnöt etusijaryhmän sisällä etusijajärjestykseen liittymän sijainnin perusteella siten, että paremman aseman saa tarjouspyyntö, joka koskee aluetta, jossa kapasiteettia on tarjottavissa.

Verkonhaltijan on lisäksi otettava etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen käsittelyssä huomioon sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysaste.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 20 d §:n 1–3 momenttia, 20 e–20 h §:ää, 23, 23 a eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54, 54 a–54 c, 55, 56, 56 a, 58 eikä 59 §:ää eikä 61 a §:n 2 momenttia.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä tai olemassa olevan liittymän suurentamista koskeviin tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta.

Verkonhaltijan on käsiteltävä muiden kuin etusijaryhmään 1 kuuluvien liittyjien liittymistä koskevat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä ensimmäisen kerran viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2027.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkömarkkinalain (588/2013) 19 §:n 1 momentti ja 62 §:n 1 momentti, sellaisina
kuin ne ovat, 19 §:n 1 momentti laissa 933/2025 ja 62 §:n 1 momentti laissa 201/2025, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1430/2014, 108/2019, 730/2021,
891/2021, 497/2023, 201/2025 ja 933/2025, uusi 21 e kohta ja lakiin uusi 20 d–20 h § seuraa-
vasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

21 e) datakeskuksella sähkökäyttökoh-
detta, joka muodostuu rakennelmasta tai
useista rakennelmista, joissa pidetään, yhdis-
tetään ja ylläpidetään tietokonejärjestelmiä
tai -palvelimia sekä tietojen tallentamiseen,
käsittelyyn tai jakeluun sekä niihin liittyviin
toimiin käytettäviä oheislaitteita, jos sähkö-
käyttökohteessa käytetään sähköä pääasiassa
näiden järjestelmien, palvelimien ja oheislait-
teiden sekä niiden toiminnan välittömästi
edellyttämien laitteistojen käyttöön;

19 §

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee toiminta-alueellaan riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti.

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee toiminta-alueellaan riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää sähköverkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin sähköverkkojen toiminnalle säädettyjen vaatimusten ja verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. *Verkonhaltijan on kehittäessään sähköverkkoaan sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseksi otettava huomioon 20 f §:ssä säädetty etusijaryhmät ja 20 h §:ssä säädetty etusijajärjestys.*

20 d §

Etusijamenettely

Verkonhaltijan on sovellettava sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittelyssä 20 e–20 h §:ssä säädettyä menettelyä (etusijamenettely). Mitä tässä pykälässä ja 20 e–20 h §:ssä säädetään liittymistä koskevasta tarjouspyynnöstä, koskee myös tarjouspyyntöä, joka koskee olemassa olevan liittymän suurentamista. Jos liittymä palvelee tai sen tarkoituksena on palvella myös voimalaitosta, etusijamenettelyä sovelletaan, jos liittymän pääasiallisena käyttötarkoituksena on sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston liittäminen.

Verkonhaltijan on otettava 20 f §:ssä säädetty etusijaryhmät ja 20 h §:ssä säädetty etusijajärjestys huomioon myös tarjotessaan sähköverkkonsa kapasiteettia toiselle verkonhaltijalle siltä osin kuin kapasiteetti on

tarkoitettu sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittämiseen.

Liittyjän on toimitettava verkonhaltijalle tarjouspyynnössä tiedot, jotka ovat tarpeen tarjouspyynnön sijoittamiseksi 20 f §:ssä tarkoitettuun etusijaryhmään, asettamiseksi 20 h §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettuun etusijajärjestykseen ja 20 h §:n 5 momentissa tarkoitettuun sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysasteen arvioimiseksi. Verkonhaltijan, joka on tehnyt toiselle verkonhaltijalle liittymistä koskevan tarjouspyynnön, on toimitettava tälle tiedot, jotka ovat tarpeen 2 momentissa säädetyn velvollisuuden täyttämiseksi.

20 e §

Joustositoumus ja tuotantositoumus

Liittyjä voi sähkönkäyttökohteen liittymistä koskevassa tarjouspyynnössä sitoutua tarjoamaan järjestäytyneellä markkinapaikalla joustavaa sähköntuotantokapasiteettia joko suoraan sähköntuotantona tai epäsuorasti sähkönkäyttökohteen kulutusjoustona (joustositoumus). Joustavalla sähköntuotantokapasiteetilla on oltava kyky tuottaa sähköä ilman keskeytyksiä lukuun ottamatta suunnitellun huoltoseisokin tai teknisen vian aiheuttamia tilapäisiä keskeytyksiä. Joustavaa sähköntuotantokapasiteettia on tarjottava järjestäytyneellä markkinapaikalla jatkuvasti lukuun ottamatta mainittuja keskeytyksiä. Joustavan sähköntuotantokapasiteetin tehon on oltava vähintään 10 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta, ja sen on sijaittava samalla tarjousalueella kuin sähkönkäyttökohde.

Liittyjä voi sähkönkäyttökohteen liittymistä koskevassa tarjouspyynnössä sitoutua siihen, että sähkönkäyttökohteen vuotuisesta

sähkönkulutuksesta katetaan sitoumuksessa ilmoitettu, vähintään 50 prosentin osuus sähköllä, joka on tosiasiallisesti tuotettu sitoumuksessa yksilöidyssä voimalaitoksessa (tuotantositoumus). Voimalaitoksen on oltava otettu käyttöön aikaisintaan 36 kuukautta ennen sähkönkäyttökohteen käyttöönottoa, ja sen on sijaittava kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samalla alueella kuin sähkönkäyttökohte. Jos sähkönkäyttökohdetta laajennetaan liittymissopimuksessa sovitun ottotehon puitteissa, laajennuksen katsotaan tulleen otetuksi käyttöön samanaikaisesti alkuperäisen sähkönkäyttökohteen kanssa.

Kantaverkonhaltijan on määritettävä ja julkaistava alueet, joita on pidettävä 2 momenttia sovellettaessa kantaverkon siirtorajoitusten kannalta samana alueena, sekä perusteet, joilla alueet on määritetty. Tiedot on päivitettävä ja julkaistava viimeistään kuusi kuukautta ennen 20 h §:n 2 momentissa tarkoitettua erän käsittelyn alkamista. Tarjouspyyntöön sovelletaan sitä aluejakoa, joka on julkaistuna erän käsittelyn alkaessa.

Liittyjän on noudatettava joustositoumusta ja tuotantositoumusta liittymän koko käyttöajan. Joustositoumus ja tuotantositoumus pysyvät voimassa sähköverkon kehittämisestä huolimatta.

Liittymissopimuksessa on mainittava liittymän antaman joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen sisältö.

Verkonhaltijan on valvottava liittymän antaman joustositoumuksen ja tuotantositoumuksen noudattamista. Liittyjän on toimitettava verkonhaltijalle valvontaa varten tarpeelliset tiedot. Verkonhaltijalla on oikeus purkaa liittymissopimus, jos liittyjä on olennaisesti laiminlyönyt joustositoumuksen tai tuotantositoumuksen noudattamisen eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu verkonhaltijan

kirjallisesti ilmoittamassa kohtuullisessa määräajassa. Verkonhaltijan on lähetettävä sopimuksen purkamisesta liittyjälle kirjallinen ilmoitus, jossa on mainittava purkuperuste ja sopimuksen päättymisaika.

20 f §

Etusijaryhmät

Etusijaryhmään 1 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka koskee:

- 1) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään kolme megawattia;*
- 2) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on enintään yksi megawatti;*
- 3) sähkönkäyttökohdetta, jossa harjoitetaan tai on tarkoitus harjoittaa toimintaa, jonka perusteella sähkönkäyttöpaikkaa olisi pidettävä 28 §:n 2 momentin nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettuna kriittisenä sähkönkäyttöpaikkana, jos liittymä on välttämätön kyseisen toiminnan ylläpitämiseksi;*
- 4) sähkövarastoa, jonka teho tai samaan liittymispisteeseen liitettyjen tai liitettävien sähkövarastojen yhteenlaskettu teho on enintään 100 kilovolttiampeeria;*
- 5) sähkövarastoa, joka kytkeytyy 3 §:n 5 b kohdan c alakohdassa tarkoitettuun voimalaitoskokonaisuuteen ja jota ei ladata sähköverkosta otettavalla sähköllä.*

Etusijaryhmään 2 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka ei kuulu etusijaryhmään 1 ja joka koskee:

- 1) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli kolme megawattia ja enintään 100 megawattia;*

2) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 100 megawattia, jos liittyjän antamaan 20 e §:n 1 momentissa tarkoitettuun joustositoumukseen sisältyvän joustavan sähköntuotantokapasiteetin teho on vähintään 80 prosenttia sähkönkäyttökohteen huipputehosta;

2) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli yksi megawatti ja enintään 10 megawattia;

3) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 10 megawattia, jos liittyjän antamaan 20 e §:n 1 momentissa tarkoitettuun joustositoumukseen sisältyvän joustavan sähköntuotantokapasiteetin teho on vähintään 80 prosenttia datakeskuksen huipputehosta.

Etusijaryhmään 3 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka ei kuulu etusijaryhmään 1 tai 2 ja joka koskee:

1) sähkönkäyttökohdetta, joka ei ole datakeskus ja jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 100 megawattia, jos liittyjä ei ole antanut 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua joustositoumusta;

2) datakeskusta, jonka liittymän ottoteho sähköverkosta on yli 10 megawattia, jos liittyjä ei ole antanut 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettua joustositoumusta.

Etusijaryhmään 4 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka koskee sähkövarastoa, joka ei kuulu etusijaryhmään 1.

Jos liittymä palvelee tai sen tarkoituksena on palvella useampaa toimintaa, tarjouspyyntö sijoitetaan etusijaryhmään liittymän pääasiallisen käyttötarkoituksen perusteella.

Sen estämättä, mitä 1–5 momentissa säädetään, etusijaryhmään 4 kuuluu liittymistä koskeva tarjouspyyntö, joka koskee samaa liittymispistettä tai samaa sähkönkäyttökohdetta kuin liittymissopimus, joka on purettu 20 e §:n 6 momentin nojalla, jos tarjouspyyntö on tehty

viiden vuoden kuluessa liittymissopimuksen päättymisestä.

20 g §

Sähköverkon kapasiteetin tarjoaminen

Verkonhaltijan on tarjottava sähköverkon kapasiteettia liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen perusteella etusijaryhmien mukaisessa järjestyksessä etusijaryhmä kerrallaan ja etusijaryhmän sisällä 20 h §:ssä tarkoitettussa etusijajärjestyksessä.

Verkonhaltijan on ennen sähköverkon kapasiteetin tarjoamista etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella varattava etusijaryhmään 1 kuuluvien liittymien ennakoidun kehityksen edellyttämä kapasiteetti. Kantaverkonhaltijan ja suurjännitteisen jakeluverkon haltijan on otettava varauksessa huomioon myös sähköverkkoonsa liittyneen verkonhaltijan liittymän ennakoitu ottotehon kasvu, joka johtuu tämän sähköverkkoon liitettävistä etusijaryhmään 1 kuuluvista sähkökäyttökohteista ja sähkövarastoista. Varattua kapasiteettia saa tarjota vain liittyjälle, jonka tarjouspyyntö kuuluu etusijaryhmään 1.

Jos sähköverkon kapasiteettia ei voida tarjota kaikkien samaan etusijaryhmään 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella niissä ilmoitettuun liittymän ottotehoon asti, kapasiteettia tarjotaan etusijajärjestyksessä siihen asti, kunnes kapasiteetti ei riitä tarjouspyynnössä ilmoitettuun tehoon tai samassa asemassa 20 h §:n 3 ja 4 momentissa säädettyjen perusteiden nojalla olevissa tarjouspyynnöissä ilmoitettuihin tehoihin. Tämän jälkeen jäljellä oleva kapasiteetti tarjotaan tasan niiden samaan etusijaryhmään kuuluvien tarjouspyyntöjen perusteella, joiden perusteella kapasiteettia ei ole vielä tarjottu, kuitenkin enintään tarjouspyynnössä ilmoitettuun

tehoon asti. Jos kapasiteettia jää tämän jälkeen tarjottavaksi, se tarjotaan samalla tavalla niiden tarjouspyyntöjen perusteella, joissa ilmoitettu teho ylittää tarjotun kapasiteetin.

20 h §

Liittymistä koskevien tarjouspyyntöjen käsittely ja etusijajärjestys

Verkonhaltijan on käsiteltävä etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt saapumisjärjestyksessä.

Verkonhaltijan on käsiteltävä etusijaryhmiin 2–4 kuuluvat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä kaksi kertaa vuodessa. Erässä käsitellään ennen sen käsittelyn alkamista saapuneet tarjouspyynnöt. Erän käsittelee se verkkonhaltija, jonka sähköverkkoa tarjouspyyntö koskee. Verkonhaltijoiden on sovittava erien ajankohdat ja käsittely yhteen siltä osin kuin erässä käsiteltävien tarjouspyyntöjen toteuttaminen edellyttää toisen verkkonhaltijan sähköverkon kapasiteettia.

Verkonhaltijan on asetettava etusijaryhmiin 2 ja 3 kuuluvat tarjouspyynnöt etusijaryhmän sisällä etusijajärjestykseen seuraavien perusteiden mukaisesti siten, että myöhempää perustetta sovelletaan vain, jos tarjouspyynnöt ovat edellisen perusteen nojalla samassa asemassa:

1) liittymän sijainti siten, että paremman aseman saa tarjouspyyntö, joka koskee aluetta, jossa kapasiteettia on tarjottavissa;

2) tarjouspyyntöön sisältyvä 20 e §:n 1 momentissa tarkoitettu joustositoumus siten, että suuremman osuuden kattavan sitoumuksen sisältävä tarjouspyyntö saa paremman aseman;

3) tarjouspyyntöön sisältyvä 20 e §:n 2 momentissa tarkoitettu tuotantositoumus siten, että suuremman osuuden kattavan sitoumuksen sisältävä tarjouspyyntö saa paremman aseman.

Verkonhaltijan on asetettava etusijaryhmään 4 kuuluvat tarjouspyynnöt etusijaryhmän sisällä etusijajärjestykseen liittymän sijainnin perusteella siten, että paremman aseman saa tarjouspyyntö, joka koskee aluetta, jossa kapasiteettia on tarjottavissa.

Verkonhaltijan on lisäksi otettava etusijaryhmiin 2–4 kuuluvien tarjouspyyntöjen käsittelyssä huomioon sähkönkäyttökohteen tai sähkövaraston kehitysaste.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 23, 23 a eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54, 54 a–54 c, 55, 56, 56 a, 58 eikä 59 §:ää eikä 61 a §:n 2 momenttia.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 20 d §:n 1–3 momenttia, 20 e–20 h §:ää, 23, 23 a eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54, 54 a–54 c, 55, 56, 56 a, 58 eikä 59 §:ää eikä 61 a §:n 2 momenttia.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2027.

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sähkönkäyttökohteiden ja sähkövarastojen liittymistä tai olemassa olevan liittymän suurentamista koskeviin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tarjouspyyntöihin, joiden perusteella ei ole tehty sitovaa ehdollista liittymissopimusta tai liittymissopimusta.

Verkonhaltijan on käsiteltävä muiden kuin etusijaryhmään 1 kuuluvien liittyjien liittymistä koskevat tarjouspyynnöt etusijaryhmäkohtaisissa erissä ensimmäisen kerran viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2027.
